

III. Informacinė dalis

Pritarta Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo
teisėjų 2010 m. rugsėjo 22 d. pasitarime

Parengė Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo
Teismų praktikos departamentas

---

1. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikos, taikant išankstinio ginčų nagrinėjimo ne per teismą tvarką reglamentuojančias teisės normas, apibendrinimas (I dalis)

Turinys

459	1. Bendrosios išankstinio administracinių ginčų nagrinėjimo ne per teismą teisinio reguliavimo nuostatos
461	2. LVAT praktika taikant bendrąsias nuostatas dėl išankstinio administracinių ginčų nagrinėjimo ne per teismą tvarkos
496	3. Išankstinis ginčų nagrinėjimas ne per teismą administracinių ginčų komisijose
504	4. Ginčų dėl socialinės ir sveikatos apsaugos teisinių santykių nagrinėjimo ypatumai
513	5. Ginčų dėl valstybinių pensijų, skiriamų pagal Pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymą, nagrinėjimo tvarka
514	6. Ginčų dėl atitinkamų registrų veiklos nagrinėjimo ypatumai
522	7. Ginčų, kylančių dėl Valstybinės aplinkos apsaugos inspekcijos privalomojo nurodymo, nagrinėjimo tvarka
523	8. Ginčų, kylančių dėl žalos, atsiradusios dėl valdžios institucijų neteisėtų veiksmų, nagrinėjimo tvarka
524	9. Ginčų dėl valstybės tarnybos teisinių santykių nagrinėjimo tvarka
524	10. Ginčų pagal Valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymą nagrinėjimo tvarka
525	11. Ginčų, kylančių karo tarnybos teisiniuose santykiuose, nagrinėjimo tvarka
527	12. Ginčų dėl prokurorų tarnybos vertinimo bei kvalifikacinių rangų suteikimo nagrinėjimo tvarka

528	13. Ginčų dėl bausmių vykdymo institucijų, įstaigų ir pareigūnų veiksmų bei sprendimų nagrinėjimas
530	14. Ginčų, kylančių tvarkant asmens duomenis, nagrinėjimo tvarka – Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos įgaliojimai
531	15. Ginčų dėl sprendimo, kuriuo panaikintas leidimas laikyti (nešioti) ginklą, nagrinėjimas
532	16. Ginčų dėl Nacionalinės mokėjimų agentūros sprendimų nagrinėjimo tvarka
533	17. Ginčo dėl prekės tinkamumo žmonių maistui nagrinėjimo tvarka
533	18. Ginčų dėl Valstybinės darbo inspekcijos pareigūnų veiksmų nagrinėjimo tvarka
534	19. Ginčų, kilusių dėl eksperto kvalifikacijos suteikimo, nagrinėjimo tvarka
535	20. Ginčų pagal Potencialiai pavojingų įrenginių priežiūros įstatymą nagrinėjimo tvarka

---

Įvadas

Teisė kreiptis į teismą teisminės gynybos yra pamatinė asmens teisė, pripažįstama tiek nacionalinių, tiek tarptautinių teisės aktų. Lietuvos Respublikos Konstitucijos 30 straipsnio 1 dalis laiduoja kiekvieno asmens, kurio konstitucinės teisės ar laisvės pažeidžiamos, teisę kreiptis į teismą. Oficialioje konstitucinėje justicijoje ne kartą konstatuota, kad asmuo, manantis, jog jo teisės ar laisvės yra pažeidžiamos, turi absoliučią teisę į nepriklausomą ir nešališką teismą – arbitrą, kuris išspręstų ginčą; šios teisės negalima apriboti ar paneigti; pagal Lietuvos Respublikos Konstituciją įstatymų leidėjas turi pareigą nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kad visus ginčus dėl asmens teisių ar laisvių pažeidimo būtų galima spręsti teisme; asmens teisės turi būti ne formaliai, o realiai ir veiksmingai ginamos tiek nuo privačių asmenų, tiek nuo valdžios institucijų ar pareigūnų neteisėtų veiksmų (Konstitucinio Teismo 2000 m. birželio 30 d., 2004 m. rugpjūčio 17 d., 2004 m. gruodžio 29 d., 2005 m. vasario 7 d., 2006 m. sausio 16 d., 2006 m. gegužės 9 d., 2008 m. sausio 22 d., 2008 m. kovo 15 d., 2008 m. birželio 30 d. nutarimai). Teisė į teismą, be kita ko, pagrįsta teisminės gynybos prieinamumo ir universalumo principais, laiduojama ir tarptautiniuose teisės aktuose: 1950 m. lapkričio 4 d. Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 6 straipsnyje bei 1966 m. gruodžio 19 d. Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto 2 straipsnio trečioje dalyje.

Europos Tarybos Ministrų Komiteto 2004 m. gruodžio 15 d. priimtoje Rekomendacijoje Nr. Rec (2004) 20 dėl teisminės administracinių aktų kontrolės pabrėžiama, jog turi būti sudarytos sąlygos, kad bet kuris administracinis aktas, pagal šioje rekomendacijoje pateiktą administracinio akto apibrėžimą apimantis ir viešojo administravimo institucijos atsisakymą ar vilkinimą atlikti jos kompetencijai priskirtus veiksmus, galėtų tapti teisminės kontrolės dalyku. Galimybė gintis peržiūrint administracinį aktą teisme turėtų būti prieinama visiems tiek fiziniams, tiek juridiniams asmenims, kurių teises ir interesus tiesiogiai paliečia ginčijamas administracinis aktas.

Konstituciniai ir tarptautiniai teisės į teisingą ir nešališką teismą bei teisminės gynybos prieinamumo reikalavimai detalizuojami žemesnės galios Lietuvos Respublikos teisės aktuose. Teismų įstatymo (2010 m. gegužės 13 d. įstatymo Nr. XI-810 redakcija) 4 straipsnyje numatyta, kad Lietuvos Respublikos piliečiai, įmonės, įstaigos, organizacijos bei kitos institucijos turi teisę į teisminę gynybą nuo kėsinosi į Lietuvos Respublikos Konstitucijoje ir įstatymuose, Lietuvos Respublikos tarptautinėse sutartyse įtvirtintas jų teises ir laisves. Užsieniečiai bei asmenys be pilietybės turi tokias pačias teises į teisminę gynybą kaip ir Lietuvos Respublikos piliečiai, jeigu kitaip nenustato įstatymai ir Lietuvos Respublikos tarptautinės sutartys.

Teisė į teisminę gynybą sprendžiant administracinius ginčus įtvirtinama Administracinių bylų teisenos įstatymo (2010 m. birželio 22 d. įstatymo Nr. XI-926 redakcija) (toliau – ir ABTĮ) 5 straipsnio 1 dalyje, kurioje nustatyta, kad kiekvienas suinteresuotas subjektas turi teisę įstatymų nustatyta tvarka kreiptis į teismą, kad būtų apginta pažeista ar ginčijama jo teisė arba įstatymų saugomas interesas.

Europos Tarybos Ministrų Komiteto 1981 m. gegužės 14 d. priimtoje rekomendacijoje Nr. R (81) 7 dėl priemonių teisminės gynybos prieinamumui palengvinti nurodoma, kad teisės į teismą įgyvendinimo kliūtis iš esmės lemia trys pagrindinės priežastys: bylinėjimosi teisme sudėtingumas ir formalizmas, ilgas teisminis procesas bei dideli bylinėjimosi teisme kaštai. Europos Tarybos Ministrų Komiteto 2001 m. rugsėjo 5 d. rekomendacijoje Nr. Rec (2001) 9 dėl alternatyvių ginčų tarp viešojo administravimo institucijų ir privačių asmenų sprendimo priemonių taip pat atkreipiamas dėmesys, kad nuolat didėjantis administracinių bylų skaičius teismuose sudaro kliūtis išnagrinėti bylą per protingą, Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 6 straipsnio 1 dalies reikalavimus atitinkantį terminą. Europos Tarybos Ministrų Komitetas, be kita ko, pripažįsta, kad teisminių procedūrų pasirinkimas ne visais atvejais yra tinkamiausias būdas išspręsti kilusį administracinį ginčą.

Minėti veiksniai sąlygoja būtinybę įstatymais įtvirtinti neteisminių administracinių ginčų nagrinėjimą. Toks mechanizmas paprastai nustatomas tam, kad asmuo turėtų galimybę nepatiriant teismo bylinėjimosi trūkumų, įgyvendinti teisę į veiksmingą, ekonomišką ir operatyvią savo pažeistų teisių gynybą. Atsižvelgdama į tai, Europos Taryba aktyviai skatina ir rekomenduoja valstybėms narėms nustatyti alternatyvius ginčų tarp viešojo administravimo institucijų ir privačių asmenų nagrinėjimo būdus. Europos Tarybos Ministrų Komiteto rekomendacijoje dėl alternatyvių ginčų tarp viešojo administravimo institucijų ir privačių asmenų sprendimo priemonių pažymima, kad neteisminio administracinių ginčų nagrinėjimo mechanizmo privalumai lemia paprastesnes ir lankstesnes ginčo nagrinėjimo procedūras, leidžiančias greičiau ir pigiau išspręsti kilusį ginčą, sąlygoja didesnes galimybes ginčą baigti taikos sutartimi, leidžia ginčą spręsti asmenims, kurie turi specialių žinių, neįpareigoja asmenų, nagrinėjančių ginčą, laikytis griežtų ir formalų procedūrinių taisyklių, o leidžia naudotis didesne diskrecijos teise priimant sprendimą. Šioje rekomendacijoje siūloma teisės aktuose įtvirtinti ir praktikoje taikyti tokius alternatyvius administracinių ginčų nagrinėjimo būdus, kaip vidinė administracinio akto peržiūra, taikinimas, mediacija, susitarimo paieška ir arbitražas. Galimybių administracinį ginčą išnagrinėti neteisminėmis priemonėmis nauda gerinant teisinės gynybos funkcionavimą ir didinant asmenų teisių apsaugos efektyvumą deklaruojama ir Europos Tarybos Ministrų Komiteto 2004 m. gruodžio 15 d. Rekomendacijoje Nr. Rec (2004) 20 dėl teisminės administracinių aktų kontrolės. Šioje rekomendacijoje, be kita ko, numatyta, jog tiek iš fizinių, tiek iš juridinių asmenų gali būti reikalaujama prieš kreipiantis į teismą išnaudoti neteismines nacionalinės teisės aktuose numatytas administracinių aktų ginčijimo priemones. Taigi matyti, kad ikiteisminio administracinių ginčų nagrinėjimo ne per teismą instituto įtvirtinimas, be kita ko, tam tikrais atvejais jį siejant su teisminės gynybos įgyvendinimo sąlygomis, atspindi šiuolaikinės administracinės justicijos siekius: asmens teisių apsaugos prioritetą valstybės interesų atžvilgiu bei greitą ir veiksmingą asmens pažeistų teisių gynybą.

Konstitucinis Teismas, aiškindamas prieinamos ir veiksmingos teisminės gynybos turinį, savo jurisprudencijoje taip pat yra nurodęs, jog teisės aktais gali būti nustatyta ir ikiteisminė ginčų sprendimo tvarka (Konstitucinio Teismo 2002 m. liepos 2 d., 2003 m. kovo 4 d., 2004 m. rugpjūčio 17 d., 2004 m. gruodžio 29 d., 2005 m. vasario 7 d. nutarimai). Tarptautinėje erdvėje ir Lietuvos Respublikos konstitucinėje doktrinoje formuojama pozicija dėl šiuolaikinės administracinės justicijos sistemos, be

kita ko, ją siejant su galimybe administracinį ginčą išnagrinėti dar iki teismo, atsispindi ir Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo (toliau – ir LVAT) formuojamoje praktikoje. LVAT jurisprudencijoje pripažįstama, kad teisė į teisminę gynybą nėra absoliuti: asmuo įgyja teisę kreiptis į teismą teisminės gynybos tik tada, kai laikosi tai bylų kategorijai įstatymų nustatytos bylos išankstinio nagrinėjimo ne per teismą tvarkos (LVAT išplėstinės teisėjų kolegijos 2007 m. spalio 11 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS¹¹–296/2007, Administracinių teismų praktika Nr. 3 (13)). Tai, kad teisės aktai nustato pareigą tam tikrą visuomeninį konfliktą iš pradžių spręsti ikiteismine tvarka, nepaneigia konstitucinės teisės pasinaudoti teismine gynyba (LVAT 2007 m. lapkričio 9 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS¹⁷-298/2007).

Išankstinio administracinių ginčų nagrinėjimo ne per teismą institutą, kaip minėta, reglamentuoja ABTĮ nuostatos. Pagal šios įstatymo 22 straipsnio 3 dalį įstatymo numatytais atvejais skundas (prašymas) pirmiausia turi būti paduodamas administracinių ginčų komisijai ar kitai išankstinio ginčų nagrinėjimo ne teismo tvarka institucijai, po to skundas gali būti paduodamas ir administraciniam teismui. Iš esmės analogiška nuostata įtvirtinta ir minėto įstatymo 25 straipsnio 1 dalyje, pagal kurią prieš kreipiantis į administracinį teismą, viešojo administravimo subjektų priimti individualūs teisės aktai ar veiksmai (neveikimas) gali būti, o įstatymų nustatytais atvejais – turi būti ginčijami kreipiantis į išankstinio ginčų nagrinėjimo ne teismo tvarka instituciją.

Pasaulyje veikiančios išankstinio administracinių ginčų nagrinėjimo institucijos gali būti klasifikuojamos pagal įvairius kriterijus: pagal užimamą padėtį valstybės institucijų sistemoje (institucijos, veikiančios šalia vykdomosios valdžios institucijų, ir institucijos, susijusios su įstatymų leidžiamąja valdžia); pagal priimamų sprendimų pobūdį (institucijos, kurių sprendimai privalomi visoms įstaigoms ir piliečiams, ir institucijos, kurių sprendimai yra rekomendacinio pobūdžio); pagal institucijos sudėtį (institucijos, kurias sudaro profesionalūs teisininkai ir institucijos, kurias sudaro tam tikrų sričių specialistai, institucijos, kurias sudaro paprasti visuomenės nariai) ir kt. Paminėtinas institucijų, nagrinėjančių administracinius ginčus ne teismo tvarka, klasifikavimas pagal jų atliekamas funkcijas. Minėtu pagrindu skiriamos institucijos, kurių vienintelė funkcija yra administracinių ginčų nagrinėjimas, ir institucijos, kurioms administracinių ginčų nagrinėjimas yra viena iš daugelio kitų atliekamų funkcijų. Atsižvelgiant į tai, teisminiam nagrinėjimui alternatyvus administracinių ginčų nagrinėjimo mechanizmas gali būti realizuojamas, pirma, steigiant specializuotas

administracinius ginčus nagrinėjančias institucijas, atliekančias taip vadinamą išorinę neteisminę administracinių aktų kontrolę, ir, antra, jau veikiančioms viešojo administravimo institucijoms suteikiant teisę nagrinėti tam tikrus, su jų veiklos sritimi susijusius, ginčus. Pastarosios institucijos paprastai vykdo vidinę administracinę kontrolę, realizuojamą atitinkamos institucijos viduje kreipiantis į aukštesnę pagal pavaldumą pareigūną arba atitinkamoje viešojo administravimo srityje skundžiant pavaldžių institucijų sprendimus aukštesnėms pagal hierarchiją viešojo administravimo institucijoms.

Lietuvos administracinės justicijos sistemoje bene aktualiausias neteisminio administracinių ginčų nagrinėjimo institucijų klasifikavimas pagal tai, ar prieš kreipiantis į teismą, būtina administracinį ginčą išnagrinėti neteisminėje institucijoje. Šiuo pagrindu skiriama privaloma ir neprivaloma išankstinio administracinių ginčų nagrinėjimo ne per teismą tvarka. Taikant privalomą ikiteisminį administracinio ginčo išnagrinėjimą, įgyvendinamas principas ir administracinės justicijos sistemos siekiamybė, kad teismas būtų paskutinė priemonė pažeistoms teisėms ginti, ir į jį būtų galima kreiptis tik išnaudojus visas kitas prieinamas teisinės tvarkos atstatymo priemones. Pažymėtina, kad įtvirtinant privalomą ikiteisminį administracinių ginčų nagrinėjimą ne per teismą, privalu laikytis tarptautinių bei konstitucinių tokio teisinio reguliavimo principų ir pagrindų. Tam, kad reikalavimas išnaudoti nustatytas ikiteismines administracinio ginčo nagrinėjimo procedūras nepagrįstai neapribotų ir pernelyg nesuvaržytų asmens konstitucinės teisės kreiptis į teismą teisminės gynybos, turi būti paisoma esminio tiek konstitucinėje jurisprudencijoje, tiek Europos Tarybos deklaruojamo draudimo nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kuriuo būtų paneigta asmens, manančio, jog jo teisės ar laisvės pažeistos, teisė ginti savo teises ar laisves teisme. Teisinis reguliavimas, įtvirtinantis asmens teisės į savo teisių ir laisvių teisminę gynybą įgyvendinimo tvarką, pagal Konstitucinio Teismo praktiką taip pat turi atitikti iš konstitucinio teisinės valstybės principo kylantį teisinio aiškumo reikalavimą. Kad asmuo iš tikrųjų galėtų įgyvendinti savo teisę kreiptis į teismą dėl savo teisių ir laisvių pažeidimo, įstatymų leidėjas privalo įstatymuose aiškiai nustatyti, kaip ir į kokį teismą asmuo gali kreiptis (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 29 d., 2006 m. lapkričio 27 d. nutarimai).

Atsižvelgiant į tai, kad administracinių ginčų nagrinėjimo institucijos pasirinkimas gali sąlygoti skirtingas teisines pasekmes vėliau ginant savo teises teisme, praktikoje pasitaiko problemų ir ginčų nustatant, ar prieš kreipiantis į teismą buvo būtina išnaudoti kitas, ikiteismines, ginčo nagrinėjimo galimybes. Tokių problemų atsiradimą, be kita ko, sąlygoja

ne visada iki galo realizuojama minėtose Europos Tarybos Ministrų Komiteto rekomendacijose akcentuota ir su veiksmingu teisių gynimo priemonių išnaudojimu susieta rekomendacija užtikrinti, kad ginčo šalims būtų pateikiama visa informacija apie galimus alternatyvius teisiniam procesui ginčų nagrinėjimo būdus. Pažymėtina, kad šiuo atveju svarbu, jog apie tam tikro administracinio ginčo nagrinėjimo būdus ir tvarką būtų informuotos ne tik jau kilusio ginčo šalys, bet apie tai būtų žinoma ir kitiems visuomenės nariams, tokiam informavimui suteikiant prevencinę sudėtingų ir komplikuotų ginčų kilimui teismuose paskirtį.

Dėl nurodytų priežasčių LVAT parengtas šio teismo praktikos taikant administracinio proceso normas, reglamentuojančias išankstinio administracinių ginčų nagrinėjimo ne per teismą tvarką, apibendrinimas. Nurodytų teisės normų taikymo praktikos apžvalga remiasi minėtu išankstinio administracinių ginčų nagrinėjimo ne per teismą sistemų klasifikavimu pagal ikiteisminės stadijos privalomumą realizuojant savo teisių gynybą teisme. Administraciniai ginčai, be kita ko, kyla daugelyje viešojo administravimo sričių, šios sritys apima sudėtingas ir įvairiapusiškas teisines problemas. Atsižvelgiant į tai, LVAT praktikos analizė šiame apibendrinime taip pat grindžiama konkrečiomis viešojo administravimo sritimis, kuriose kylančių ginčų nagrinėjimo tvarka pasižymi tam tikrais ypatumais.

Atkreiptinas dėmesys, kad apibendrinime pateikiamos ne naujos teisės normų aiškinimo taisyklės, kurios, atsižvelgiant į teisinės valstybės principo turinį, gali būti formuojamos tik nagrinėjant konkrečias bylas, o aktualios LVAT praktikos analizė. Apibendrinimo tikslas yra ne nurodyti teismams, kaip jie turėtų spręsti vienokias ar kitokias bylas, o pateikti susistemintą administracinių bylų nagrinėjimo praktiką, kuri atspindėtų LVAT poziciją sprendžiant klausimus, susijusius su ikiteisminio administracinių ginčų nagrinėjimo institutą reglamentuojančių teisės normų taikymu, supažindintų su vyraujančiomis praktikos šioje srityje tendencijomis, atkreiptų dėmesį į dažniausiai pasitaikančias teisės normų taikymo klaidas ir problemas.

Pažymėtina, kad tiek atitinkamos apibendrinimo dalies kontekstas, tiek konkrečios teismo nutarties citavimas kartais reikalauja pateikti nuorodas į jau nebegaliojančias ar pakeistas teisės normas ir atskleisti jų turinį. Todėl ne visi jame pateikti teisės normų išaiškinimai gali būti vienareikšmiškai taikomi ir įsigaliojus naujų teisės normų pagrindu susiklosčiusiems teisiniams santykiams. Pabrėžtina, kad nagrinėdamas bylas, teismas teisės normas aiškina ir taiko ne *a priori* (iš lot. – iš anksto; nepatikrinus), o konkrečioje byloje, atsižvelgdamas į individualios bylos faktines aplinkybes

ir jas siedamas su ginčo santykiams taikytina teisės norma. Dėl to kiekvienas teismo pateiktas teisės aiškinimas turi būti suprantamas bei interpretuojamas tik konkrečios bylos kontekste. Be to, atsižvelgiant į tai, kad teisė pasižymi sisteminiu pobūdžiu, tam tikrų įstatymų ir juos įgyvendinančių poįstatyminių teisės aktų nuostatų pasikeitimas gali suponuoti būtinybę kitaip interpretuoti ir aiškinti kitas, nepakeistas, šių teisės aktų normas.

Atsižvelgiant į gausią LVAT praktiką šiuo klausimu, plačią teisinio reguliavimo sritį ir didelę apibendrinimo apimtį, šis darbas išskaidytas į dvi dalis pagal atitinkamas sritis.

Pirmoje apibendrinimo dalyje, kuri publikuojama šiame biuletenyje, apžvelgtos LVAT bylos, išnagrinėtos nuo 2005 m. sausio 1 d. iki 2010 m. liepos 1 d. Ši apibendrinimo dalis apima LVAT praktiką, susijusią su bendraisiais išankstinio administracinių ginčų nagrinėjimo ne per teismą taikymo klausimais, taip pat ginčais dėl socialinės ir sveikatos apsaugos santykių, registruojamos veiklos, Valstybinės aplinkos apsaugos inspekcijos privalomojo nurodymo, žalos, atsiradusios dėl valdžios institucijų neteisėtų veiksmų, atlyginimo, valstybės tarnybos teisinių santykių, Valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymo taikymo, karo tarnybos teisinių santykių, prokurorų tarnybos vertinimo bei kvalifikacinių rangų suteikimo, bausmių vykdymo institucijų, įstaigų ir pareigūnų veiksmų bei sprendimų apskundimo, Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos įgaliojimų, sprendimo, kuriuo panaikinamas leidimas laikyti (nešioti) ginklą, Nacionalinės mokėjimų agentūros sprendimų, prekės tinkamumo žmonių maistui, Valstybinės darbo inspekcijos pareigūnų veiksmų apskundimo, eksperto kvalifikacijos suteikimo bei Potencialiai pavojingų įrenginių priežiūros įstatymo taikymo. Kitame biuletenio numeryje numatoma publikuoti antrąją apibendrinimo dalį, kurioje bus apžvelgiama LVAT praktika kitose (šiam apibendrinime neapartamose) teisinio reguliavimo srityse.

Apibendrintos taip pat tos iki 2005 m. LVAT išnagrinėtos administracinės bylos, kuriose suformuotos svarbiausios teisės normų, susijusių su išankstiniu ginčų nagrinėjimu ne per teismą, taikymo ir aiškinimo taisyklės.

---

1. Bendrosios išankstinio administracinių ginčų nagrinėjimo ne per teismą teisinio reguliavimo nuostatos

---

ABTĮ 2 straipsnio 17 punktą apibrėžia administracinių ginčų sąvoką: tai asmenų konfliktai su viešojo administravimo subjektais arba konfliktai

tarp nepavaldžių vienas kitam viešojo administravimo subjektų. Prie administracinių ginčų priskiriami ir tarnautojų ginčai su administracija, taip pat rinkimų ginčai.

Pagrindinė išankstinio administracinių ginčų nagrinėjimo ne teismo tvarka institutą apibūdinanti teisės norma įtvirtinta ABTĮ 25 straipsnio 1 dalyje, pagal kurią prieš kreipiantis į administracinę teisumą, viešojo administravimo subjektų priimti individualūs teisės aktai ar veiksmai (neveikimas) gali būti, o įstatymų nustatytais atvejais – turi būti ginčijami kreipiantis į išankstinio ginčų nagrinėjimo ne teismo tvarka instituciją.

Išskiriama privaloma ir neprivaloma ikiteisminė administracinių ginčų nagrinėjimo tvarka. ABTĮ 22 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad įstatymo numatytais atvejais skundas (prašymas) pirmiausia turi būti paduodamas administracinių ginčų komisijai ar kitai išankstinio ginčų nagrinėjimo ne teismo tvarka institucijai, po to skundas gali būti paduodamas ir administraciniam teismui. Privalomos ikiteisminio ginčo nagrinėjimo tvarkos nesilaikymas sąlygoja konkrečias įstatyme nustatytas teises pasekmes. Remiantis ABTĮ 37 straipsnio 2 dalies 3 punktu, nesilaikius konkrečiai bylų kategorijai įstatymų nustatytos bylos išankstinio nagrinėjimo ne per teismą tvarkos, teismas atsisako priimti skundą. Jeigu aplinkybė, jog pareiškėjas nesilaikė tai bylų kategorijai įstatymų nustatytos išankstinio ginčo nagrinėjimo ne per teismą tvarkos, paaiškėja teismui priėmus pareiškėjo skundą, bylą nagrinėjantis teismas sprendžia atitinkamai dėl ABTĮ 101 straipsnio 7 punkto arba ABTĮ 103 straipsnio 1 punkto taikymo. Tais atvejais, kai išankstine ginčo nagrinėjimo ne per teismą tvarka nebegalima pasinaudoti, byla nutraukiama vadovaujantis ABTĮ 101 straipsnio 7 punktu, jei šia tvarka dar galima pasinaudoti – skundas paliekamas nenagrinėtas vadovaujantis ABTĮ 103 straipsnio 1 punktu.

Kai įstatymas tam tikrai bylų kategorijai nenustato privalomos ikiteisminės ginčo nagrinėjimo tvarkos, pareiškėjas turi pasirinkimo teisę: jis gali, prieš kreipdamasis į teismą, pasinaudoti išankstinio ginčų nagrinėjimo ne per teismą tvarka arba tiesiogiai paduoti skundą teismui.

Remiantis ABTĮ 26 straipsnio 1 dalimi, jeigu įstatymai nenustato kitaip, administracinius ginčus ne teismo tvarka nagrinėja savivaldybių visuomeninės administracinių ginčų komisijos ir Vyriausioji administracinių ginčų komisija. ABTĮ 26 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad atskiroms administracinių ginčų kategorijoms įstatymai gali nustatyti ir kitas išankstinio ginčų nagrinėjimo ne teismo tvarka institucijas.

Atitinkamos administracinių ginčų komisijos ar kitos išankstinio ginčų

nagrinėjimo ne teismo tvarka institucijos sprendimą, priimtą išnagrinėjus administracinį ginčą ne teismo tvarka, administraciniam teismui gali skųsti ginčo šalis, nesutinkanti su administracinių ginčų komisijos ar kitos išankstinio ginčų nagrinėjimo ne teismo tvarka institucijos sprendimu (ABTĮ 32 straipsnio 1 dalis). Pasinaudojus įstatymų numatyta privaloma ar neprivaloma ikiteismine ginčų nagrinėjimo tvarka, skundo teismui padavimo terminas skaičiuojamas pagal ABTĮ 32 straipsnio numatytas taisykles: į administracinį teismą galima kreiptis per dvidešimt dienų nuo sprendimo gavimo dienos. To paties straipsnio 2 dalyje numatyta, kad tais atvejais, kai administracinių ginčų komisija ar kita išankstinio ginčų nagrinėjimo ne teismo tvarka institucija nustatytu laiku skundo (prašymo) neišnagrinėja, skundas (prašymas) dėl pažeistos teisės gali būti paduodamas administraciniam teismui per du mėnesius nuo dienos, iki kurios turėjo būti priimtas sprendimas.

ABTĮ 34 straipsnio 1 dalis įtvirtina, kad pareiškėjo prašymu administracinis teismas skundo (prašymo) padavimo terminus gali atnaujinti, jeigu bus pripažinta, kad terminas praleistas dėl svarbios priežasties.

---

2. LVAT praktika taikant bendrąsias nuostatas dėl išankstinio administracinių ginčų nagrinėjimo ne per teismą tvarkos

---

2.1. Teisės į teisminę gynybą prieinamumo ir universalumo principai

---

LVAT yra konstatavęs, kad teisminės gynybos prieinamumo ir universalumo principas reikalauja, jog privaloma ikiteisminė ginčo sprendimo tvarka būtų aiškiai numatyta įstatyme (LVAT 2006 m. spalio 27 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS⁵-434/2006). Tai, kad privaloma ikiteisminė ginčo sprendimo tvarka turi būti aiškiai ir nedviprasmiškai nustatyta įstatyme, pažymėta ir LVAT išplėstinės teisėjų kolegijos 2007 m. spalio 11 d. nutartyje administracinėje byloje Nr. AS¹¹-296/2007. Šiame procesiniame sprendime, be kita ko, išaiškinta, kad įstatymų nuostatos, nustatančios privalomą ikiteisminę ginčo sprendimo tvarką, negali būti aiškinamos plečiamai. Šiuo aspektu pažymėtina ir LVAT nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁴³-191/2010, kurioje teismas išaiškino, kad išankstinio administracinių ginčų nagrinėjimo ne per teismą instituto paskirtis suponuoja, kad jis yra skirtas tam, kad ta pati teisinė problema (administracinis ginčas), maksimaliai tokiomis pačiomis kaip ir administraciniame teisme sąlygomis kompetentingos institucijos būtų išnagrinėta ir išspręsta dar iki teismo. Tai

reiškia, kad tokio skundo nagrinėjimo paskirtis yra ne papildomas asmens tariamai pažeistų teisių ar interesų gynimo apsunkinimas, o, priešingai, papildomo mechanizmo, galinčio išspręsti paminėtą teisinę problemą, nustatymas (LVAT 2010 m. vasario 9 d. nutartis administracinėje byloje A¹⁴³-191/2010).

Analizuojant LVAT praktiką, matyti, kad teisės subjektai neprivalo laikytis ne įstatyme įtvirtintos išankstinės administracinių ginčų nagrinėjimo ne per teismą tvarkos. Vienoje iš teismo nagrinėtų bylų pirmosios instancijos teismas skundą atsisakė priimti dėl to, kad pareiškėja neišnaudojo ikiteisminės ginčų sprendimo procedūros, įtvirtintos Technikos priežiūros tarnybos – viešosios akredituotos potencialiai pavojingų įrenginių techninės būklės tikrinimo įstaigos – vidaus teisės akte. LVAT nurodė, kad šis aktas (Kokybės vadovas) nėra įstatymas, todėl jame nustatyta ikiteisminė ginčų sprendimo tvarka pareiškėjai nėra privaloma. Teismas, taip pat pažymėdamas, kad Lietuvos Respublikos potencialiai pavojingų įrenginių priežiūros įstatyme nėra nustatyta privaloma ikiteisminė ginčų sprendimo tvarka, pirmosios instancijos teismo nutartį panaikino (LVAT 2010 m. kovo 26 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS⁸⁵⁸-209/2010). Kitoje byloje LVAT konstatavo, jog Sveikatos apsaugos ministerijos įsakymas, kurio nuostatomis vadovavosi pirmosios instancijos teismas, konstatuodamas, kad pareiškėja nepasinaudojo privaloma ikiteisimine ginčo nagrinėjimo tvarka, yra poįstatyminis teisės aktas, todėl jo nuostatos negali būti aiškinamos, kaip nustatančios imperatyvią pareigą pareiškėjai prieš kreipiantis į teismą privalomai naudotis būtent jame numatyta išankstine ginčo nagrinėjimo tvarka. ABTĮ 25 straipsnis numato, kad imperatyvią prievolę pasinaudoti išankstinio ginčų nagrinėjimo ne teismo tvarka prieš kreipiantis su skundu į teismą gali numatyti tik įstatymai (LVAT 2007 m. spalio 18 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS⁸-486/2007).

LVAT praktikoje taip pat laikomasi pozicijos, kad tais atvejais, kai išankstinio ginčo nagrinėjimo ne per teismą tvarka yra reglamentuota įstatyme, vien ta aplinkybė, kad viešojo administravimo institucijos akte (sprendime) nėra nurodyta jo apskundimo tvarka ikiteisminiu būdu, nėra pagrindas nesilaikyti šios tvarkos (LVAT 2006 m. lapkričio 9 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS¹⁵-598/2006). Tačiau aplinkybė, jog institucija savo sprendime nenurodo jo apskundimo tvarkos arba nurodo ją netinkamai, gali būti reikšminga sprendžiant termino skundai paduoti atnaujinimo klausimą (žr. 2.9. apibendrinimo skyrių).

2.2. Teisminės gynybos prioriteto principas

Su teisminės gynybos universalumo ir prieinamumo principais LVAT praktikoje glaudžiai siejamas teisminės gynybos prioriteto principas. Siekiant įvertinti, ar įstatymuose yra nustatyta išankstinio ginčo nagrinėjimo ne per teismą tvarka ir ar ši tvarka yra privaloma pareiškėjui, svarbu atsižvelgti į ABTĮ 17 straipsnio 2 dalį, pagal kurią esant abejonei ar galiojančių įstatymų kolizijai dėl konkretaus ginčo priskyrimo, ginčas nagrinėjamas teisme. Būtent šia norma išreiškiamas teisminės gynybos prioriteto principas, kuris reiškia, kad ginčas gali būti priskiriamas spręsti kitų institucijų, o ne teismo kompetencijai tik tais atvejais, kai tai aiškiai ir nedviprasmiškai nustatyta įstatymuose (LVAT išplėstinės teisėjų kolegijos 2007 m. spalio 11 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS¹¹-296/2007, Administracinių teismų praktika, Nr. 3 (13), taip pat žr. LVAT 2010 m. kovo 26 d. nutartį administracinėje byloje Nr. AS⁸⁵⁸-209/2010).

Teisminės gynybos prioriteto principas išankstinio administracinių ginčų nagrinėjimo ne per teismą kontekste LVAT paprastai taikomas tais atvejais, kai keli toje pačioje byloje pareikšti reikalavimai yra susiję, tačiau dėl vieno iš jų privaloma išankstine administracinių ginčų nagrinėjimo ne per teismą tvarka nebuvo pasinaudota. Administracinėje byloje Nr. AS⁵⁵⁶-684/2009 pareiškėja skundė apskrities viršininko aktus, priimtus pareiškėjos nuosavybės teisių atkūrimo procese iki sprendimo dėl nuosavybės teisių atkūrimo priėmimo. LVAT, atsižvelgęs į tai, jog tokio pobūdžio ginčams Žemės reformos įstatymo 18 straipsnio 2 dalyje¹ yra numatyta privaloma ikiteisminė ginčų sprendimo tvarka, nagrinėtoje byloje nurodė, kad pirmosios instancijos teismo išvada, jog pareiškėja dėl prieš tai paminėto skundo reikalavimo minėta privaloma ikiteisimine ginčų sprendimo tvarka nepasinaudojo, pagrįsta. Tačiau atsižvelgusi į tai, kad pirmosios instancijos teismo nutartimi buvo priimtas nagrinėti kitas pareiškėjos skundo reikalavimas įpareigoti atsakovą atkurti jai nuosavybės teises į ginčo žemę, kuris nagrinėtinas tiesiogiai teisme, teisėjų kolegija nusprendė, kad pareikšti reikalavimai tarpusavyje yra susiję. Atsižvelgiant į tai, buvo padaryta išvada, kad vadovaujantis bylos nagrinėjimo

---

1 Byloje remtasi Žemės reformos įstatymo 18 straipsnio 2 dalies redakcija, galiojusia iki 2010 m. liepos 1 d. Pagal šiuo metu galiojančią minėto straipsnio 2 dalies redakciją, skundus dėl žemės reformos metu suformuotų žemės sklypų tinkamumo, žemės privatizavimui, nuomai ir perdavimui neatlygintinai naudotis parengtų dokumentų ir įstatymų bei kitų teisės aktų reikalavimų neatitikties iki sprendimo dėl valstybinės žemės įsigijimo, nuomos ar perdavimo neatlygintinai naudotis priėmimo nagrinėja Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos teritoriniai padaliniai.

teisme prioriteto, teisingumo ir protingumo principais, neskaidant ginčo, visi reikalavimai turi būti nagrinėjami teisme (LVAT 2009 m. lapkričio 20 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS⁵⁵⁶-684/2009).

Kitoje byloje LVAT pažymėjo:

„Iš Klaipėdos apskrities viršinininko <...> įsakymo <...> ir jo priedo išrašo dalies matyti, kad šiuo įsakymu trečiajam suinteresuotam asmeniui miško sklypas buvo suteiktas neatlygintinai nuosavybėn įgyvendinant Klaipėdos apskrities valdytojo administracijos <...> sprendimą <...>, kuriuo trečiajam suinteresuotam asmeniui atkurtos nuosavybės teisės į žemę, ją išperkant ir kompensuojant lygiaverčiu miško sklypu <...>. Atsižvelgiant į tai, skundžiamas įsakymas iš esmės laikytinas sprendimu dėl žemės įsigijimo, kuriam taikytina Žemės reformos įstatymo 18 straipsnio 1 dalies² nuostata, kad tokį sprendimą galima apskųsti teismui.

Kiti reikalavimai iš dalies (kiek, pareiškėjos teigimu, trečiajam suinteresuotam asmeniui suteiktas miško sklypas apima jos naudojamą sklypą) susiję su paminėtu reikalavimu, tačiau yra ir savarankiški reikalavimai, kuriuos pareiškėja pareiškė nesutikdama su (duomenys neskelbtini) kadastro vietovės žemės reformos žemėtvarkos projekte jai suformuotais žemės sklypais, nesuformuojant jos pageidaujamų žemės sklypų ir nesudarant valstybinės žemės pirkimo – pardavimo sutarties. Tokiems reikalavimams taikytina Žemės reformos įstatymo 18 straipsnio 2 dalyje³ nustatyta privaloma ginčų išankstinio nagrinėjimo ne per teismą tvarka.

Tačiau, atsižvelgiant į tai, kad reikalavimas panaikinti Klaipėdos apskrities viršinininko <...> įsakymo <...> dalį nagrinėtinas teisme, neskaidant ginčo, vadovaujantis teisminės gynybos prioriteto principu (ABTĮ 17 str. 1 d.), pareiškėjos reikalavimai įpareigoti suformuoti žemės sklypus ir sudaryti sutartį taip pat nagrinėtini teisme.

Esant tokioms aplinkybėms, pirmosios instancijos teismas nepagrįstai atsisakė priimti skundą, vadovaudamasis ABTĮ 37 straipsnio 2 dalies 3 punktu, todėl skundžiama nutartis naikintina ir skundo priėmimo klausimas perduotinas šiam teismui nagrinėti iš naujo“.

(LVAT 2009 m. liepos 17 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS¹⁴³-440/2009).

---

2 Byloje remtasi Žemės reformos įstatymo 18 straipsnio 1 dalies redakcija, galiojusia iki 2010 m. liepos 1 d. Pagal šiuo metu galiojančią minėto straipsnio 1 dalies redakciją sprendimus dėl valstybinės žemės įsigijimo, nuomos ar pardavimo neatlygintinai naudotis asmenys gali apskųsti teismui.

3 Byloje remtasi Žemės reformos įstatymo 18 straipsnio 2 dalies redakcija, galiojusia iki 2010 m. liepos 1 d.

Administracinėje byloje Nr. AS⁴⁴²-767/2009 pareiškėjas siekė nugincyti administracinius aktus, pagal kuriuos valstybinė žemė buvo išnuomota tretiesiems asmenims, taip pat prašė įpareigoti Birštono savivaldybės administraciją kartografinėje medžiagoje pažymėti laisvos (neužstatytos) žemės plotą ir suformuoti atitinkamą žemės sklypą. LVAT nurodė, kad ginčui dėl minėtų aktų bei valstybinės žemės nuomos sutarties nugincijimo įstatymai nenumato privalomos ikiteisminės nagrinėjimo tvarkos, todėl toks ginčas turi būti tiesiogiai nagrinėjamas teisme. Antrasis pareiškėjo reikalavimas nors ir yra nukreiptas į nuosavybės teisių atkūrimo procedūras iki sprendimo dėl nuosavybės teisių atkūrimo priėmimo, nagrinėjamu atveju yra siejamas su prieš tai paminėtų aktų ir sutarties nugincijimu. Pareiškėjas minėtus ginčijamus aktus bei sutartį laikė viena iš pagrindinių teisinių kliūčių jo pageidaujamo susigrąžinti žemės sklypo pažymėjimui kartografinėje medžiagoje ir sklypo suformavimui bei grąžinimui natūra. Todėl teisėjų kolegija sprendė, kad neįvertinus pareiškėjo ginčijamų aktų bei sutarties, negalima nuspręsti dėl pareiškėjo reikalavimo įpareigoti Birštono savivaldybės administraciją kartografinėje medžiagoje pažymėti laisvos (neužstatytos) žemės plotą ir suformuoti atitinkamą žemės sklypą pagrįstumo. Vadinasi, pareiškėjo reikalavimas dėl Birštono savivaldybės administracijos įpareigojimo turi išvestinį pobūdį ir jis negali lemti keliamo ginčo nagrinėjimo tvarkos nustatymo. LVAT konstatavo, kad pirmosios instancijos teismas skūsta nutartimi nepagrįstai taikė ABTĮ 103 straipsnio 1 punktą ir nepagrįstai pareiškėjo skundą paliko nenagrinėtą. Atsižvelgiant į prieš tai paminėtus argumentus, į aptariamo ginčo kompleksinį pobūdį bei į tai, kad dominuojanti ginčo dalis yra tiesiogiai nagrinėtina teisme, taip pat vadovaujantis ABTĮ 17 straipsnio 1 ir 2 dalyse įtvirtintu teisminės gynybos prioriteto principu, teisėjų kolegijos manymu, aptartas ginčas turėjo būti nagrinėjamas tiesiogiai teisme (LVAT 2009 m. gruodžio 24 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS⁴⁴²-767/2009).

Tais atvejais, kai reiškiami reikalavimai nėra tarpusavyje pakankamai susiję, teisminės gynybos prioriteto taisyklė netaikoma, ir skundo dalį, kuriame keliamas ginčas, privalomai nagrinėtinas ikiteismine tvarka (ir ja nebuvo pasinaudota), atsisakoma priimti:

„Nors pareiškėjas atskirajame skunde remiasi Administracinių bylų teisenos įstatymo 17 straipsnio 1 dalies nuostatomis, ir nurodo, jog teismui priėmus nagrinėti jo reikalavimus panaikinti Vilniaus apskrities viršininko administracijos Teritorijų planavimo ir statybos valstybinės

priežiūros departamento <...> aktą <...> „Dėl pastatyto statinio priėmimo naudoti“ ir <...> statinio pripažinimo tinkamu naudoti aktą <...>, turėjo būti priimtas nagrinėti ir reikalavimas dėl statinių teisinės registracijos panaikinimo, tokie pareiškėjo argumentai yra nepagrįsti.

Administracinių bylų teisenos įstatymo 17 straipsnio 1 dalis numato, kad jeigu sujungiami keli tarpusavyje susiję reikalavimai, iš kurių vieni priskirtini teismo kompetencijai, o kiti – ne teismo institucijų kompetencijai, visi reikalavimai turi būti nagrinėjami teisme. Tačiau, teisėjų kolegijos nuomone, ši Administracinių bylų teisenos įstatymo nuostata turi būti aiškinama bei taikoma sistemiškai kartu su kitomis įstatymo nuostatomis, atsižvelgiant į jų turinį bei numatomus teisinio reguliavimo tikslus. Kaip jau buvo minėta, nagrinėjamu atveju įstatymai imperatyviai ir aiškiai nustato, jog ginčams dėl nekilnojamojo turto registro tvarkytojų sprendimų yra privaloma išankstinė ikiteisminė jų nagrinėjimo tvarka ir tik pasinaudojus šia tvarka administracinis teismas įgyja kompetenciją nagrinėti tokio pobūdžio ginčą. Be to, pareiškėjo skundo reikalavimai dėl Vilniaus apskrities viršinininko administracijos Teritorijų planavimo ir statybos valstybinės priežiūros departamento aktų panaikinimo ir nekilnojamojo turto teisinės registracijos panaikinimo negali būti vertinami kaip sujungti ar neatsiejamai susiję, t. y. kaip vienas kitą papildantys (fakultatyvūs) reikalavimai. Formuluojuojant šiuos reikalavimus, keliamas ginčas dėl skirtingų institucijų (atsakovų) priimtų sprendimų bei atliktų veiksmų/neveikimo teisėtumo ir pagrįstumo, be to, skiriasi ir ginčijamų sprendimų priėmimo teisiniai pagrindai ir jų turinys (vienu atveju ginčijami sprendimai dėl statinių pripažinimo tinkamais naudoti, kitu atveju – dėl statinių įregistravimo nekilnojamojo turto registre). Dėl šių priežasčių nėra teisinio pagrindo šioje dalyje tenkinti pareiškėjo atskirojo skundo ir priimti nagrinėti pareiškėjo skundo reikalavimą panaikinti UAB „Tautinys“ vardu VI „Registru centras“ įregistruotų sargo namelio, ūkio pastato, aikštelės ir tvoros <...> teisinę registraciją“.

(LVAT 2009 m. gruodžio 18 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS⁴³⁸-778/2009).

Analogiškos pozicijos laikytasi ir administracinėje byloje Nr. AS²⁶¹-214/2008. Šioje byloje pareiškėjas ginčijo statinio pripažinimo tinkamu naudoti aktą, taip pat prašė pripažinti negaliojančiu pastato įregistravimą nekilnojamojo turto registre, atliktą minėto akto pagrindu. Teisėjų kolegija pažymėjo, kad ginčas šiuo atveju kilęs iš administracinių teisinių

santykių, kadangi pastato įregistravimas atliktas remiantis individualiu administraciniu aktu. Pareiškėjui siekiant apginti teisę šiuo pagrindu, būtina vadovautis Nekilnojamojo turto kadastro įstatymo 15 straipsnio 1 dalimi ir Nekilnojamojo turto registro įstatymo 30 straipsniu, kuriuose yra įtvirtina privalomoji neteisminė ginčų nagrinėjimo tvarka. Kadangi byloje nebuvo duomenų, kad pareiškėjas šia tvarka pasinaudojo, LVAT konstatavo, jog pirmosios instancijos teismas, remdamasis ABTĮ 37 straipsnio 2 dalies 3 punktu, priėmė iš esmės teisėtą ir pagrįstą procesinį sprendimą atsisakydamas priimti nagrinėti pareiškėjo reikalavimą dėl pastato įregistravimo nekilnojamojo turto registre pripažinimo negaliojančiu (LVAT 2008 m. balandžio 8 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS²⁶¹-214/2008, taip pat žr. LVAT 2009 m. birželio 12 d. nutartį administracinėje byloje Nr. AS¹⁴⁶-305/2009).

Administracinėje byloje Nr. AS⁵²⁵-62/2009 nustatyta, kad Centrinio registratoriaus ginčų nagrinėjimo komisija sprendimu atsisakė priimti pareiškėjo skundą dėl VĮ Registrų centro Utenos filialo sprendimo panaikinimo. Pareiškėjas administraciniam teismui vienu skundu ginčijo tiek komisijos sprendimą, tiek VĮ Registrų centro Utenos filialo sprendimą, taip pat prašė įpareigoti VĮ Registrų centro Utenos filialą įregistruoti pareiškėjo nuosavybės teises į gyvenamojo namo priklausinius bei sodo namelį. LVAT nurodė, kad pareiškėjo reikalavimai dėl teritorinio registratoriaus sprendimo panaikinimo ir jo įpareigojimo atlikti tam tikrus veiksmus nevertintini kaip tiesiogiai susiję su reikalavimu panaikinti komisijos sprendimą (atsisakyti priimti skundą) ABTĮ 17 straipsnio 1 dalies prasme. Kitaip tariant, nagrinėjamu atveju nėra pagrindo teigti, kad visi pareiškėjo pateikti reikalavimai turi būti nagrinėjami Vilniaus apygardos administraciniame teisme, tokiems reikalavimams netaikant privalomos išankstinės ginčų nagrinėjimo ne teisme tvarkos. Šioje byloje LVAT atsižvelgė į tai, kad komisijai atsisakius priimti pareiškėjo skundą dėl teritorinio registratoriaus veiksmų, ginčas ikiteismine tvarka iš esmės nebuvo išnagrinėtas. Todėl pirmosios instancijos teismas, tinkamai pritaikęs ABTĮ 37 straipsnio 2 dalies 3 punkto nuostatas, pagrįstai atsisakė priimti pareiškėjo skundą dalyje dėl reikalavimo panaikinti teritorinio registratoriaus veiksmus ir jo įpareigojimo atlikti tam tikrus veiksmus (LVAT 2009 m. vasario 6 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS⁵²⁵-62/2009).

2.3. Reikalavimas sąžiningai naudotis procesinėmis teisėmis

Vadovaujantis ABTĮ 53 straipsnio 3 dalimi, kiekvienas asmuo savo procesinėmis teisėmis, taip pat ir teise kreiptis į teismą, turi naudotis sąžiningai ir ginti pažeistas teises laikantis įstatymo nustatytų terminų, įtvirtintų ABTĮ 33 straipsnyje.

Administracinėje byloje Nr. AS⁴³⁸-502/2008 nustatyta, kad pareiškėjas, nesutikdamas su Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos sprendimu, su skundu kreipėsi į Vyriausiąją administracinių ginčų komisiją, kuri atsisakė nagrinėti pareiškėjo skundą, nes pareiškėjas nepateikė įrodymų, patvirtinančių, kad skundą Vyriausiajai administracinių ginčų komisijai padavė nepraleidęs įstatyme nustatyto termino skundui paduoti. Teisėjų kolegija pažymėjo, kad ginčas dėl byloje kvestionuoto Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos sprendimo patenka į kategoriją ginčų, dėl kurių skundas pareiškėjo pasirinkimu gali būti paduotas arba administracinių ginčų komisijai, arba tiesiogiai teismui. Tačiau vadovaujantis ABTĮ 53 straipsnio 3 dalimi, kiekvienas asmuo savo procesinėmis teisėmis, taip pat ir teise kreiptis į teismą, turi naudotis sąžiningai ir ginti pažeistas teises laikantis įstatymo nustatytų terminų (ABTĮ 33 str.). Todėl nors tokios kategorijos reikalavimams nagrinėti privaloma ikiteisminė nagrinėjimo tvarka nenumatyta, pasirinkus ginčo sprendimo būdą per administracinių ginčų komisiją, atsižvelgiant į ABTĮ 53 straipsnio 3 dalies ir 33 straipsnio nuostatas, pareiškėjas privalėjo jos laikytis ir tik sulaukęs administracinių ginčų komisijos sprendimo, jį skusti teismui.

Teisėjų kolegija konstatavo, kad atsižvelgiant į tai, kad nagrinėtu atveju pareiškėjas pasirinko ikiteisminį ginčo nagrinėjimo būdą ir privalėjo jo laikytis, jis teisme gali prašyti panaikinti Vyriausiosios administracinių ginčų komisijos sprendimą, kuriuo atsisakyta priimti jo skundą, bei įpareigoti šią komisiją išnagrinėti pareiškėjo skundą dėl Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos sprendimo, tačiau pareiškėjas negali prašyti administracinio teismo panaikinti Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos sprendimo. Dėl šių priežasčių buvo pripažinta, jog pirmosios instancijos teismas pagrįstai ir teisėtai atsisakė priimti nagrinėti pareiškėjo skundą dalyje dėl Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos sprendimo panaikinimo (LVAT 2008 m. rugsėjo 11 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS⁴³⁸-502/2008).

Reikalavimo sąžiningai naudotis procesinėmis teisėmis kontekste taip pat pažymėtina LVAT praktika, pagal kurią tais atvejais, kai įstatymai nustato privalomą ikiteisminę ginčo nagrinėjimo tvarką, asmuo į įstatyme numatytą išankstinio ginčo nagrinėjimo instituciją gali kreiptis tik vieną kartą. Pakartotinis kreipimasis į ikiteisminę ginčo nagrinėjimo instituciją tuo pačiu klausimu gali būti vertinamas kaip netinkamas teisių gynimo būdas, be kita ko, neturintis įtakos termino paduoti skundą administraciniam teismui skaičiavimui (LVAT 2009 m. vasario 6 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS⁵²⁵-64/2009, LVAT 2009 m. spalio 30 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS¹⁴³-596/2009). Taip pat pažymėtina, jog kreipimasis dėl atitinkamų administracinių sprendimų (aktų) panaikinimo į kitas, o ne į įstatymų numatytas administracinių ginčų nagrinėjimo institucijas, paprastai nėra svarbi priežastis terminui paduoti skundą teismui atnaujinti (pvz., LVAT 2006 m. kovo 30 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS⁸ – 98/2006; šiais klausimais taip pat žr. 2.8. ir 2.9. apibendrinimo skyrius).

2.4. Išankstinio ginčo nagrinėjimo ne per teismą institucijos procesinė padėtis ginčą nagrinėjant teisme

---

LVAT praktikoje laikomasi taisyklės, kad speciali, išorinė administracinių aktų teisėtumo kontrolę atliekanti išankstinio ginčo nagrinėjimo ne teismo tvarka institucija negali būti ginčo šalimi administracinėje byloje teisme, į kurią persikėlė ikiteisimine tvarka išnagrinėtas ginčas. Šiuo atveju vadovujamasi ABTĮ 32 straipsnio 3 dalimi, kad apskundus administracinių ginčų komisijos ar kitos išankstinio ginčų nagrinėjimo ne teismo tvarka institucijos sprendimą, ginčo šalių procesinė padėtis nesikeičia.

Administracinėje byloje Nr. AS⁸-303/2006 nustatyta, kad pareiškėjas kreipėsi į Vilniaus apygardos administracinį teismą, prašydamas, be kita ko, panaikinti Vyriausiosios administracinių ginčų komisijos sprendimą bei pasiūlyti Vyriausiosios administracinių ginčų komisijos nariams apsilankyti bendrosios kompetencijos teismo posėdyje, kuriame nagrinėjami antstolių veiksmai. Vilniaus apygardos administracinis teismas nutartimi atsisakė kaip nepriskirtiną administracinių teismų kompetencijai priimti nagrinėti pareiškėjo skundą dalyje dėl reikalavimo pasiūlyti Vyriausiosios administracinių ginčų komisijos nariams apsilankyti bendrosios kompetencijos teismo posėdyje, kuriame nagrinėjami antstolio veiksmai. LVAT, palikdamas galioti pirmosios instancijos teismo nutartį, pažymėjo, kad vadovaujantis ABTĮ 22 straipsnio 1 dalimi, suinteresuotiems asmenims

suteikiama teisė kreiptis į teismą bei reikšti reikalavimus dėl viešojo ar vidaus administravimo subjekto priimto administracinio akto ar veiksmo⁴. Tuo tarpu Vyriausioji administracinių ginčų komisija, kaip ikiteisminė administracinių ginčų nagrinėjimo institucija (ABTĮ 26 straipsnio 1 dalis), nagrinėtos bylos atveju nėra pareiškėjo ginčijamus veiksmus atlikęs ar aktus priėmęs viešojo ar vidaus administravimo subjektas, todėl Vyriausioji administracinių ginčų komisija šioje administracinėje byloje negali būti laikoma bylos šalimi ir jos atžvilgiu, vadovaujantis ABTĮ 22 straipsnio 1 dalimi, negali būti reiškiami savarankiški pareiškėjo reikalavimai (LVAT 2006 m. rugsėjo 7 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS⁸-303/2006).

Kitoje LVAT nagrinėtoje byloje pareiškėjas, paduodamas atskirąjį skundą, be kita ko, siekė patikslinti proceso šalis: prašė patraukti atsakovu ir Vyriausiąją administracinių ginčų komisiją. LVAT, atsižvelgęs į tai, kad apskundus administracinių ginčų komisijos ar kitos išankstinio ginčų nagrinėjimo ne teismo tvarka institucijos sprendimą, ginčo šalių procesinė padėtis nesikeičia, patvirtino pirmosios instancijos teismo padarytą išvadą, jog pareiškėjo skundą ikiteisminio ginčų nagrinėjimo tvarka nagrinėjusi Vyriausioji administracinių ginčų komisija negali būti laikoma atsakovu šioje byloje (LVAT 2009 m. vasario 13 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS¹⁴⁶-42/2009).

LVAT taip pat yra pažymėjęs, kad Mokestinių ginčų komisija – tai speciali mokestiniams ginčams nagrinėti įsteigta išankstinio ginčų nagrinėjimo ne teismo tvarka institucija, kuriai nėra priskirtos viešojo administravimo funkcijos, todėl ABTĮ taikymo prasme ji nėra viešojo administravimo subjektas (ABTĮ 2 str. 1 ir 4 d.). Atsižvelgęs į šią nuostatą, teismas vienoje iš bylų konstatavo, kad pagal ABTĮ 2 straipsnio 17 dalyje pateiktą administracinių ginčų sąvokos išaiškinimą, administracinio ginčo apibūdinimo esminis kriterijus – asmens konfliktas su viešojo administravimo subjektu, todėl ABTĮ taikymo prasme Mokestinių ginčų komisija (net ir tuo atveju, kai sprendžia procedūrinius klausimus) nelaikytina administracinės bylos šalimi – atsakovu – nei administraciniame, nei mokestiniame ginčiuose (LVAT 2005 m. kovo 8 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹¹-276/2005, Administracinių teismų praktika, Nr. 7, taip pat žr. LVAT 2005 m. birželio 1 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A⁴-676/2005).

Administracinėje byloje Nr. TA¹⁵-04/2005 nustatyta, kad Mokestinių ginčų komisija kartu su prašymu atnaujinti terminą skundui paduoti LVAT

---

4 Pažymėtina, kad šioje byloje remtasi ABTĮ 22 straipsnio 1 dalies redakcija, galiojusia iki 2007 m. birželio 30 d. Pagal šiuo metu galiojančios ABTĮ 22 straipsnio 1 dalies redakciją, suinteresuotiems asmenims suteikiama teisė kreiptis į teismą bei reikšti reikalavimus dėl viešojo administravimo subjekto priimto administracinio akto ar veiksmo.

pateikė apeliacinį skundą dėl Vilniaus apygardos administracinio teismo sprendimo, kuriuo buvo patenkintas pareiškėjo skundas dėl Mokestinių ginčų komisijos sprendimo panaikinimo, ir Mokestinių ginčų komisija įpareigota priimti pareiškėjo skundą dėl Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Finansų ministerijos sprendimo. LVAT konstatavo, kad nagrinėtu atveju Mokestinių ginčų komisija neturi teisės paduoti apeliacinio skundo, kadangi nėra proceso šalimi. LVAT nurodė, kad Mokestinių ginčų komisija yra ikiteisminė išankstinio ginčo nagrinėjimo institucija (Mokesčių administravimo įstatymo 148 str.); proceso šalimis mokestiniuose ginčiuose yra mokesčio mokėtojai ir mokesčių administratoriai ir jų procesinė padėtis ginčą nagrinėjant teisme nesikeičia (ABTĮ 32 str. 3 d.). Tokia procesinė padėtis atitinka Mokesčių administravimo įstatymo ir ABTĮ nuostatas (LVAT 2005 m. vasario 24 d. nutartis administracinėje byloje Nr. TA¹⁵-04/2005).

Ikiteisminio ginčo nagrinėjimo institucija pagal LVAT praktiką tam tikrais atvejais nelaikoma ir trečiuoju suinteresuotu asmeniu, kai ginčas perkeliamas nagrinėti į teismą:

„Atsakovo argumentas dėl Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos neįtraukimo į bylą trečiuoju suinteresuotu asmeniu atmestinas. Pagal Administracinių bylų teisenos įstatymo 48 straipsnio 2 dalį trečiaisiais suinteresuotais asmenimis laikomi asmenys, kurių teisėms ir pareigoms bylos išsprendimas gali turėti įtakos. Nagrinėjamos bylos išsprendimas neturi įtakos Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos, šiame ginče buvusios ikiteisimine ginčo nagrinėjimo institucija, teisėms ir pareigoms, todėl jos įtraukimas į bylą trečiuoju suinteresuotu asmeniu nėra būtinas“.
(LVAT 2008 m. vasario 7 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A²⁴⁸-174/2008).

2.5. Teritorinio teisingumo nustatymas, kai administracinis ginčas prieš kreipiantis į teismą buvo išnagrinėtas ikiteisminėje ginčų nagrinėjimo institucijoje

---

Taisyklė, kad apskundus išankstinio ginčų nagrinėjimo ne teismo tvarka institucijų sprendimus, ginčo šalių procesinė padėtis nesikeičia, glaudžiai siejasi su bylos teritoriniu teisingumu.

Administracinėje byloje Nr. AS⁴-10/2006 nustatyta, kad pareiškėjas kreipėsi į Vilniaus apygardos administracinį teismą prašydamas panaikinti Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Kauno skyriaus sprendimą ir Valstybinio

socialinio draudimo fondo valdybos sprendimą, kuris priimtas ikiteismine tvarka išnagrinėjus ginčą. LVAT, atsižvelgęs į tai, kad nurodytų aplinkybių pagrindu tiesiogines teises pasekmes pareiškėjui sukėlė būtent teritorinio skyriaus sprendimas, konstatavo, jog Vilniaus apygardos administracinis teismas pareiškėjo skundą atsisakė priimti pagrįstai ir, atsižvelgdamas į ABTĮ 35 straipsnio nuostatas dėl skundo padavimo pagal institucijos buvimo vietą, teisingai nurodė, kad pareiškėjas turėtų kreiptis į Kauno apygardos administracinę teisumą. Teismo išvadą patvirtina ABTĮ 32 straipsnio 3 dalies nuostata, numatanti, kad apskundus išankstinio ginčų nagrinėjimo ne teismo tvarka institucijos sprendimą ginčo šalių procesinė padėtis nesikeičia (LVAT 2006 m. sausio 12 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS⁴-10/2006).

LVAT, argumentuodamas poziciją, kad tiesiogines teises pasekmes pareiškėjui sukelia teritorinio registratoriaus, o ne jo veiksmus ikiteismine tvarka revizavusios institucijos sprendimas, yra nurodęs, kad valstybės įmonės Registrų centro teritoriniai padaliniai (filialai) yra laikomi teritoriniais registratoriais (t. y. teritoriniais viešojo administravimo subjektais), kuriems yra priskirta atskira kompetencija. Būtent teritoriniams registratoriams įstatymu yra pavesta tiesiogiai tvarkyti nekilnojamojo turto registrą. Tuo tarpu Centrinio registratoriaus (valstybės įmonės Registrų centro centrinio padalinio) pagrindinė funkcija yra ne tiesioginis nekilnojamojo turto registro tvarkymas, o teritorinių registratorių veiklos kontrolė ir vadovavimas jų veiklai (LVAT 2010 m. balandžio 23 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS⁴⁴²-163/2010).

Taisyklė, pagal kurią ginčo teritorinis teisingumas, kai ginčas buvo išnagrinėtas ikiteismine tvarka centrinėje viešojo administravimo institucijoje, nustatomas pagal institucijos, kuri priėmė pirminį ir ikiteisminei ginčų nagrinėjimo institucijai skundžiamą sprendimą, buveinę, taikoma ir sprendžiant ginčus dėl bausmių vykdymo institucijų priimtų sprendimų ar veiksmų. LVAT yra konstatavęs:

„Kaip matyti iš bylos medžiagos, nagrinėjamas ginčas kilo Kauno tardymo izoliatoriaus administracijai <...> atsisakius tenkinti pareiškėjo prašymą padaryti ir patvirtinti dviejų įgaliojimų kopijas. Šį atsisakymą pareiškėjas ikiteismine ginčų nagrinėjimo tvarka <...> apskundė Kalėjimų departamentui, kuris <...> paliko galioti Kauno tardymo izoliatoriaus administracijos sprendimą. <...>

Apeliacinės instancijos teismo teisėjų kolegija sutinka su pirmosios instancijos teismo vertinimu, kad faktiškai tiesiogines teises

pasekmes pareiškėjui sukelia ne ginčą ikiteismine tvarka išnagrinėjusio Kalėjimų departamento sprendimas, o Kauno tardymo izoliatoriaus administracijos <...> atsisakymas tenkinti pareiškėjo prašymą padaryti ir patvirtinti dviejų įgaliojimų kopijas, todėl būtent pastaroji institucija laikytina atsakove šioje byloje. Atsižvelgiant į tai, kad nurodyto viešojo administravimo subjekto buveinė yra Kauno mieste, pirmosios instancijos teismas pagrįstai sprendė, kad pareiškėjo skundas priskirtas nagrinėti Kauno apygardos administraciniam teismui. Atskirojo skundo argumentai, kad tokiu būdu teismas nepagrįstai apriboja pareiškėjo teisę kreiptis į teismą bei pasirinkti atsakovą, laikytini nepagrįstais. Pirmosios instancijos teismas tinkamai išaiškino pareiškėjui, kad pažeistas teises jis gali ginti paduodamas skundą Kauno apygardos administraciniam teismui“.

(2009 m. spalio 9 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS¹⁴⁶-622/2009).

Tais atvejais, kai skunde dėl institucijos sprendimo, priimto ginčą išnagrinėjus ikiteismine tvarka, be kita to, yra suformuluotas ir savarankiškas reikalavimas (pvz., dėl įpareigojimo atlikti tam tikrus veiksmus) šiai institucijai, pagal teisės aktus galinčiai veikti ir kaip viešojo administravimo subjektas, ir kaip ikiteisminė ginčų nagrinėjimo institucija, ginčo teisingumas nustatomas vadovaujantis ABTĮ 17 straipsnio 3 dalyje ir 4 dalyse įtvirtintomis nuostatomis, pagal kurias kai byloje yra keli tarpusavyje susiję reikalavimai, iš kurių vieni priskirtini Vilniaus apygardos administraciniam teismui, o kiti – kitų apygardų administraciniam teismams, byla turi būti nagrinėjama Vilniaus apygardos administraciniame teisme, ir kai byloje atsakovai yra keli administravimo subjektai, esantys skirtingų teismų teritorinėje jurisdikcijoje, bylos priskirtinumo klausimas sprendžiamas pagal aukštesniojo administravimo subjekto buveinę. LVAT administracinėje byloje Nr. AS¹⁴⁶-41/2010 nagrinėjo Vilniaus apygardos administracinis teismo nutarties, kuria atsisakyta priimti pareiškėjo skundą, kaip nepriskirtiną Vilniaus apygardos administracinio teismo kompetencijai, teisėtumą. Pirmosios instancijos teismas, priimdamas nutartį, pažymėjo, kad pareiškėjas nesutiko su Kauno tardymo izoliatoriaus pareigūnų veiksmais ir sprendimais, kuriuos ikiteisminio ginčo nagrinėjimo tvarka skundė Kalėjimų departamentui prie teisingumo ministerijos. Pirmosios instancijos teismas nurodė, kad pareiškėjo atžvilgiu liko galioti pareiškėjui tiesiogines pasekmes sukėles Kauno tardymo izoliatoriaus 2009 m. rugpjūčio 24 d. sprendimas, todėl atsakovu kilusiame ginče turi būti Kauno tardymo izoliatoriaus

administracija. LVAT teisėjų kolegija, nesutikdama su tokia pirmosios instancijos teismo išvada, konstatavo, jog

„<...> pirmosios instancijos teismas teisingai nustatė, kad Kalėjimų departamento <...> sprendimas <...> yra priimtas šiai institucijai išankstinio ginčų nagrinėjimo ne teismo tvarka išnagrinėjus pareiškėjo A. B. <...> pareiškimą, kuriuo jis skundė Kauno tardymo izoliatoriaus administracijos <...> sprendimą <...>. Pirmosios instancijos teismas teisingai nustatė, kad pareiškėjui tiesiogines pasekmes sukelia Kauno tardymo izoliatoriaus <...> sprendimas, o ne Kalėjimų departamento <...> sprendimas <...>, priimtas išnagrinėjus skundą išankstinio ginčų nagrinėjimo ne teismo tvarka. <...>

Pirmosios instancijos teismas, sprenddamas skundo priėmimo klausimą (ABTĮ 37 straipsnis), neįvertino aplinkybės, kad pareiškėjas patikslinto skundo 3 ir 4 punktuose atsakovui Kalėjimų departamentui suformulavo savarankiškus reikalavimus. Todėl pirmosios instancijos teismas, sprenddamas pareiškėjo A. B. patikslinto skundo priėmimo klausimą turėjo vadovautis ne tik ABTĮ 32 straipsnio 3 dalies, bet ir ABTĮ 17 straipsnio 3 ir 4 dalių nuostatomis“.

(LVAT 2010 m. sausio 22 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS¹⁴⁶-41/2010, taip pat žr. LVAT 2010 m. sausio 8 d. nutartį administracinėje byloje Nr. AS⁵²⁵-42/2010).

Be bendrosios teritorinio teisingumo nustatymo taisyklės, įtvirtintos ABTĮ 35 straipsnyje, ABTĮ taip pat reglamentuoja išimtinį ginčo teisingumą. Pagal ABTĮ 19 straipsnio 3 dalį, Vilniaus apygardos administracinis teismas pirmąją instanciją taip pat nagrinėja skundus (prašymus) dėl Vyriausiosios administracinių ginčų komisijos, Mokestinių ginčų komisijos, o įstatymų numatytais atvejais ir dėl kitų išankstine ginčų nagrinėjimo ne per teismą tvarka institucijų priimtų sprendimų. Mokesčių administravimo įstatymo 159 straipsnio 4 dalyje įtvirtinta, kad skundai dėl centrinio mokesčių administratoriaus arba Mokestinių ginčų komisijos sprendimo dėl mokesčio ginčo nagrinėjami Vilniaus apygardos administraciniame teisme.

Atsižvelgiant į minėtas nuostatas ir įvertinus LVAT praktiką dėl ginčų, kylančių mokesčių administravimo teisinių santykių srityje, galima teigti, jog nustatant konkrečios administracinės bylos šioje srityje teritorinį teisingumą, turi būti vertinama ginčo esmė ir pobūdis. Svarbu yra nustatyti, ar ginčas yra mokesčio Mokesčių administravimo įstatymo prasme, ar

ne. Mokestiniais ginčams (Mokesčių administravimo įstatymo taikymo požiūriu) ir kitiems ginčams dėl mokesčių administratoriaus priimtų sprendimų nagrinėti yra nustatyta skirtinga tvarka ir sąlygos.

Pagal Mokesčių administravimo įstatymo 15 straipsnio 2 dalį, Muitinės departamentas yra vienas iš centrinių mokesčių administratorių, todėl nustatius, jog Muitinės departamentas išnagrinėjo ginčą, pagal savo esmę ir pobūdį atitinkantį mokestinio ginčo sampratą, ginčas turėtų būti nagrinėjamas pagal išimtinio teritorinio teisingumo taisyklę, įtvirtintą minėtoje Mokesčių administravimo įstatymo 159 straipsnio 4 dalyje.

Administracinėje byloje Nr. A⁸-679/2005 nustatyta, kad pareiškėjas kreipėsi į Klaipėdos apygardos administracinę teisumą su skundu ir prašė panaikinti Klaipėdos teritorinės muitinės sprendimą, kuriuo pareiškėjui buvo apskaičiuota ir nurodyta sumokėti 168,48 Lt skolą muitinei. LVAT konstatavo:

„Pažymėtina, jog įstatymai (Mokesčių administravimo įstatymo IX skyrius) nustato specialią mokestinių ginčų nagrinėjimo tvarką ir išimtinį skundžiamų sprendimų teisingumą. Pagal Mokesčių administravimo įstatymo 159 straipsnio 4 dalį, skundai dėl centrinio mokesčių administratoriaus arba Mokestinių ginčų komisijos sprendimo dėl mokestinio ginčo nagrinėjami Vilniaus apygardos administraciniame teisme. Analogiška nuostata yra įtvirtinta ir Administracinių bylų teisenos įstatymo 19 straipsnio 3 dalyje.

Vadinasi, administracinė byla pagal pareiškėjo skundą dėl atsakovų priimtų sprendimų turėjo būti nagrinėjama Vilniaus apygardos administraciniame teisme. Tačiau, pažeisdamas išdėstytas bylos išimtinio teritorinio priskirtinumo šiam teismui taisyklės, bylą išnagrinėjo Klaipėdos apygardos administracinis teismas. <...>

Dėl šios priežasties Klaipėdos apygardos administracinio teismo <...> sprendimas yra panaikinamas, o byla perduodama iš naujo nagrinėti Vilniaus apygardos administraciniam teismui (Administracinių bylų teisenos įstatymo 141 straipsnio 1 dalies 1 punktas)“.

(LVAT nutartis administracinėje byloje Nr. A⁸-679/2005).

Kai tarp teritorinės muitinės ir mokesčių mokėtojo kilęs ginčas nėra mokestinis, tokiam ginčui išimtinis teritorinis teisingumas nenustatytas ir todėl skundas paduodamas pagal prieš tai aptartas bendrąsias teisingumo taisykles.

Administracinėje byloje Nr. AS¹⁴³-61/2010 pareiškėjas skundu kreipėsi į Vilniaus apygardos administracinę teisumą, prašydamas panaikinti atsakovo

Muitinės departamento sprendimą ir išspręsti klausimą iš esmės – pripažinti neteisėtu ir panaikinti nuo priėmimo momento trečiojo suinteresuoto asmens Kauno teritorinės muitinės turto arešto aktą. Pagal savo esmę ir turinį, šis ginčas nėra mokestinis Mokesčių administravimo įstatymo prasme. Todėl LVAT, pripažindamas, kad teisinės pasekmės pareiškėjui sukėlė ne ginčytas Muitinės departamento sprendimas, bet Kauno teritorinės muitinės sprendimas, ir ginčas iš esmės kilo tarp pareiškėjo ir Kauno teritorinės muitinės, kuri ir turi būti atsakovu, konstatavo:

„ABTĮ 19 straipsnio 3 dalis nustato, kad Vilniaus apygardos administracinis teismas pirmąja instancija taip pat nagrinėja skundus (prašymus) dėl Vyriausiosios administracinių ginčų komisijos, Mokestinių ginčų komisijos, o įstatymų numatytais atvejais ir dėl kitų išankstinio ginčų nagrinėjimo ne teismo tvarka institucijų priimtų sprendimų. Muitinės įstatymo 89 straipsnio 2 punkto nuostatos nenumato išimtinio bylų dėl Muitinės departamento sprendimų priskirtinumo Vilniaus apygardos administraciniam teismui. Todėl sprendžiant bylų dėl muitinės įstaigų sprendimų priskirtinumo atitinkamiems apygardų administraciniams teismams klausimą, turi būti laikomasi taisyklės, jog Vilniaus apygardos administraciniame teisme nagrinėjami skundai tik dėl tų Muitinės departamento priimtų sprendimų, kurie skundą paduodančiam asmeniui sukelia tiesiogines teines pasekmes. Tais atvejais, kai Muitinės departamentas, veikdamas kaip išankstinio ginčų nagrinėjimo ne teismo tvarka institucija dėl teritorinių muitinių sprendimų (Muitinės įstatymo 89 str. 1 p.), pareiškėjo skundo nepatenkina ar patenkina iš dalies ir pareiškėjas nesutinka su palikta galioti sprendimo dalimi, skundo teismui dalyku laikomi sprendimai, sukelianys pareiškėjui tiesiogines teines pasekmes, o atsakovu tokiose bylose yra teritorinės muitinės, ir šios bylos nagrinėtinos administraciniuose teismuose pagal šių teritorinių viešojo administravimo subjektų buveinės vietų paskirstymą teismams“.

(LVAT 2010 m. vasario 5 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS¹⁴³-61/2010).

Ginčo pobūdis svarbus teisingumo nustatymui ir bylose su Valstybine mokesčių inspekcija, jos teritoriniais padaliniais. Mokestinis ginčas (Mokesčių administravimo įstatymo taikymo požiūriu) turėtų būti nagrinėjamas pagal išimtinio teisingumo taisyklę, įtvirtintą minėtoje Mokesčių administravimo įstatymo 159 straipsnio 4 dalyje.

Tuo tarpu pagal Mokesčių administravimo įstatymo 146 straipsnio 1 dalį skundai dėl teritorinės valstybinės mokesčių inspekcijos ir Valstybinės mokesčių inspekcijos sprendimų, kai kilę ginčai yra nepriskiriami mokestinių ginčų kategorijai, turėtų būti nagrinėjami ABTĮ įstatymo nustatyta tvarka pagal bendrąsias teisingumo taisykles – šiuos sprendimus ABTĮ 33 straipsnio 1 dalyje nustatyta tvarka galima tiesiogiai skųsti apygardos administraciniam teismui pagal atsakovo, priėmusio skundžiamą sprendimą, buveinę (ABTĮ 35 str.).

Pareiškėjas administracinėje byloje Nr. AS¹⁴–213/2007 kreipėsi į Vilniaus apygardos administracinį teismą ir prašė panaikinti Klaipėdos apskrities valstybinės mokesčių inspekcijos viršininko sprendimą išieškoti mokestinę nepriemoką iš turto bei tenkinti prašymą dėl mokestinės nepriemokos išdėstymo trejų metų laikotarpiu. Vilniaus apygardos administracinis teismas skundą priimti atsisakė, išaiškindamas, kad skundas gali būti paduotas Klaipėdos apygardos administraciniam teismui. LVAT konstatavo:

„Pagal MAĮ 145 straipsnio 1 dalį mokestiniams ginčams šis įstatymas nustato ir reglamentuoja privalomą ikiteisminę nagrinėjimo procedūrą, tačiau prie mokestinių ginčų pagal MAĮ 2 straipsnio 20 dalį kilęs ginčas nepriskirtinas (mokestiniai ginčai – ginčai, kylantys tarp mokesčių mokėtojo ir mokesčių administratoriaus dėl sprendimo dėl patikrinimo akto tvirtinimo ar kito panašaus pobūdžio sprendimo, pagal kurį mokesčių mokėtojui naujai apskaičiuojamas ir nurodomas sumokėti mokestis, taip pat dėl mokesčių administratoriaus sprendimo atsisakyti gražinti (įskaityti) mokesčio permoką (skirtumą)). Todėl pirmosios instancijos teismas pagrįstai konstatavo, jog vadovaujantis Administracinių bylų teisenos įstatymo 35 straipsniu, kadangi pareiškėja reikalavimus byloje kelia tik Klaipėdos AVMI, o Klaipėdos AVMI buveinė yra Klaipėdoje, prašymas išnagrinėtinas Klaipėdos, o ne Vilniaus apygardos administraciniame teisme <...>“.

(LVAT 2007 m. gegužės 5 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS¹⁴-213/2007)

Pareiškėjas administracinėje byloje Nr. AS¹⁰-577/2006 ginčijo Šiaulių apskrities valstybinės mokesčių inspekcijos sprendimą dėl mokestinės nepriemokos išieškojimo. Šiaulių apygardos administracinis teismas nutartimi pareiškėjo skundą atsisakė priimti, nes pareiškėjas nesilaikė tai bylų kategorijai įstatymų nustatytos bylos išankstinio nagrinėjimo ne per teismą tvarkos. Teismas pasiūlė pareiškėjui kreiptis į išankstinio ginčų

nagrinėjimo ne teismo tvarka instituciją – Valstybinę mokesčių inspekciją. LVAT, panaikindamas šį pirmosios instancijos teismo sprendimą, nurodė:

„Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymas privalomą ikiteisminę ginčų nagrinėjimo procedūrą nustato tik mokestiniams ginčams. Atsižvelgiant į tai, kad pareiškėjas mokestinio ginčo nekelia, jis skundą gali paduoti remdamasis Mokesčių administravimo įstatymo 146 straipsnyje nustatyta kitų mokesčių administratoriaus sprendimų apskundimo tvarka. Skundai dėl mokesčių administratoriaus (jo pareigūno) sprendimų, nenurodytų Mokesčių administravimo įstatymo 145 straipsnyje, jų nepriėmimo, taip pat skundai dėl centrinio mokesčių administratoriaus sprendimų (jų nepriėmimo), kuriais mokestiniai ginčai nesprenžiami iš esmės, nagrinėjami Administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka. Remiantis tuo darytina išvada, kad pareiškėjas galėjo kreiptis į Šiaulių apygardos administracinį teismą nepasinaudojęs ikiteisimine ginčo nagrinėjimo tvarka“.

(LVAT 2006 m. lapkričio 3 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS¹⁰-577/2006).

2.6. Išankstinio ginčo nagrinėjimo ne per teismą institucijos sprendimo apskundimas

---

LVAT pripažįsta suinteresuoto asmens teisę skusti administracinių ginčų komisijos sprendimą, nors šis asmuo ir nedalyvavo ginčą nagrinėjant ikiteisimine tvarka. Administracinėje byloje Nr. A¹⁴⁶-1185/2009 nurodyta:

„Administracinių ginčų komisijų darbo tvarką (procesą) reglamentuoja Administracinių ginčų komisijų darbo nuostatai. <...>

Iš Komisijos pateiktos L. V. skundo nagrinėjimo bylos matyti, kad Komisija, nespręsdama klausimo dėl UAB „Senamiesčio ūkis“ įtraukimo į bylą trečiuoju suinteresuotu asmeniu, pažeidė Nuostatų⁵ 17 ir 23 punktų reikalavimus, kadangi ėmėsi nagrinėti bylą dėl neįtraukto į bylą asmens teisių ir pareigų. Pirmosios instancijos teismas pagrįstai pripažino, kad UAB „Senamiesčio ūkis“ skundą teismui dėl Komisijos <...> sprendimo <...> galėjo paduoti vadovaudamasis ABTĮ 5 straipsniu, nustatančiu, kad kiekvienas suinteresuotas subjektas turi teisę įstatymų nustatyta tvarka kreiptis į teismą, kad būtų apginta pažeista ar ginčijama jo teisė arba

---

5 Pažymėtina, kad byloje vadovautasi Administracinių ginčų komisijų darbo nuostatų 17 punkto redakcija, galiojusia iki 2010 m. liepos 18 d.

įstatymų saugomas interesas“.

(LVAT 2009 m. spalio 19 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁴⁶-1185/2009).

Administraciniais teismams priskiriami tiek skundai dėl administracinių ginčų komisijos ar kitos išankstinio ginčų nagrinėjimo ne teismo tvarka institucijos sprendimų, priimtų išnagrinėjus administracinį ginčą ne teismo tvarka iš esmės, tiek sprendimai, kuriais atsisakoma šiuos ginčus nagrinėti. Administracinėje byloje Nr. AS¹⁵-339/2006 LVAT nurodė, kad sprendimu, kuriuo atsisakoma priimti nagrinėti skundą administracinių ginčų komisijoje, užkertama galimybė tolesnei bylos eigai. Todėl vadovaujantis teisingumo ir protingumo kriterijais, asmeniui turi būti numatyta galimybė tokį sprendimą apskūsti. Teisės normas aiškinant siaurinamai, o būtent, kad apygardos administraciniam teismui gali būti skundžiami tik atitinkamos administracinių ginčų komisijos ar kitos išankstinio ginčų nagrinėjimo ne teismo tvarka institucijos sprendimai, priimti išnagrinėjus administracinį ginčą ne teismo tvarka iš esmės, būtų nepagrįstai apribota asmens teisė į teisminę gynybą. Taigi apygardos administracinio teismo kompetencijai yra priskiriami tiek skundai dėl administracinių ginčų komisijos ar kitos išankstinio ginčų nagrinėjimo ne teismo tvarka institucijos sprendimų, priimtų išnagrinėjus administracinį ginčą ne teismo tvarka iš esmės, tiek sprendimai, kuriais atsisakoma šiuos ginčus nagrinėti (LVAT 2006 m. spalio 12 d. nutartis administracinėje byloje AS¹⁵-339/2006).

Institucijos, išankstine ginčo nagrinėjimo ne per teismą tvarka išnagrinėjusios ginčą, kilusį iš civilinių teisinių santykių, sprendimai (nutarimai) administracine tvarka neskundžiami, todėl negali būti administracinės bylos dalyku.

LVAT, nagrinėdamas bylas dėl Vartotojų teisių apsaugos tarnybos priimtų nutarimų teisėtumo, laikosi pozicijos, kad Vartotojų teisių apsaugos tarnyba, išankstine ginčo nagrinėjimo ne per teismą tvarka priimdama nutarimą dėl vartotojo skundo, iš esmės sprendžia civilinį teisinį ginčą, todėl tokio nutarimo teisėtumo kontrolė administraciniame teisme reiškia civilinio ginčo išnagrinėjimą, kas priskirtina bendrosios kompetencijos teismams. Pagal LVAT praktiką tokie Vartotojų teisių apsaugos tarnybos nutarimai negali būti skundžiami nei administracinių ginčų komisijai, nei administraciniam teismui, be kita ko, akcentuojant, jog Vartotojų teisių apsaugos tarnybos nutarimai yra rekomendacinio pobūdžio ir nėra privalomi

subjektui, dėl kurio veiksmų (neveikimo) vartotojas skundžiasi.

Administracinėje byloje Nr. A³⁹-182/2009 LVAT nurodė:

„Pareiškėjas apskundė Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos <...> nutarimą dėl vartotojų skundo. Vartotojų teisių apsaugos įstatymo 12 straipsnio 1 dalies 5 punkte nustatyta, kad Valstybinė vartotojų teisių apsaugos tarnyba vartotojų ginčų sprendimo ne teisme tvarka nagrinėja vartotojų skundus. Skundžiamu nutarimu Valstybinė vartotojų teisių apsaugos tarnyba išnagrinėjo vartotojų skundą dėl pareiškėjo organizuotos turistinės kelionės metu suteiktų netinkamų apgyvendinimo paslaugų ir rekomendavo pareiškėjui atlyginti vartotojams dalį jų patirtų nuostolių. Šiuo atveju Valstybinė vartotojų teisių apsaugos tarnyba veikė kaip vartotojų ginčų sprendimo neteismine tvarka institucija. Jos priimtas nutarimas yra rekomendacinio pobūdžio ir pareiškėjui nėra privalomas. Teisinius santykius, kylančius iš turizmo paslaugų teikimo, reglamentuoja civilinės teisės normos. Ginčus, kylančius iš civilinių teisinių santykių, nagrinėja bendrosios kompetencijos teismai.

Vartotojų teisių apsaugos įstatymo 29 straipsnyje nustatyta, kad ginčo šalys turi teisę kreiptis į bendrosios kompetencijos teismą, prašydamos nagrinėti ginčą iš esmės tiek ginčo nagrinėjimo ginčus nagrinėjančioje institucijoje metu, tiek po šios institucijos sprendimo priėmimo. Todėl nepriklausomai nuo to, kad pareiškėjo skundą dėl Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos nutarimo išnagrinėjo Vyriausioji administracinių ginčų komisija, šalių ginčas iš esmės nagrinėtinas bendrosios kompetencijos teisme. Pirmosios instancijos administracinis teismas išnagrinėjo bylą, nepriskirtą administracini teismų kompetencijai. Todėl pareiškėjo apeliacinis skundas iš dalies tenkintinas. Teismo sprendimas panaikintinas, o byla nutraukta (ABTĮ 101 str. 1 p.)“.

(LVAT 2009 m. vasario 5 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A³⁹-182/2009, taip pat žr. LVAT 2009 m. kovo 12 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A³⁹-375/2009).

Administracinėje byloje Nr. A⁵²⁵-829/2009 LVAT konstatavo:

„<...> nepriklausomai nuo to, kad pareiškėjas skundą dėl Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos nutarimo pateikė Vyriausiajai administracinių ginčų komisijai, šalių ginčas iš esmės nagrinėtinas bendrosios kompetencijos teisme.

Kadangi Vyriausioji administracinių ginčų komisija nėra įgalinta nagrinėti ginčus, teisingus bendrosios kompetencijos teismams, konstatuotina, kad

ši institucija teisėtai ir pagrįstai bylą nutraukė, o pirmosios instancijos teismas teisėtai ir pagrįstai atmetė pareiškėjo skundą dėl Vyriausiosios administracinių ginčų komisijos sprendimo“.

(LVAT 2009 m. liepos 10 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁵²⁵-829/2009).

2.7. Nuostatų, susijusių su terminu, per kurį galima kreiptis dėl viešojo administravimo institucijos sprendimo į ikiteisminę ginčų nagrinėjimo instituciją, taikymo praktika

---

LVAT, aiškindamas skundo pateikimo centriniam nekilnojamojo turto registratoriui tvarką, yra nurodęs, kad centrinis registratorius tais atvejais, kai skundas paduotas praleidus nustatytą vieno mėnesio terminą ir neprašoma šio termino atnaujinti, skundą privalo atsisakyti nagrinėti. Administracinėje byloje Nr. A²-955/2007 konstatuota:

„Nekilnojamojo turto registro įstatymo 31 straipsnio 2 dalis nustato: „Skundas Centriniam registratoriui paduodamas per vieną mėnesį nuo skundžiamo teritorinio registratoriaus sprendimo priėmimo dienos. Jeigu suinteresuotas asmuo praleido šio įstatymo nustatytą skundo padavimo terminą dėl priežasčių, kurias Centrinis registratorius pripažįsta svarbiomis, šis terminas Centrinio registratoriaus sprendimu gali būti atnaujintas. Kartu su pareiškimu dėl skundo padavimo termino atnaujinimo turi būti paduodamas ir skundas, kurio padavimo terminas yra praleistas. Centrinio registratoriaus sprendimas atmesti pareiškimą dėl skundo padavimo termino atnaujinimo gali būti apskūstas Administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka“. Tai reiškia, kad centrinis registratorius tais atvejais, kai skundas paduotas praleidus nustatytą vieno mėnesio terminą ir neprašoma šį terminą atnaujinti, skundo nenagrinėja. Panašiai skundo padavimo terminų praleidimo pasekmės nustatytos ir kai kuriuose kituose išankstinio ginčų nagrinėjimo ne teismo tvarka institucijų veiklą reglamentuojančiuose įstatymuose (pvz., Mokesčių administravimo įstatymo 152 str.). Toks teisinis reglamentavimas nėra betikslis, jis nustatytas, atsižvelgiant į reglamentuojamų santykių svarbą ir būtinumą garantuoti jų stabilumą bei šių santykių dalyvių užtikrintumą esama padėtimi, galimybę jiems planuoti ūkinę veiklą ar tvarkyti nuosavybę, tuo pačiu paliekant galimybę kitiems asmenims ginti savo teises ir tuo atveju, jei dėl svarbių priežasčių to padaryti negalėjo įstatymo nustatytu laiku“.

Iš paminėtos nutarties taip pat matyti, kad suinteresuoti asmenys turi teisę ginčyti ikiteisimine tvarka nagrinėjančios institucijos sprendimą, įrodinėdami, kad ji nepagrįstai iš esmės išnagrinėjo kitų asmenų paduotą skundą, nors buvo praleistas nustatytas terminas skundai paduoti. Šioje administracinėje byloje Nr. A²-955/2007 nustatyta, kad Valstybės įmonės Registrų centro Vilniaus filialas įregistravo pareiškėjo nuosavybės teises į pastatą esančius rūsius bei pastogės patalpas. Šio gyvenamojo namo gyventojai (tretieji suinteresuotieji asmenys) kreipėsi į valstybės įmonę Registrų centrą ir prašė panaikinti sprendimą dėl pareiškėjo nuosavybės teisių į pastogės ir rūsio patalpas įregistravimo. Šis jų skundas centrinio registratoriaus sprendimu buvo patenkintas, teritorinio registratoriaus sprendimas dėl pareiškėjo nuosavybės teisių įregistravimo panaikintas. Pareiškėjo vienas iš apeliacinio skundo argumentų buvo tas, kad tretieji suinteresuoti asmenys praleido skundo centriniam registratoriui padavimo terminą, termino atnaujinti neprašė, terminas atnaujintas nebuvo, o skundas ikiteisminėje institucijoje vis tiek buvo išnagrinėtas iš esmės. LVAT, atmesdamas pirmosios instancijos teismo sprendime išdėstytą poziciją, kad terminas apskūsti teritorinio registratoriaus sprendimą buvo atnaujintas, nes sprendime nurodytas teisinis termino atnaujinimo pagrindas, konstatavo:

„Pirmiausia, terminas gali būti atnaujintas tik esant prašymui, o tokio prašymo nebuvo. Antra, terminas gali būti atnaujintas tik tokiu atveju, jei praleistas dėl svarbių priežasčių. Šiuo atveju termino praleidimo priežastys net nėra žinomos, nes trečiųjų suinteresuotų asmenų skunduose atsakovui ne tik neprašoma terminą atnaujinti, bet ir nenurodomos termino praleidimo priežastys. Ir trečia, nusprendus terminą atnaujinti turi būti išdėstomi tokio sprendimo motyvai ir pats sprendimas. Atsakovo <...> sprendime nėra nurodyta, nei kad terminas atnaujintas, nei atnaujinimo motyvų. Vien teisės normos, kuri reglamentuoja praleisto termino atnaujinimą, nurodymas sprendime, nėra pakankamas pagrindas pripažinti, kad terminas atnaujintas“.

(LVAT 2007 m. lapkričio 5 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A²-955/2007).

LVAT nagrinėtoje byloje pirmosios instancijos teismo sprendimą, kuriuo pareiškėjo skundas dėl centrinio nekilnojamojo turto registratoriaus sprendimo buvo atmestas, panaikino. Kadangi centrinis nekilnojamojo turto registratorius priėmė sprendimą, kai pagal teisinį reglamentavimą skundą turėjo palikti nenagrinėtą, šis jo sprendimas taip pat panaikintas.

Kitaip spręstina situacija, kai ginčą teisme iškelia ne kiti suinteresuoti asmenys, kuriems priimtas ikiteisminės ginčų nagrinėjimo institucijos sprendimas daro poveikį (kaip buvo prieš tai aptartu atveju), bet pats pareiškėjas, kuris ir praleido terminą kreiptis į ikiteisminę ginčų nagrinėjimo instituciją.

Administracinėje byloje Nr. A⁶³-1901/2008 nustatyta, kad pareiškėjas, nesutikdamas su Muitinės laboratorijos tyrimo protokolu, jį apskundė Muitinės departamentui, kuris skundo netenkino. Pirmosios instancijos teismas, tikrindamas Muitinės departamento sprendimą, nustatė, kad skundas dėl Muitinės laboratorijos tyrimo protokolo Muitinės departamentui buvo paduotas praleidus įstatyme nurodytą terminą, todėl Muitinės departamentas, nepasisakydamas dėl termino atnaujinimo ir išnagrinėdamas skundą iš esmės, pažeidė pagrindines normas ir taisykles reglamentuojančias skundų nagrinėjimo tvarką muitinės įstaigose, todėl skundžiamą sprendimą panaikino ir perdavė atsakovui spręsti skundo priėmimo klausimą iš naujo.

LVAT nurodė, kad skundų pateikimo Muitinės departamentui, teritorinėms muitinėms ir kitoms muitinės įstaigoms, jų nagrinėjimo, sprendimų priėmimo ir apskundimo tvarką nustato Skundų nagrinėjimo Lietuvos Respublikos muitinėje nuostatai. Kadangi iš byloje esančio pareiškėjo skundo kopijos matyti, kad skundas Muitinės departamente buvo priimtas laikantis minėtų nuostatų reikalavimų, pirmosios instancijos teismo rezoliucinė dalis, įpareigojanti Muitinės departamentą iš naujo spręsti pareiškėjo skundo priėmimo klausimą LVAT buvo pripažinta nepagrįsta.

Pasisakydamas dėl skundo išnagrinėjimo Muitinės departamente, neišsprendus praleisto termino atnaujinimo klausimo, LVAT konstatavo, kad Muitinės departamentas pareiškėjo skundą išnagrinėjo iš esmės, priimdamas sprendimą, todėl nors ir nepasisakė apie termino atnaujinimą, tačiau tokiu atveju sprendimo priėmimas iš esmės kartu reiškia ir praleisto termino atnaujinimą. Atsižvelgęs į tai, LVAT padarė išvadą, kad pirmosios instancijos teismas neteisingai taikė materialinės ir procesinės teisės normas ir nenagrinėdamas skundo iš esmės, priėmė neteisingą sprendimą. LVAT, panaikindamas tokį pirmosios instancijos teismo sprendimą, bylą jam perdavė nagrinėti iš naujo (LVAT 2008 m. lapkričio 24 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁶³-1901/2008).

2.8. Nuostatų, susijusių su terminu, per kurį galima kreiptis į teismą dėl administracinių ginčų komisijos ar kitos išankstinio ginčo nagrinėjimo ne teismo tvarka institucijos sprendimo apskundimo, taikymo praktika

---

Pagal ABTĮ 32 straipsnio 1 dalį atitinkamos administracinių ginčų komisijos ar kitos išankstinio ginčų nagrinėjimo ne teismo tvarka institucijos sprendimą, priimtą išnagrinėjus administracinį ginčą ne teismo tvarka, administraciniam teismui gali skųsti ginčo šalis, nesutinkanti su administracinių ginčų komisijos ar kitos išankstinio ginčų nagrinėjimo ne teismo tvarka institucijos sprendimu. Tokiu atveju į administracinį teismą galima kreiptis per dvidešimt dienų nuo sprendimo gavimo dienos. To paties straipsnio 2 dalyje numatyta, kad tais atvejais, kai administracinių ginčų komisija ar kita išankstinio ginčų nagrinėjimo ne teismo tvarka institucija nustatytu laiku skundo (prašymo) neišnagrinėja, įstatyme nurodyti subjektai skundą (prašymą) dėl pažeistos teisės gali paduoti administraciniam teismui per du mėnesius nuo dienos, iki kurios turėjo būti priimtas sprendimas.

Tais atvejais, kai prieš kreipiantis į administracinį teismą išankstinio ginčų nagrinėjimo ne teismo tvarka nenumatyta, skundų (prašymų) padavimo administraciniam teismui terminai skaičiuojami taikant ABTĮ 33 straipsnio nuostatas (LVAT 2008 m. rugpjūčio 28 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS¹⁴⁶-466/2008). Pagal šio straipsnio 1 dalį, jeigu specialus įstatymas nenustato kitaip, skundas (prašymas) administraciniam teismui paduodamas per vieną mėnesį nuo skundžiamo akto paskelbimo arba individualaus akto ar pranešimo apie veiksmą (neveikimą) įteikimo suinteresuotai šaliai dienos arba per du mėnesius nuo dienos, kai baigiasi įstatymo ar kito teisės akto nustatytas reikalavimo įvykdymo terminas.

Administracinėje byloje Nr. AS⁴⁴²-609/2009 pareiškėjas nurodė, kad jis kreipimosi į teismą termino nepraleido, kadangi vadovaudamasis Viešojo administravimo įstatymo 23 straipsniu, ginčytą Vidaus reikalų ministerijos Medicinos centro Centrinės medicinos ekspertizės komisijos išvadą išankstine ginčų nagrinėjimo ne teisme tvarka apskundė aukštesniajai institucijai – Vidaus reikalų ministerijai, todėl turėjo teisę kreiptis į teismą per ABTĮ 32 straipsnio 1 dalyje numatytą dvidešimties dienų skundo padavimo terminą.

LVAT, palikdamas galioti pirmosios instancijos teismo nutartį, kuria atsisakyta priimti pareiškėjo skundą, kaip paduotą praleidus nustatytą terminą (kurio, be kita ko, pareiškėja neprašė atnaujinti), konstatavo, jog

pagal ABTĮ⁶ 25, 26 ir 32 straipsnių prasmę skundų nagrinėjimo tvarka gali būti pripažinta išankstine ginčų nagrinėjimo ne teisme tvarka (šiuo atveju neturi reikšmės tai, ar atitinkama išankstinė ginčų nagrinėjimo ne teisme tvarka būtų privaloma ar neprivaloma) tik tais atvejais, kai įstatymai šią tvarką apibrėžia būtent kaip išankstinę ginčų nagrinėjimo ne teisme tvarką, o atitinkamą instituciją laiko tam tikros ginčų kategorijos išankstinio nagrinėjimo ne teismo tvarka institucija. Įstatymai Vidaus reikalų ministerijos Medicinos centro Centrinės medicinos ekspertizės komisijos išvadoms apskūsti nenumato nei privalomos, nei neprivalomos išankstinio ginčų nagrinėjimo ne teisme tvarkos, o Viešojo administravimo įstatymo trečiajame skirsnyje reglamentuojama administracinė procedūra yra viešojo administravimo subjekto vykdoma viešojo administravimo procedūra, ir ji įstatyme nėra įvardijama kaip išankstinio ginčų nagrinėjimo ne teismo tvarka procedūra. Todėl minėtos administracinės procedūros inicijavimas negali būti laikomas kreipimusi į išankstinio ginčų nagrinėjimo ne teismo tvarka instituciją. Atsižvelgęs į tai, kas išdėstyta, LVAT nurodė, jog Vidaus reikalų ministerijos Medicinos centro Centrinės medicinos ekspertizės komisijos išvados teismui visais atvejais turi būti skundžiamos tiesiogiai per ABTĮ 33 straipsnio 1 dalyje numatytą vieno mėnesio skundo padavimo terminą (LVAT 2009 m. spalio 16 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS⁴⁴²-609/2009).

Pirmosios instancijos teismas, sprenddamas skundo priėmimo klausimą, privalo nustatyti, kada pareiškėjui įteiktas skundžiamas ikiteisminės ginčų nagrinėjimo institucijos priimtas sprendimas ir tik tuomet spręsti, ar praleistas terminas skundui paduoti, o nustačius, kad terminas praleistas, įvertinti skundo padavimo termino praleidimo priežastis, jeigu reiškiamas prašymas jį atnaujinti:

„Iš pareiškėjo skundo turinio matyti, kad pareiškėjas nesutinka su Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Rokiškio skyriaus <...> sprendimu <...> ir Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos prie socialinės apsaugos ir darbo ministerijos <...> sprendimu. <...> Atsižvelgiant į tai, kad pareiškėjas pasinaudojo išankstine ginčo nagrinėjimo ne teisme tvarka, teisėjų kolegija konstatuoja, kad pareiškėjas turėjo teisę į teismą kreiptis per dvidešimt dienų nuo Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos <...> sprendimo gavimo dienos.

---

6 Pažymėtina, kad teismas šioje byloje rėmėsi ABTĮ 26 straipsnio redakcija, galiojusia iki 2010 m. liepos 1 d. Pagal šiuo metu galiojantį teisinį reguliavimą neliko nuostatos, susijusios su administracinių ginčų nagrinėjimu apskrities administracinių ginčų komisijose.

ABTĮ 66 straipsnio 1 dalis numato, kad terminai procesiniams veiksams atlikti apibrėžiami tikslia kalendorine data arba nurodant įvykį, kuris būtinai turi įvykti, arba laiko tarpu. Ši norma įpareigoja proceso dalyvius nurodyti tikslią datą, nuo kada pradedamas skaičiuoti procesinis terminas. Abstraktus ar tikėtinas termino skaičiavimas šiuo atveju negalimas, nepriklausomai nuo to, kad terminas nuo sprendimo priėmimo yra daugiau nei metai.

Pažymėtina, kad pirmosios instancijos teismas, sprenddamas skundo priėmimo klausimą, privalėjo nustatyti, kada pareiškėjui buvo įteiktas skundžiamas sprendimas ir tik tuomet spręsti ar praleistas terminas skundui paduoti, o nustatčius, kad terminas praleistas, įvertinti skundo padavimo termino praleidimo priežastis. Kaip matyti iš Panevėžio apygardos administracinio teismo <...> nutarties, teismas nenustatė konkrečios datos, nuo kurios skaičiuoja terminą skundui paduoti.

Panevėžio apygardos administracinis teismas nenustatė, kada V. G. gavo skundžiamą Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos <...> sprendimą, pareiškėjas šios aplinkybės nei skunde, nei apeliaciniame skunde nenurodo. Nenustačius konkrečios datos, kada pareiškėjui buvo įteiktas skundžiamas sprendimas, nėra galimybės nustatyti, ar pareiškėjas praleido terminą skundui paduoti“.

(LVAT 2008 m. gegužės 8 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS²⁶¹-274/2008).

Pakartotinis kreipimasis į ikiteisminę ginčo nagrinėjimo instituciją tuo pačiu klausimu LVAT praktikoje paprastai vertinamas, kaip pareiškėjo pasirinktas teisių gynimo būdas, neturintis įtakos termino paduoti skundą administraciniam teismui skaičiavimui. Administracinėje byloje Nr. AS⁵²⁵-64/2009 nustatyta, kad pareiškėjas skundu kreipėsi į Klaipėdos apskrities viršininką, prašydamas įvertinti pagal Žemės įvertinimo metodiką apskaičiuotą žemės sklypo vertės padidėjimą. Pareiškėjas, nesutikdamas su apskrities viršininko administracijos atsakymu, pakartotinai pateikė jai skundą dėl netinkamai išnagrinėto skundo dėl priedo už inžinerinius statinius, prašydamas tinkamai išnagrinėti jo skundą ir pateikti motyvuotą atsakymą. Pats pareiškėjas atskirajame skunde nurodė, kad jis pakartotinai kreipėsi į apskrities viršininką, nes pirminis skundas išnagrinėtas netinkamai, o tai laikytina tinkamu pareiškėjo kreipimusi pasinaudojant ikiteisimine ginčo nagrinėjimo tvarka. LVAT konstatavo, kad toks pakartotinis kreipimasis į apskrities viršininką vertintinas kaip pareiškėjo pasirinktas teisių gynimo

būdas, neturintis įtakos termino paduoti skundą administraciniam teismui skaičiavimui. Teisėjų kolegija pažymėjo, kad pareiškėjas, būdamas atidus ir rūpestingas, gindamas savo teises, turėjo kreiptis ne pakartotinai į apskrities viršininką, bet įstatymų nustatyta tvarka į teismą, o to nepadaręs, praleido skundo padavimo teismui terminą (LVAT 2009 m. vasario 6 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS⁵²⁵-64/2009, taip pat žr. LVAT 2009 m. spalio 30 d. nutartį administracinėje byloje Nr. AS143-596/2009).

LVAT praktikoje laikomasi nuostatos, kad ABTĮ 32 straipsnyje vartojama sprendimo sąvoka yra apibendrinančio pobūdžio, todėl sprendžiant, ar skundo teismui padavimo termino nustatymui taikytina ABTĮ 32 straipsnio 2 dalis, turi būti vertinamas ne ikiteisminės ginčų nagrinėjimo institucijos priimto sprendimo pavadinimas, o turinys (LVAT 2009 m. kovo 6 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS¹⁴⁶-132/2009).

ABTĮ 32 straipsnio 2 dalyje nustatytas terminas skaičiuojamas nuo tos dienos, iki kurios turėjo būti priimtas sprendimas neteisminėje ginčų nagrinėjimo institucijoje. LVAT administracinėje byloje Nr. AS¹⁴⁶-113/2010 šiuo klausimu yra išaiškinęs, kad ABTĮ 32 straipsnio 2 dalyje numatyta teisės norma suteikiama teisė suinteresuotiems asmenims kreiptis teisminės gynybos, kai galimai pažeistos teisės negina išankstinio ginčų nagrinėjimo ne teismo tvarka institucija. Tokiu atveju ginčas perkeliamas spręsti teismui. Teisėjų kolegija šioje byloje pažymėjo, kad nagrinėtu atveju pareiškėjų skundas teismui kvalifikuotinas kaip paduotas ABTĮ 32 straipsnio 2 dalyje nustatyta tvarka. Išankstinio ginčo nagrinėjimo institucijai laiku neišnagrinėjus pareiškėjų skundo, pareiškėjai, vadovaudamiesi ABTĮ 32 straipsnio 2 dalies nuostatomis, įgyja procesinę teisę kreiptis tiesiogiai į administracinį teismą dėl jų pažeistos teisės per du mėnesius nuo dienos, iki kurios turėjo būti priimtas institucijos sprendimas (LVAT 2010 m. kovo 15 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS¹⁴⁶-113/2010).

2.9. Kreipimosi į teismą termino praleidimo priežastį, susijusių su ginčo nagrinėjimu neteisminėse institucijose arba kitokių teisinės gynybos priemonių panaudojimu, vertinimas LVAT praktikoje

---

ABTĮ 34 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad pareiškėjo prašymu administracinis teismas skundo (prašymo) padavimo terminus gali atnaujinti, jeigu bus pripažinta, kad terminas praleistas dėl svarbios priežasties. LVAT, aiškindamas terminų atnaujinimo instituto paskirtį, yra nurodęs, kad ABTĮ

nenumato galimybės teismui atnaujinti praleistus terminus skundams, kurie pateikiami išankstinėms ginčų nagrinėjimo ne teismo tvarka institucijoms:

„Pareiškėjas nurodo, jog teismas pareiškėjo prašymą atnaujinti praleistą skundo, nagrinėjamo išankstine ginčų nagrinėjimo tvarka, padavimo terminą nepagrįstai sutapatina su ABTĮ 23 straipsnyje nurodytu skundu (prašymu), bei teigia, jog vadovaujantis ABTĮ 34 straipsnio 1 dalimi, teismas gali atnaujinti praleistą terminą paduoti skundams, reiškiamiems tiek teismui, tiek ir kitai viešojo administravimo institucijai.

Analizuojant ABTĮ 34 straipsnio nuostatas, darytina išvada, jog praleisto termino atnaujinimo institutas gali būti taikomas tik skundams (prašymams), paduotiems tiesiogiai teismui, kai yra kilę ginčai dėl teisės. Tačiau, kaip minėta, pareiškėjas siekia, jog būtų atnaujintas terminas skundui dėl Trakų rajono savivaldybės <...> raštų-atsakymų <...>, kurie turi būti skundžiami išankstinei ginčų nagrinėjimo ne teismo tvarka institucijai, apskundimo. Jis nesikreipė į išankstinę ginčų nagrinėjimo ne teismo tvarka instituciją dėl praleisto termino atnaujinimo, taip pat neginčija Vilniaus apskrities viršininko administracijos sprendimo atsisakyti nagrinėti pateiktus skundus, <...>. <...> ABTĮ nenumato galimybės teismui atnaujinti praleistus terminus skundams, pateikiamiems išankstinėms ginčų nagrinėjimo ne teismo tvarka institucijoms“.

(LVAT 2009 m. sausio 9 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS⁶³-21/2009).

LVAT savo jurisprudencijoje nuosekliai laikosi nuostatos, kad teismas, sprenddamas, ar termino skundui paduoti praleidimo priežastys yra svarbios, vertina, ar minėtos aplinkybės galėjo užkirsti kelią asmeniui laiku ir tinkamai realizuoti šią teisę, ar pareiškimas atnaujinti praleistą terminą paduotas per protingą laiko tarpą nuo aplinkybių, kurios sukliudė asmeniui laiku ir tinkamai jį paduoti, išnykimo. Teismo praktikoje taip pat pripažįstama, kad priežastimis, kurių pagrindu gali būti atnaujintas praleistas terminas skundui paduoti, laikytinos tik tos aplinkybės, kurios objektyviai trukdė asmeniui įstatymo nustatytu laikotarpiu kreiptis į teismą, tai yra nepriklausė nuo jo valios.

LVAT praktikoje kreipimasis dėl atitinkamų administracinių sprendimų (aktų) panaikinimo ir kitas, o ne į įstatymų numatytas administracinių ginčų nagrinėjimo institucijas, paprastai nėra svarbi priežastis terminui paduoti skundą teismui atnaujinti:

„Pažymėtina, jog statybos leidimų išdavimo bei panaikinimo (sustabdymo) sąlygas ir tvarką reglamentuojantis Statybos įstatymas ir kiti įstatymai

nenumatė privalomos išankstinės ikiteisminės ginčų dėl statybos leidimų panaikinimo nagrinėjimo tvarkos. Tokių įstatymų nuostatų atskirajame skunde nenurodo ir pareiškėjai.

Atitinkamai, darytina išvada, jog vadovaujantis Administracinių bylų teisenos įstatymo 33 straipsniu⁷, pareiškėjai dėl statybos leidimo ir jo pratęsimo nugincijimo privalėjo kreiptis į teismą per vieną mėnesį nuo šių administracinių aktų gavimo dienos. <...>

Atkreiptinas dėmesys, jog pareiškėjų nurodoma aplinkybė, kad jie pasirinko neteisminę kilusio ginčo reguliavimo tvarką ir <...> kreipėsi į Vilniaus apskrities viršininko administracijos Teritorijų planavimo ir statybos valstybinės priežiūros departamentą dėl statybos leidimo ir jo pratęsimo panaikinimo, negali būti pripažįstama svarbia termino skundai teisme paduoti praleidimo priežastimi.

Administracinių bylų teisenos įstatymo 53 straipsnio 3 dalis nustato, kad kiekvienas asmuo savo procesinėmis teisėmis, taip pat ir teise kreiptis į teismą, turi naudotis sąžiningai ir ginti pažeistas teises laikantis įstatymo nustatytų terminų (Administracinių bylų teisenos įstatymo 33 str.). Todėl teisėjų kolegija pažymi, jog tai kad pareiškėjai nesilaikė įstatymais nustatytos atsakovo aktų apskundimo teismui tvarkos, o nusprendė savo teises ginti kitais būdais, nesikreipdami į teismą, nelaikytina objektyvia ir nuo pareiškėjų valios nepriklausančia aplinkybe, dėl kurios nebuvo galimybės laiku pateikti skundą administraciniam teismui“.

(LVAT 2006 m. kovo 30 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS⁸-98/2006, taip pat žr. LVAT 2009 m. liepos 3 d. nutartį administracinėje byloje Nr. AS²⁶¹-436/2009, 2009 m. rugsėjo 8 d. nutartį administracinėje byloje Nr. AS⁸²²-478/2009, 2010 m. kovo 26 d. nutartį administracinėje byloje Nr. AS⁸⁵⁸-211/2010).

Iš esmės analogiškos pozicijos laikytasi ir administracinėje byloje AS¹¹⁶-515/2007: Centrinio registratoriaus priimtas sprendimas, išsprendus ginčą ikiteisimine tvarka, skundžiamas tiesiogiai teismui, todėl kreipimasis į kitas įstatyme nenumatytas institucijas nedaro įtakos termino kreiptis į teismą skaičiavimui ir paprastai nesudaro pagrindo atnaujinti terminą kreiptis į teismą dėl centrinio registratoriaus priimto sprendimo apskundimo:

„Pažymėtina, kad kreipimasis į Lietuvos Respublikos teisingumo ministeriją, Vyriausiąją administracinių ginčų komisiją nesutinkant su Valstybės įmonės Registrų centras Centrinio registratoriaus ginčų

---

7 Byloje vadovautasi ABTĮ 33 straipsnio redakcija, galiojusia iki 2007 m. birželio 30 d.

nagrinėjimo komisijos sprendimu, termino kreipimosi į teismą skaičiavimo eigai įtakos neturi, kadangi jokie įstatymai nenumato, jog įvardintoms institucijoms galėtų būti skundžiami Valstybės įmonės Registrų centras Centrinio registratoriaus ginčų nagrinėjimo komisijos sprendimai“.

(LVAT 2007 m. lapkričio 15 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS¹⁶-515/2007).

Teismo praktikoje laikomasi pozicijos, kad institucija savo sprendime turi nurodyti jo apskundimo tvarką, o tuo atveju, jeigu nenurodo arba nurodo netinkamai, sprendžiant klausimą dėl termino paduoti skundą atnaujinimo, aplinkybė, kad skundžiamame akte subjektas neišaiškino arba netinkamai išaiškino jo apskundimo tvarką, turi būti vertinama atsižvelgiant į kiekvienai bylai reikšmingų aplinkybių visumą.

LVAT 2008 m. rugpjūčio 7 d. nutartyje administracinėje byloje Nr. AS¹⁴⁶-423/2008 konstatuota, kad Viešojo administravimo įstatymo 8 straipsnio, nustatančio individualaus administracinio akto bendruosius reikalavimus, 2 dalyje nurodyta, jog individualiame administraciniame akte turi būti nurodyta akto apskundimo tvarka. Viešojo administravimo subjekto priimtame individualiame administraciniame akte įrašyta bendro pobūdžio nuoroda į atitinkamą įstatymą, kuriame nustatyta sprendimo apskundimo tvarka, nelaikytina tinkamu Viešojo administravimo įstatymo 8 straipsnio 2 dalies reikalavimų vykdymu. Įstatymo reikalavimas, kad individualiame administraciniame akte turi būti nurodyta akto apskundimo tvarka, nustato pareigą individualų administracinį aktą priimančiam viešojo administravimo subjektui sprendime nurodyti tokius duomenis, iš kurių be papildomų informacijos šaltinių (įstatymų, poįstatyminių teisės aktų) ir laiko sąnaudų pareiškėjui, nepriklausomai nuo jo išsilavinimo, amžiaus, būtų visiškai aišku kokiai institucijai (institucijos pavadinimas, adresas) ir per kokį terminą (nurodant ar terminas skaičiuojamas nuo sprendimo priėmimo, ar nuo individualaus akto gavimo dienos) gali būti paduotas skundas. Administracinio akto apskundimo tvarkos neišaiškinimas tinkamai nesiderina su geru viešuoju administravimu bei Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintu principu, kad valdžios įstaigos tarnauja žmonėms, gali suvaržyti asmens teisę kreiptis į išankstinio ginčų nagrinėjimo ne teismo tvarka instituciją ar teismą.

Aptariamoje byloje teisėjų kolegija, atsižvelgusi į teisės į teisminę gynybą užtikrinimo konstitucinę reikšmę, sutrumpintą išankstinio ginčų nagrinėjimo ne teismo tvarka institucijos priimto sprendimo apskundimo terminą, tai, kad ginčytame VSDF valdybos sprendime, vadovaujantis Viešojo

administravimo įstatymo 8 straipsnio 2 dalimi, nebuvo tinkamai išaiškinta apskundimo tvarka, tokią situaciją įvertino, kaip objektyvią aplinkybę, sukliudžiusią pareiškėjai laiku realizuoti teisę kreiptis į teismą. (LVAT 2008 m. rugpjūčio 7 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS¹⁴⁶-423/2008).

Panašios pozicijos laikomasi ir vėlesnėje LVAT praktikoje, pvz. žr. LVAT 2010 m. kovo 26 d. nutartį administracinėje byloje Nr. AS⁵⁵⁶-161/2010, LVAT 2010 m. kovo 26 d. nutartį administracinėje byloje Nr. AS¹⁴³-178/2010.

Vertinant individualią situaciją, asmens suklydimą dėl skundo teismui padavimo termino gali pateisinti ir ta aplinkybė, kad ikiteisminės ginčų nagrinėjimo institucijos sprendime jo apskundimo tvarka nurodyta lakoniškai, t. y. paminėjus tik teisės aktą, kuriame tokia tvarka reglamentuota:

„Lietuvoje, kaip teisinėje valstybėje, kiekvienam turi būti užtikrinta galimybė savo teises ginti teisme tiek nuo kitų asmenų, tiek nuo neteisėtų valstybės institucijų ar pareigūnų veiksmų (Konstitucinio Teismo 1997 m. spalio 1 d., 2003 m. kovo 4 d., 2004 m. rugpjūčio 17 d. nutarimai). Asmens teisės turi būti ginamos ne formaliai, o realiai ir veiksmingai tiek nuo privačių asmenų, tiek nuo valdžios institucijų ar pareigūnų neteisėtų veiksmų (Konstitucinio Teismo 1997 m. spalio 1 d., 2000 m. gegužės 8 d., 2001 m. liepos 12 d., 2004 m. rugpjūčio 17 d., 2005 m. vasario 7 d. nutarimai). Asmens teisių ir laisvių teismo gynimo garantija – tai procesinio pobūdžio garantija, esminis asmens teisių ir laisvių konstitucinio instituto elementas, būtina teisingumo įgyvendinimo sąlyga, neatskiriamas konstitucinio teisinės valstybės principo turinio elementas (Konstitucinio Teismo 2000 m. birželio 30 d., 2004 m. rugpjūčio 17 d., 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimai).

Atsižvelgdama į paminėtas nuostatas, teisėjų kolegija mano, kad sprendžiant klausimą dėl termino skundai paduoti atnaujinimo, turi būti įvertintos visos bylos aplinkybės, taip pat asmens, kuris kreipėsi į teismą, veiksmai ir jo sąžiningumas, institucijos, kurios sprendimai skundžiami, veiksmai ir t. t.

Kaip matyti iš bylos medžiagos, skundžiamame VSDFV Šiaulių m. skyriaus <...> sprendime <...> buvo nurodyta, kad pareiškėja per mėnesį nuo sprendimo gavimo dienos turi teisę apskusti šį sprendimą Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybai. Taigi Valstybinio socialinio draudimo fondo administravimo įstaiga – Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos teritorinis skyrius – savo <...> sprendime nurodė tiek terminą, per kurį turi būti paduotas skundas, tiek konkrečią instituciją, kuriai

skundas gali būti paduotas. Todėl logiška ir nuoseklu būtų reikalauti, kad analogiškos praktikos dėl priimto sprendimo skundo padavimo tvarkos nurodymo priimtame sprendime laikytųsi ir kita Valstybinio socialinio draudimo fondo administravimo įstaiga – Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba. Tačiau nagrinėjamu atveju VSDF valdybos <...> rašte nėra nurodytas nei terminas, per kurį skundas gali būti paduotas teismui, nei konkretus teismas, kuriam skundas gali būti paduotas. Taigi šiuo atveju VSDF valdyba nesilaikė tos praktikos, kurios nurodydamas sprendimo apskundimo tvarką laikėsi jos teritorinis skyrius. <...>

VSDFV teritorinio skyriaus sprendimo ir VSDF valdybos, kaip ikiteisminės ginčų nagrinėjimo institucijos, sprendimų apskundimo terminai skiriasi, tačiau VSDF valdyba savo <...> rašte, nepaisant to, kad teritorinis skyrius buvo nurodęs vieno mėnesio terminą skundui VSDF valdybai paduoti, termino skundui teismui paduoti nenurodė. Be to, pats <...> VSDF valdybos raštas net nėra pavadintas sprendimu. Visa tai galėjo suklaidinti pareiškėją dėl termino skundui paduoti. Pastebėtina ir tai, kad <...> VSDF valdyba nurodė tik teisės aktą, kuriame nurodyta skundų padavimo administraciniam teismui tvarka, tačiau nenurodė, konkretaus straipsnio, kuriame ši tvarka (terminai, konkretūs teismai) būtų nustatyta.

Teisėjų kolegijos nuomone, nagrinėjamu atveju reikšminga ir ta aplinkybė, kad įstatyme nėra tiesiogiai įtvirtina, kad VSDF valdybos teritorinių įstaigų sprendimai, juos išnagrinėjus ikiteisimine ginčų nagrinėjimo tvarka, turi būti skundžiami pagal VSDF valdybos teritorinės įstaigos, o ne ikiteisminės ginčų nagrinėjimo institucijos buveinę. Ši aplinkybė galėjo suklaidinti pareiškėją pirmą kartą paduodant skundą ne Šiaulių, o Vilniaus apygardos administraciniam teismui“.

(LVAT 2006 m. spalio 25 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS⁶-407/2006).

Skundo teismui padavimo termino praleidimą LVAT administracinėje byloje Nr. AS⁵²⁵-49/2010 taip pat pateisino, atsižvelgdamas į tai, kad skundžiamuose administraciniuose aktuose nebuvo nurodyta jų apskundimo tvarka. Be to, įtakos termino skundui paduoti teismui praleidimui pagrįstai turėjo pasikeitusi administracinių teismų praktika, susijusi su galimybe paduoti skundą dėl tarnybinio patikrinimo išvados panaikinimo (LVAT 2010 m. sausio 8 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS⁵²⁵-49/2010).

LVAT 2005 m. rugpjūčio 4 d. nutartyje administracinėje byloje Nr. AS¹⁴-209/2005 svarbia termino kreiptis į teismą praleidimo priežastimi pripažino

tai, kad ginčą neteisimine tvarka išnagrinėjusios institucijos sprendime buvo nurodytas ne tas teismas, į kurį pareiškėjas privalėjo kreiptis.

LVAT praktikoje, atsižvelgiant į individualią situaciją byloje, svarbia ir objektyvia priežastimi terminui atnaujinti paprastai nepripažįstamas asmens teisinis neraštingumas, neišmanymas, įstatymų nežinojimas, dėl kurio pasirinktos netinkamos teisinės gynybos priemonės (LVAT 2007 m. gruodžio 20 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS¹¹-590/2007), taip pat teisinė klaida dėl termino, kai asmuo yra atstovaujamas profesionalaus teisininko – advokato (LVAT 2007 m. kovo 27 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS⁴-126/2007, taip pat žr. LVAT 2007 m. spalio 4 d. nutartį administracinėje byloje Nr. AS¹¹-436/2007).

2.10. Procedūrinių išankstinio ginčo nagrinėjimo ne per teismą institucijos sprendimų reikšmė

Tais atvejais, kai išankstinio ginčo nagrinėjimo ne per teismą institucija atsisako priimti skundą dėl to, jog jis neatitinka įstatymo reikalavimų, nelaikytina, kad buvo pasinaudota privaloma ikiteismine ginčo nagrinėjimo procedūra:

„Pagal Nekilnojamojo turto kadastro įstatymo 15 straipsnį 1 dalį ir Nekilnojamojo turto registro įstatymo 30 straipsnį, ginčams dėl teritorinio registratoriaus (kadastro tvarkytojo) sprendimų yra numatyta privaloma ikiteisminė jų nagrinėjimo tvarka, pagal kurią, prieš nagrinėjant tokius ginčus teisme, juos turi iš esmės išnagrinėti Centrinis registratorius. Nagrinėjamu atveju pareiškėjos keliamo ginčo Centrinis registratorius nenagrinėjo iš esmės, todėl pareiškėjos skundas negali būti priimtas nagrinėti teisme (Administracinių bylų teisenos įstatymo 37 straipsnio 2 dalies 3 punktas).

Kaip matyti iš pareiškėjos skundo priedų, ji buvo kreipusis dėl ginčo į Centrinį registratorių, tačiau Centrinio registratoriaus ginčų nagrinėjimo komisija 2008 m. spalio 31 d. sprendimu Nr.414 atsisakė priimti pareiškėjos skundą, nurodydama, jog pareiškėjos skundo turinys neatitinka teisės aktų reikalavimų. Esant tokioms aplinkybėms, pareiškėja, siekdama pasinaudoti prieš tai nurodyta ikiteismine ginčo nagrinėjimo tvarka, pirmiausia turėtų atskirai teisme nuginčyti minėtą procedūrinį Centrinio registratoriaus ginčų nagrinėjimo komisijos 2008 m. spalio 31 d. sprendimą Nr. 414. Tik tokiu atveju, jeigu teismas pripažintų neteisėtą ir panaikintų šį Centrinio

registratoriaus ginčų nagrinėjimo komisijos sprendimą, o ši komisija po to iš esmės išnagrinėtų pareiškėjos skundą, pareiškėja galėtų kreiptis į teismą dėl jos ginčijamo valstybės įmonės Registrų centro Vilniaus filialo sprendimo. Tačiau aptariamam atveju pareiškėja Centrinio registratoriaus ginčų nagrinėjimo komisijos 2008 m. spalio 31 d. sprendimo Nr. 414 neskundžia“. (LVAT 2009 m. vasario 6 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS⁴⁴²-83/2009).

„Pareiškėjas atskirajame skunde nurodo, kad jis ikiteismine ginčo nagrinėjimo tvarka pasinaudojo tinkamai, o pirmosios instancijos teismas netinkamai taikė ABTĮ nuostatas. Todėl nagrinėjamam atveju būtina nustatyti, ar pareiškėjas tinkamai pasinaudojo išankstine ginčo nagrinėjimo ne teisme tvarka.

Nustatyta, kad Komisija <...> sprendimu <...> atsisakė priimti pareiškėjo skundą dėl VĮ Registrų centro Utenos filialo <...> sprendimo panaikinimo. Toks sprendimas priimtas dėl to, kad pareiškėjo pateiktas skundas neatitiko įstatymo reikalavimų. Toks sprendimas nereiškia skundo išnagrinėjimo iš esmės, todėl pirmosios instancijos teismas, tinkamai pritaikęs ABTĮ 37 straipsnio 2 dalies 3 punkto nuostatas, pagrįstai atsisakė priimti tarpusavyje susijusius pareiškėjo skundo reikalavimus dėl VĮ Registrų centro Utenos filialo <...> sprendimo dėl daiktinių teisių, tų teisių suvaržymų, juridinių faktų registravimo panaikinimo ir VĮ Registrų centro Utenos filialo įpareigojimo įregistruoti pareiškėjo nuosavybės teises į gyvenamojo namo priklausinius <...>“.

(LVAT 2009 m. vasario 6 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS⁵²⁵-62/2009).

2.11. Bylinėjimosi išlaidų, patirtų ikiteisminėje ginčo nagrinėjimo stadijoje, atlyginimas

---

Vienas iš teisės į teisminę gynybą užtikrinimo aspektų yra susijęs su asmens galimybe prisiteisti patirtas išlaidas ginant savo teises ir teisėtus interesus, todėl LVAT jurisprudencijoje iš esmės vieningai laikomasi nuostatos, kad atstovavimo išlaidos, patirtos ginčą nagrinėjant išankstinio ginčo nagrinėjimo ne per teismą institucijoje, laikytinos šalies kitomis išlaidomis, susijusiomis su bylos nagrinėjimu ir paprastai turėtų būti priteisiamos šaliai, kurios naudai priimtas teismo sprendimas:

„Nors ABTĮ 44 str. 2 d. nėra aiškiai nustatyta, kad turi būti priteisiamos

išlaidos, patirtos nagrinėjant bylą išankstinio ginčų nagrinėjimo ne teismo tvarka institucijoje, kaip nurodo atsakovas atskirajame skunde, tačiau pareiškėjui gali būti priteisiamos ir kitos išlaidos, susijusios su bylos nagrinėjimu. ABTĮ 25 str. 1 d. numatyta, kad prieš kreipiantis į administracinę teismą, įstatymų numatytų viešojo administravimo subjektų priimti individualūs teisės aktai ar veiksmai (neveikimas) gali būti, o įstatymų nustatytais atvejais – turi būti ginčijami kreipiantis į išankstinio ginčų nagrinėjimo ne teismo tvarka instituciją. Pareiškėjai, prieš kreipiantis į teismą, atsakovo neveikimą ginčijo išankstinio ginčų nagrinėjimo ne teismo tvarka institucijoje – Vilniaus apskrities administracinių ginčų komisijoje; tokią teisę jie turi pagal ABTĮ 25 str. 1 d., todėl pareiškėjų patirtos atstovavimo išlaidos nagrinėjant bylą Vilniaus apskrities administracinių ginčų komisijoje yra pagrįstos, taigi turi būti priteisiamos.“

(LVAT 2008 m. sausio 3 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS⁵²⁵-33/2008, taip pat žr. LVAT 2008 m. rugsėjo 11 d. nutartį administracinėje byloje Nr. AS⁸²²-513/2008).

LVAT administracinėje byloje Nr. A⁵⁰²-1269/2009 suformavo taisyklę, kad asmuo, patyręs išlaidų ikiteisminėje ginčų nagrinėjimo institucijoje (Vyriausiojoje administracinių ginčų komisijoje), kai byla teisme nebuvo nagrinėjama, gali šias išlaidas vertinti kaip turėtą turtinį nuostolį ir dėl šios žalos atlyginimo kreiptis į teismą, vadovaudamasis Civilinio kodekso nuostatomis:

„Institucijos nuomone, pirmosios instancijos teismas nepagrįstai vadovavosi procesinėmis normomis ir pareiškėjo turėtas bylinėjimosi išlaidas sulygino su patirta turtine žala. Tokie apelianto argumentai atmestini. Pareiškėjo turėtos išlaidos už suteiktas teises paslaugas negali būti sulygintos su bylinėjimosi išlaidomis ABTĮ prasme, kadangi jo skundas buvo nagrinėjamas tik Vyriausioje administracinių ginčų komisijoje. Su Komisijos priimtu sprendimu Studijų kokybės vertinimo centras sutiko, jo neskundė, todėl byla nepasiekė teismo. Dėl šios aplinkybės nėra pagrindo pripažinti patirtų išlaidų bylinėjimosi išlaidomis. Tačiau, kaip teisingai pastebėjo pirmosios instancijos teismas, jos galėtų būti pripažintos atlyginamomis pagal analogiją taikant ABTĮ nuostatas tokiu atveju, jei byla pasiektų teismą. Nagrinėjamoju atveju, byla teisme nenagrinėta, todėl pareiškėjas, patyręs išlaidų, pagrįstai jas vertino kaip turėtą turtinį nuostolį ir kreipėsi dėl turtinės žalos atlyginimo“.

(LVAT 2009 m. lapkričio 27 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁵⁰²-1269/2009, Administracinė jurisprudencija, Nr. 18).

---

3. Išankstinis ginčų nagrinėjimas ne per teismą administracinių ginčų komisijose

---

3.1. Bendrosios teisinio reguliavimo nuostatos dėl administracinių ginčų nagrinėjimo administracinių ginčų komisijose

---

Viešojo administravimo įstatymo (2010 m. birželio 22 d. įstatymo Nr. XI-934 redakcija) 36 straipsnis numato, kad asmuo turi teisę apskūsti viešojo administravimo subjekto priimtą administracinės procedūros sprendimą savo pasirinkimu administracinių ginčų komisijai arba administraciniam teismui įstatymų nustatyta tvarka. ABTĮ 26 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad jeigu įstatymai nenumato kitaip, administracinius ginčus ne teismo tvarka nagrinėja savivaldybių visuomeninės administracinių ginčų komisijos ir Vyriausioji administracinių ginčų komisija.

Pagal iki 2010 m. liepos 1 d. galiojusio ABTĮ nuostatas, administracinius ginčus pagal skundus (prašymas) dėl apskrityje esančių teritorinių valstybinio administravimo subjektų priimtų individualių administracinių aktų ar veiksmų (neveikimo), taip pat apskrities teritorijoje esančių savivaldybių administravimo subjektų priimtų individualių administracinių aktų ar veiksmų (neveikimo) taip pat nagrinėjo apskrities administracinių ginčų komisijos.

Kiekvienai iš nurodytų šiuo metu veikiančių administracinių ginčų komisijų administracinių ginčų nagrinėjimo srityje įstatymas nustato atskirą kompetenciją. Administracinių ginčų komisijų steigimo tvarką ir darbo principus nustato specialus įstatymas – Administracinių ginčų komisijų įstatymas (2010 m. birželio 22 d. įstatymo Nr. XI-925 redakcija).

Savivaldybės visuomeninės administracinių ginčų komisijos kompetencijai priskirta nagrinėti asmenų skundus dėl savivaldybės viešojo administravimo subjektų priimtų individualių administracinių aktų ar veiksmų (neveikimo) (ABTĮ 26 str. 1 d.), o Vyriausiajai administracinių ginčų komisijai – asmenų skundus dėl individualių administracinių aktų ar veiksmų (neveikimo) viešojo administravimo srityje, kai pareiškėjas ar atsakovas yra centrinis valstybinio administravimo subjektas (ABTĮ 28 str.).

Pažymėtina, kad pagal ABTĮ 29 straipsnį, savivaldybių visuomeninės administracinių ginčų komisijos ir Vyriausioji administracinių ginčų komisija nesprenžia ginčų, nurodytų ABTĮ 16 straipsnyje, t. y. ginčų, kurių nagrinėjimas nėra priskirtas administracinių teismų kompetencijai.

Administracinių ginčų komisijos nenagrinėja ir bylų nurodytų ABTĮ 18 straipsnio 2 ir 3 dalyse (bylų, priskirtų tiesiogiai nagrinėti atitinkamame administraciniame teisme, bei skundų (prašymų) dėl savivaldybių visuomeninių administracinių ginčų komisijų sprendimų, numatytais atvejais – ir dėl kitų išankstinio ginčų nagrinėjimo ne teismo tvarka institucijų priimtų sprendimų), 19 straipsnio 2 ir 3 dalyse (bylų, kurios išimtinai teisingos Vilniaus apygardos administraciniam teismui), 20 straipsnio 1 dalyje (bylų, priskirtų Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išimtinai kompetencijai), taip pat ginčų dėl mokesčių, kitų privalomų mokėjimų ir rinkliavų. Administracinių ginčų komisijų įstatymo 5 straipsnio 2 dalies 2 punktas ir 9 straipsnio 2 dalies 2 punktas administracinių ginčų komisijų kompetencijai nepriskiria administracinių ginčų, kuriems nagrinėti įstatymai numato kitokią tvarką, taip pat nustato, kad administracinių ginčų komisija, nagrinėdama skundus (prašymus), nei turtinės žalos, nei ginčo šalių turėtų išlaidų atlyginimo klausimų nesprenžia (Administracinių ginčų komisijų įstatymo 17 str.).

Remiantis Administracinių ginčų komisijų įstatymo 18 straipsnio 1 ir 2 dalimis, savivaldybės visuomeninės administracinių ginčų komisijos sprendimas per 20 dienų nuo jo gavimo dienos gali būti apskūstas atitinkamos apygardos administraciniam teismui, Vyriausiosios administracinių ginčų komisijos sprendimas – per 20 dienų nuo jo gavimo dienos Vilniaus apygardos administraciniam teismui. Tais atvejais, kai administracinių ginčų komisija nustatytu laiku skundo (prašymo) neišnagrinėja, skundas dėl pažeistos teisės gali būti paduodamas administraciniam teismui per du mėnesius nuo dienos, iki kurios turėjo būti priimtas sprendimas (ABTĮ 32 str. 2 d.).

Administracinių ginčų komisijos sprendimas išsiunčiamas vykdyti kitą dieną po priėmimo. Viešojo administravimo subjektas privalo sprendimą įvykdyti per jame nurodytą laiką, o jeigu laikas nenurodytas, – per 20 dienų nuo sprendimo gavimo dienos. Skundo padavimas administraciniam teismui sustabdo administracinių ginčų komisijos sprendimo vykdymą. Vykdytojui turi būti pranešta apie sprendimo apskundimą (Administracinių ginčų komisijų įstatymo 15 str.).

Administracinių ginčų komisijų darbo tvarką reglamentuoja Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. gegužės 4 d. nutarimu Nr. 533 patvirtinti Administracinių ginčų komisijų darbo nuostatai (2010 m. liepos 14 d. nutarimo Nr. 1015 redakcija).

3.2. LVAT praktika taikant teisės normas, reglamentuojančias ginčų nagrinėjimą administracinių ginčų komisijose

---

Remiantis ABTĮ 26 straipsnio 1 ir 4 dalimis, administracinius ginčus ne teismo tvarka administracinių ginčų komisijos nagrinėja tik tuomet, kai įstatymai nenumato, jog tam tikrų kategorijų administracinius ginčus nagrinėja kitos išankstinio ginčų nagrinėjimo ne teismo tvarka institucijos.

Svarbias teisės normų aiškinimo ir taikymo taisykles dėl specialios išankstinio ginčo nagrinėjimo ne per teismą tvarkos prioriteto LVAT yra pateikęs administracinėje byloje Nr. A⁴-1827/2005:

„ABTĮ 32 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad skundai teismui gali būti paduodami ne tik dėl atitinkamos administracinių ginčų komisijos sprendimo, bet ir kitos tokio pobūdžio institucijos sprendimų. To paties įstatymo 28 straipsnis nustato, kad Vyriausioji administracinių ginčų komisija nagrinėja ginčus kai pareiškėjas ar atsakovas yra centrinio valstybinio administravimo subjektas dėl individualių administracinių aktų ar veikslių (neveikimo) viešojo administravimo srityje, taip pat nurodant, kad šiai komisijai skundai gali būti paduoti tik tuo atveju, jeigu įstatymai nenustato kitaip. Šio įstatymo 29 straipsnis⁸ nurodo administracinių ginčų komisijų nesprendimus ginčus, nukreipdamas į konkrečius Administracinių bylų teisenos įstatymo straipsnius. Šiam ginčui aktualūs ABTĮ 18 straipsnio 3 dalis⁹ ir 19 straipsnio 3 dalis, iš kurių turinio akivaizdu, kad Vyriausioji administracinių ginčų komisija nesprendžia ginčų dėl kitų išankstinio ginčų nagrinėjimo ne teismo tvarka institucijų priimtų sprendimų. Administracinių ginčų komisijų įstatymo 1 straipsnio, apibrėžiančio įstatymo paskirtį, 3 dalyje nurodyta, kad įstatymai gali nustatyti ir kitokią atskirų kategorijų administracinių ginčų nagrinėjimo tvarką. Šio įstatymo 9 straipsnis, kaip ir ABTĮ 29, 18 straipsnio 3 dalyje ir 19 straipsnio 3 dalyje, taip pat nustato, kad Vyriausioji administracinių ginčų komisija nenagrinėja administracinių ginčų, kuriems nagrinėti įstatymai nustato kitokią tvarką. Kaip jau

---

8 Pažymėtina, kad byloje remtasi ABTĮ 29 straipsnio redakcija, galiojusia iki 2010 m. liepos 1 d. Pagal šiuo metu galiojantį teisinį reguliavimą neliko nuostatos, susijusios su apskričių administracinių ginčų komisijų nesprendiniais ginčais.

9 Pažymėtina, kad byloje remtasi ABTĮ 18 straipsnio 3 dalies redakcija, galiojusia iki 2010 m. liepos 1 d. Pagal šiuo metu galiojantį teisinį reguliavimą, neliko nuostatos, nustatančios apygardos administracinio teismo kompetenciją nagrinėti skundus dėl apskričių administracinių ginčų komisijų priimtų sprendimų.

minėta, šis ginčas susijęs su nuosavybės teisių atkūrimu, ir kilęs iki sprendimo atkurti nuosavybės teises priėmimo, todėl remiantis Tvarkos 122 punktu nagrinėtinas, kaip jau minėta, Žemės reformos įstatymo 18 straipsnyje nustatyta tvarka. Iš to darytina išvada, kad įstatymai nustato kitokią šių ginčų nagrinėjimo tvarką ir šios kategorijos ginčai administracinių ginčų komisijose nenagrinėtini. Kadangi pareiškėjos reikalavimai nežyningi Vyriausiajai administracinių ginčų komisijai, komisija nustačiusi šias aplinkybes, bylą dėl minėtų reikalavimų turėjo nutraukti kaip nežyningą (Administracinių ginčų komisijų nuostatų, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. gegužės 4 d. nutarimu Nr.533, 40.4 punktas)“.

(LVAT 2005 m. gruodžio 16 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁴-1827/2005, Administracinių teismų praktika, Nr. 8).

Administracinėje byloje Nr. AS¹⁵-184/2005 LVAT išaiškino, kad administracinių ginčų komisijos nesprenžia ginčų dėl kitų išankstinio ginčų nagrinėjimo ne teismo tvarka institucijų sprendimų (byloje nagrinėtu atveju – centrinio nekilnojamojo turto regulatoriaus).

Pastebėtina, kad remiantis ABTĮ 29 straipsnio 1 dalimi, administracinių ginčų komisijos, be kita ko, nesprenžia ginčų dėl mokesčių, kitų privalomų mokėjimų ir rinkliavų. LVAT administracinėje byloje Nr. A⁴⁴²-840/2010, vadovaudamasis minėta teisės norma, taip pat Administracinių ginčų komisijų įstatymo 5 straipsnio 3 dalies 1 punkto¹⁰ ir 9 straipsnio 2 dalies 1 punkto nuostatomis, nurodė:

„Administracinių bylų teisenos įstatymo 15 straipsnio 1 dalies 4 punkte ir 26 straipsnio 3 dalyje yra paminėta atskira administracinių bylų kategorija - mokesčių bylos. Šios Administracinių bylų teisenos įstatymo nuostatos bei šio įstatymo 2 straipsnio 18 dalis taip pat sudaro pagrindą mokesčių bylas išskirti į dvi rūšis: 1) mokestinis ginčas ir 2) kitas mokesčių bylas. Mokestiniai ginčai yra nagrinėjami specialia Mokesčių administravimo įstatymo IX skyriuje numatyta tvarka, o kitoms mokesčių byloms ši specialii ginčų nagrinėjimo tvarka nėra taikoma.

Kadangi kitoms mokesčių byloms nagrinėti nėra nustatyta ir kitokia specialii jų nagrinėjimo tvarka, todėl šios bylos turėtų būti nagrinėjamos bendrąja administracinių ginčų nagrinėjimo tvarka, numatyta Administracinių bylų teisenos įstatyme. Pagal šio įstatymo 22 straipsnio

---

10 Byloje teismas rėmėsi Administracinių ginčų komisijų įstatymo 5 straipsnio 3 dalies 1 punktu, kuris galiojo iki 2010 m. liepos 1 d. Pagal šiuo metu galiojantį teisinį reguliavimą, neliko nuostatos, nustatančios apskričių administracinių ginčų komisijų kompetenciją.

4 dalį ir 26 straipsnio 1 dalį¹¹, bendrąja tvarka administraciniai ginčai yra arba tiesiogiai nagrinėjami administraciniame teisme, arba pareiškėjo pasirinkimu ikiteismine tvarka administracinių ginčų komisijoje. Tačiau kitos mokesčių bylos, net ir taikant joms bendrąją administracinių ginčų nagrinėjimo tvarką, administracinių ginčų komisijoje negali būti nagrinėjamos. Administracinių bylų teisenos įstatymo 29 straipsnyje¹² ir Administracinių ginčų komisijų įstatymo 5 straipsnio 3 dalies 1 punkte bei 9 straipsnio 2 dalies 1 punkte numatyta, kad administracinių ginčų komisijos nesprenžia mokesčių bylų. Ši taisyklė reiškia, kad administracinių ginčų komisijos negali spręsti visų mokesčių bylų, t. y. tiek mokestinių ginčų, tiek kitų mokesčių bylų“.

Šioje byloje buvo pripažinta, kad Vilniaus apskrities administracinių ginčų komisija neturėjo teisės nagrinėti skundo dėl vietos mokesčių administratoriaus pranešimo apie atliktą mokestinį tyrimą, kuris buvo surašytas atlikus pareiškėjo mokestinį tyrimą, todėl nagrinėtu atveju pareiškėjo iškelta byla turėjo nutraukti kaip nežinybingą administracinių ginčų komisijoms (LVAT 2010 m. birželio 7 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁴⁴²-840/2010).

Administracinėje byloje Nr. A⁴³⁸-587/2008 LVAT nustatė, kad iš pareiškėjų skundo Vyriausiajai administracinių ginčų komisijai matyti, jog šiuo skundu pareiškėjos prašė įpareigoti Lietuvos Respublikos teisingumo ministeriją veikti įstatymų nustatyta tvarka – išspręsti klausimą dėl baudžiamojame byloje padarytos 480 000,00 Lt turtinės žalos atlyginimo UAB „Aukšta“ ir išspręsti klausimą dėl 512 400,00 Lt turtinės žalos atlyginimo UAB „Aškinė“. Teisėjų kolegijos nuomone, toks pareiškėjų skundas, atsižvelgiant į tai, kad pareiškėjo reikalavimas buvo kildinamas ne iš viešojo administravimo teisių santykių, bet iš teisių santykių, susijusių su baudžiamosios bylos tyrimu ir nagrinėjimu, šioje byloje ikiteisminio tyrimo pareigūnų ir teismo priimtų procesinių sprendimų vykdymu, negalėjo būti laikomas skundu (prašymu) dėl individualių administracinių aktų ar veiksmų (neveikimo) viešojo administravimo srityje, kuri pavesta nagrinėti Vyriausiosios administracinių ginčų komisijos kompetencijai (ABTĮ 28 straipsnis). Atsižvelgiant į tai, byloje konstatuota, jog Vyriausioji administracinių

---

11 Byloje nurodyta ABTĮ 26 straipsnio 1 dalies redakcija, galiojusi iki 2010 m. liepos 1 d. Pagal šiuo metu galiojantį teisinį reguliavimą, neliko nuostatos, susijusios su administracinių ginčų nagrinėjimu apskrities administracinių ginčų komisijose.

12 ABTĮ 29 straipsnio redakcija, galiojusi iki 2010 m. liepos 1 d. Pagal šiuo metu galiojantį teisinį reguliavimą, neliko nuostatos, susijusios su apskričių administracinių ginčų komisijų nespręstiniais ginčais.

ginčų komisija ginčijamu sprendimu pagrįstai atsisakė nagrinėti pareiškėjų skundą (LVAT 2008 m. gegužės 6 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁴³⁸-587/2008).

LVAT praktika patvirtina, kad administracinių ginčų komisijos neturi teisės savo sprendimais panaikinti joms skundžiamo administracinio akto. Administracinėje byloje, kurioje buvo tikrinamas Vilniaus miesto savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymo dėl licencijų užsiimti mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais galiojimo panaikinimo teisėtumas, LVAT nurodė, kad Administracinių ginčų komisijų darbo nuostatų 40 punktas nustato, kokius sprendimus gali priimti administracinių ginčų komisija, išnagrinėjusi skundą: pagal šių nuostatų 40.2 punktą, komisija gali įpareigoti atitinkamą administravimo subjektą pašalinti padarytą pažeidimą ar įvykdyti kitokį komisijos nurodymą, tačiau teisės panaikinti skundžiamą aktą administracinių ginčų komisija neturi (LVAT 2008 m. gegužės 26 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A²⁶¹-807/2008).

3.3. LVAT praktika dėl prašymų užtikrinti administracinių ginčų komisijų sprendimų vykdymą

ABTĮ 18 straipsnyje įtvirtinta apygardos administracinio teismo kompetencija, į kurią *inter alia* patenka nagrinėti bylas pagal prašymus užtikrinti administracinių ginčų komisijų sprendimų vykdymą. Pagal Administracinių ginčų komisijų įstatymo 16 straipsnį, jeigu viešojo administravimo subjektas per nustatytą terminą neįvykdo administracinių ginčų komisijos sprendimo, pareiškėjas turi teisę kreiptis į atitinkamą administracinę teisumą su prašymu užtikrinti sprendimo vykdymą.

Prašymui užtikrinti administracinių ginčų komisijų sprendimų vykdymą nėra taikomas skundo pateikimo administraciniam teismui terminas. Administracinėje byloje Nr. AS⁴-403/2005 nustatyta, kad pareiškėjas Administracinių ginčų komisijų įstatymo 16 straipsnyje numatyta teise prašyti teismo užtikrinti administracinių ginčų komisijų sprendimų vykdymą pasinaudojo ir kreipėsi į Vilniaus apygardos administracinę teisumą, prašydamas įpareigoti Vilniaus apskrities viršininko administraciją tinkamai įvykdyti Vilniaus apskrities administracinių ginčų komisijos sprendimą.

LVAT konstatavo, kad tvarka, kuria nagrinėjami prašymai dėl priimto administracinių ginčų komisijos sprendimo vykdymo užtikrinimo, nustatyta ABTĮ 91 straipsnyje, todėl Vilniaus apygardos administracinis teismas pareiškėjo skundą ABTĮ 37 straipsnio 2 dalies 8 punkto pagrindu, nustatęs,

kad praleistas minėto įstatymo 33 straipsnio 1 dalyje nustatytas skundo padavimo terminas, atsisakė priimti nepagrįstai. ABTĮ penktojo skirsnio 33 straipsnio nuostatos reglamentuoja skundų padavimo terminus ginčo administracinėse bylose. Nagrinėtu atveju buvo pareikštas reikalavimas dėl administracinės ginčų komisijos priimto sprendimo vykdymo užtikrinimo, todėl, spręsdamas jo priėmimo klausimą, teismas privalo vadovautis jau minėtu Administracijų bylų teisenos įstatymo 91 straipsniu. Iš administracinių ginčų komisijos priimto sprendimo vykdymo proceso kilusiam reikalavimui taikydamas skundų ginčo administracinėse bylose priėmimo taisykles teismas netinkamai aiškino ir taikė procesinės teisės normas. Dėl išdėstytų motyvų LVAT pirmosios instancijos teismo nutartį panaikino, perduodant pareiškėjo skundo priėmimo klausimą pirmosios instancijos teismui spręsti iš naujo (LVAT 2005 m. spalio 27 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS⁴-403/2005).

Remiantis ABTĮ 91 straipsnio 1 dalimi, tais atvejais, kai pareiškėjas kreipiasi į administracinį teismą su prašymu užtikrinti administracinių ginčų komisijos priimto sprendimo vykdymą, teismas išreikalauja iš atitinkamos komisijos medžiagą, kurios pagrindu buvo priimtas sprendimas, ir rašytinio proceso tvarka patikrina jo teisėtumą. Jeigu teismas nustato, kad administracinių ginčų komisijos sprendimas yra neteisėtas, tai priima sprendimą panaikinti komisijos sprendimą ir pats išsprendžia bylą iš esmės šio įstatymo nustatyta tvarka. Jeigu teismas nustato, kad komisijos sprendimas yra teisėtas, tai priima sprendimą įpareigoti viešojo administravimo subjektą per teismo nustatytą laiką įvykdyti administracinių ginčų komisijos sprendimą. Tokio teismo sprendimo vykdymui užtikrinti taikomos ABTĮ 97 straipsnio nuostatos, reglamentuojančios teismo sprendimo vykdymą (ABTĮ 91 str. 2 d.).

Aiškindamas ABTĮ 91 straipsnio 1 dalyje numatytą teisės normą, LVAT yra nurodęs, kad joje įtvirtinta nuostata dėl administracinių ginčų komisijos sprendimo teisėtumo patikrinimo skirta situacijai, kai komisijos išnagrinėtas ginčas (kartu ir komisijos priimtas sprendimas, kurio vykdymą prašoma užtikrinti) nebuvo teismo nagrinėjimo dalykas. Administracinėje byloje Nr. A¹⁴³-728/2008, kurioje pareiškėjas prašymu kreipėsi į Vilniaus apygardos administracinį teismą, prašydamas įpareigoti atsakovą įvykdyti Vilniaus apskrities administracinių ginčų komisijos sprendimą, LVAT konstatavo:

„Tačiau šioje byloje nagrinėjama situacija yra kitokia, nes nurodytas Komisijos sprendimas buvo apskųstas administraciniam teismui, kuris

2006 m. spalio 30 d. sprendimu šį Komisijos sprendimą paliko galioti, t. y. šiuo atveju Komisijos sprendimo teisėtumas ir pagrįstumas teismo buvo patikrinti ABTĮ nustatyta tvarka. ABTĮ 91 straipsnio 1 dalies taikymo požiūriu tai reiškia, kad pirmosios instancijos teismas neprivalėjo tikrinti Komisijos priimto sprendimo teisėtumo, t. y. neprivalėjo aiškintis dėl tarp bylos šalių kilusio ginčo esmės ir tokiu būdu kvestionuoti minėtą (įsiteisėjusį) teismo 2006 m. spalio 30 d. sprendimą, o šio sprendimo pagrindu turėjo tiesiogiai taikyti ABTĮ 91 straipsnio 2 dalį ir tik nustatyti laiką, per kurį minėtas Komisijos sprendimas (atskleidžiant jo turinį) turi būti įvykdytas. Taigi konstatuotina, kad pirmosios instancijos teismas iš esmės teisingai pritaikė ABTĮ 91 straipsnį.

Kolegija taip pat pažymi, kad ABTĮ 91 straipsnis yra speciali teisės norma, skirta ne administracinės bylos nagrinėjimui iš esmės, o tam, kad būtų patikrintas tokio bylos nagrinėjimo būtinumas. Byla galėtų būti teismo nagrinėjama (pradėta nagrinėti) iš esmės tik tuo atveju, kai teismas (patikrinęs iš administracinių ginčų komisijos gautą medžiagą) nustatytų, kad komisijos priimtas sprendimas yra neteisėtas. Pažymėtina, kad tokiu atveju teismas turėtų pradėti žodinį bylos nagrinėjimą ir išnagrinėti bylą ABTĮ nustatyta tvarka. Tuo atveju, kai administracinių ginčų komisijos sprendimas (kurio vykdymą prašoma užtikrinti) teismo pripažintinas teisėtu, bylos nagrinėjimas iš esmės nėra pradedamas. O tai reiškia, kad taikydamas ABTĮ 91 straipsnio 2 dalį, teismas neturi pagrindo vadovautis ir taikyti skirtas bylos nagrinėjimui iš esmės ABTĮ normas, tarp jų ir ABTĮ 98 straipsnio nuostatas dėl bylos sustabdymo. Atsižvelgiant į tai, apelianto argumentai apie būtinumą taikyti ABTĮ 98 straipsnio 1 dalies 3 punktą kolegijos pripažintini nepagrįstais“.

(LVAT 2008 m. balandžio 22 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁴³-728/2008, taip pat žr. LVAT 2007 m. vasario 9 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A⁶-137/2007).

Administracinėje byloje Nr. A¹⁴³-1294/2008 administracinių ginčų komisijos sprendimas, kurio vykdymą buvo prašoma užtikrinti, teismui nebuvo apskūstas. Dėl to LVAT konstatavo, kad pirmosios instancijos teismas, nesutikdamas su administracinių ginčų komisijos sprendimu, ABTĮ 91 straipsnio 1 dalies taikymo požiūriu turėjo pagrindą išspręsti tarp šalių kilusį ginčą (administracinę bylą) iš esmės (LVAT 2008 m. liepos 8 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁴³-1294/2008).

---

4. Ginčų dėl socialinės ir sveikatos apsaugos teisinių santykių nagrinėjimo ypatumai

---

4.1. Ginčų dėl Neįgalumo ir darbingumo nustatymo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos darbingumo lygio vertinimo akto nagrinėjimo tvarka

---

Valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo 28 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad teisę gauti valstybinę socialinio draudimo netekto darbingumo pensiją turi asmenys, kuriems, be kita ko, Neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymo nustatyta tvarka nustatytas darbingumo lygis ir kurie pripažinti nedarbingais arba iš dalies darbingais. Asmens darbingumo lygį, jo priežastį, atsiradimo laiką, terminą ir asmens netekto darbingumo procentus nustato Neįgalumo ir darbingumo nustatymo tarnyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (Valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo 29 str. 1 d.). Pagal minėtą įstatymą valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba teisės aktų nustatyta tvarka turi teisę ginčyti šios tarnybos sprendimus dėl darbingumo lygio, jo priežasties, atsiradimo laiko ir termino.

Neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymo (2010 m. balandžio 29 d. įstatymo Nr. XI-791 redakcija) 23 straipsnyje numatyta, kad ginčus tarp asmens, pensiją ar išmoką mokančios institucijos ir Neįgalumo ir darbingumo nustatymo tarnybos nagrinėja ir sprendžia Ginčų komisija prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos. Minėtame įstatyme numatyta, kad Ginčų komisija yra privalomo išankstinio ginčų nagrinėjimo ne teismo tvarka institucija.

Administracinėje byloje Nr. AS¹⁰-384/2007 pareiškėja kreipėsi su skundu į Vilniaus apygardos administracinę teisumą prašydama panaikinti Neįgalumo ir darbingumo nustatymo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos sprendimą „Dėl V. B. darbingumo lygio bei darbingumo lygio dėl profesinės lygos“, taip pat prašė atnaujinti terminą skundui paduoti. LVAT konstatavo, kad ginčams dėl Neįgalumo ir darbingumo nustatymo tarnybos priimtų sprendimų įstatymas nustato privalomą ikiteisminę nagrinėjimo tvarką. Teismas gali nagrinėti tokį ginčą tik tada, kai jis jau yra išnagrinėtas Ginčų komisijoje. Tuo tarpu nagrinėtu atveju Ginčų komisija atsisakė nagrinėti pareiškėjos prašymą dėl termino skundui paduoti atnaujinimo ir priimti pareiškėjos skundą dėl Neįgalumo ir darbingumo nustatymo tarnybos. Pareiškėja turėjo teisę skusti šį Ginčų komisijos atsisakymą

administraciniam teismui įstatymų nustatyta tvarka, tačiau jo neskundė. Atsižvelgiant į tai, kad ginčas nebuvo įstatymo nustatyta tvarka išnagrinėtas Ginčų komisijoje, byloje konstatuota, jog pirmosios instancijos teismas, nors kitu pagrindu ir kitokiais motyvais, iš esmės priėmė teisingą procesinį sprendimą – atsisakyti priimti pareiškėjos skundo dalį dėl Neįgalumo ir darbingumo nustatymo tarnybos sprendimo panaikinimo (ABTĮ 37 str. 2 d. 3 p.) (LVAT 2007 m. rugsėjo 27 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS¹⁰-384/2007, taip pat žr. LVAT 2008 m. liepos 25 d. nutartį administracinėje byloje Nr. AS⁵⁰²-405/2008).

4.2. Ginčų dėl pensijų socialinio draudimo draudžiamųjų bei joms prilyginamų pajamų nagrinėjimo tvarka

---

Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 37 straipsnio 8 dalyje numatyta, kad ginčus dėl pensijų socialinio draudimo stažo, draudžiamųjų ir joms prilyginamų pajamų nagrinėja teismas. LVAT, nagrinėdamas ginčus dėl draudžiamųjų bei joms prilyginamų pajamų pagal Valstybinio socialinio draudimo įstatymą, yra nurodęs, kad tokie ginčai nagrinėjami tiesiogiai teisme:

„Kolegija konstatuoja, jog pirmosios instancijos teismas teisingai nustatė, jog pareiškėja praleido terminą kreiptis į teismą ir pagrįstai atsisakė priimti skundą ABTĮ 37 straipsnio 2 dalies 8 punkte nurodytu pagrindu. Pareiškėja kreipėsi į teismą prašydama pakeisti Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Klaipėdos skyriaus duomenų bazėje esantį įrašą apie draudimo laikotarpį bei mėnesiais paskirstyti 6 000 Lt pinigines kompensacijos pajamas, gautas pagal <...> Klaipėdos miesto apylinkės teismo nutartimi patvirtintą taikos sutartį. Ginčas yra kilęs dėl draudžiamųjų bei joms prilyginamų pajamų, o pagal Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 37 straipsnio 8 dalį¹³ tokie ginčai nagrinėjami teisme. Teisėjų kolegija sutinka su pirmosios instancijos teismo išvada, jog duomenys apie minėtas draudžiamąsias pajamas pareiškėjai buvo nurodyti jai pateiktoje Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Klaipėdos skyriaus <...> pažymoje <...> ir kreipdamasi į teismą <...> ji praleido terminą skundui paduoti“.

(LVAT 2007 m. sausio 11 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS⁷-17/2007).

---

13 Pažymėtina, kad byloje vadovautasi Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 37 straipsnio 8 dalies redakcija, galiojusia iki 2008 m. sausio 1 d., tačiau šiuo metu galiojantis teisinis reguliavimas iš esmės nėra pakitęs.

Tai, kad skundas dėl draudžiamųjų pajamų gali būti paduodamas tiesiogiai teismui pritariama ir LVAT 2008 m. sausio 3 d. nutartyje administracinėje byloje Nr. AS²⁶¹-16/2008.

4.3. Ginčų dėl profesinės ligos tyrimo nagrinėjimo tvarka

Profesinių ligų tyrimo tvarkos bendrosios nuostatos įtvirtintos Darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymo (2010 m. gegužės 11 d. įstatymo Nr. XI-802 redakcija) VII skyriuje „Nelaimingi atsitikimai darbe, profesinės ligos“ (42-45 straipsniai). Pagal šio įstatymo 44 straipsnio 9 dalį, ar įmonėje dirbantis arba dirbęs darbuotojas serga profesine liga, nustato gydytojas, turintis licenciją šiai veiklai, vadovaudamasis Profesinių ligų tyrimo ir apskaitos nuostatais ir Vyriausybės patvirtintu profesinių ligų sąrašu. To paties straipsnio 10 dalyje nustatyta, kad profesinės ligos priežastis tiria ir jos pripažinimą profesine liga patvirtina profesinės ligos tyrimo komisija.

Administracinėje byloje Nr. A¹⁴⁶-1953/2008 buvo ginčijamas profesinės ligos tyrimo komisijos profesinės ligos tyrimo ir patvirtinimo aktas, taip pat Lietuvos Respublikos valstybinės darbo inspekcijos sprendimas, patvirtinantis šio akto teisėtumą. Sistemiskai aiškinant Darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymo 42-45 straipsnio nuostatas, taip pat poįstatyminius teisės aktus (Profesinių ligų tyrimo ir apskaitos nuostatus, Profesinių ligų priežasčių tyrimo reglamentą), nurodyta, kad profesinės ligos priežasčių tyrimo ir profesinės ligos nustatymo bei patvirtinimo procedūra turi vykti nuosekliai laikantis šiose teisės normose aprašytos tvarkos. Minėtą procedūrą galima suskirstyti į etapus: 1) profesinės ligos priežasčių tyrimą; 2) profesinės ligos nustatymą; 3) nustatytos profesinės ligos patvirtinimą.

LVAT pažymėjo, kad profesinės ligos priežasčių tyrimo etape profesinės ligos tyrimo komisija Tyrimo ir apskaitos nuostatuose nustatyta tvarka ištiria įtariamą profesinės ligos priežastį, Reglamente nustatyta tvarka užpildo ir pasirašo profesinės ligos tyrimo ir patvirtinimo akto I-ąją dalį („Profesinės ligos priežasčių tyrimas“), su šia akto dalimi supažindina darbuotoją (jo atstovą) ir įmonės vadovą pasirašytinai. Vadovaudamasis Darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymo 44 straipsnio 12 dalimi, pagal kurią profesinės ligos tyrimo komisijos, tyrusios profesinę ligą, sprendimus bei išvadas dėl profesinės ligos priežasčių ir dėl tyrimo tvarkos tyrime dalyvavę darbdavio atstovas ir darbuotojų atstovas (atstovai) saugai ir sveikatai gali apskūsti teismui arba, vadovaudamiesi Profesinių ligų tyrimo ir apskaitos nuostatais,

vyriausiajam valstybiniam darbo inspektoriui ar teismui, LVAT konstatavo, jog pagal Darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymą, išankstinio ginčų nagrinėjimo ne teismo tvarka prieš kreipiantis į administracinę teismą dėl profesinės ligos priežasčių ir dėl tyrimo tvarkos nėra privaloma.

Aiškindamas ginčų, kylančių antrajame profesinės ligos tyrimo ir patvirtinimo etape (profesinės ligos nustatymas), nagrinėjimo tvarką, LVAT išaiškino, kad profesinės ligos nustatymo etapas yra medicininė profesinės ligos priežasčių tyrimo ir profesinės ligos nustatymo bei patvirtinimo procedūros dalis, kurioje specialiųjų medicinos žinių turintis specialistas – darbo medicinos gydytojas, susipažinęs su įtariamo susirgus profesine liga asmens ligos istorija, ištyręs asmenį, taip pat remdamasis profesinės ligos tyrimo komisijos pateikta profesinės ligos tyrimo ir patvirtinimo akto I-ąją dalimi („Profesinės ligos priežasčių tyrimas“), nustato profesinės ligos diagnozę arba jos nenustato. Darbo medicinos gydytojas, nustatęs profesinės ligos diagnozę, arba jos ne nustatęs, užpildo profesinės ligos tyrimo ir patvirtinimo akto II-ąją dalį („Profesinės ligos patvirtinimas“), ją pasirašo ir išsiunčia profesinės ligos tyrimo komisijos pirmininkui. LVAT, remdamasis Darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymo 44 straipsnio 13 dalimi, pagal kurią ginčus, susijusius su profesinės ligos diagnozės nustatymu, sprendžia Centrinė darbo medicinos ekspertų komisija, konstatavo, jog ginčams dėl profesinės ligos nustatymo (nenustatymo) yra privaloma išankstinio ginčų nagrinėjimo ne teismo tvarka.

Aptardamas profesinės ligos tyrimo ir patvirtinimo procedūros baigiamąjį etapą, LVAT nurodė, kad profesinės ligos priežasčių tyrimo ir profesinės ligos nustatymo bei patvirtinimo procedūrą užbaigia profesinės ligos tyrimo komisija pasirašydama visą profesinės ligos tyrimo ir patvirtinimo aktą. Profesinės ligos tyrimo komisijos surašytas profesinės ligos patvirtinimo aktas pateikiamas pasirašyti darbdavio atstovui ir darbuotojų atstovui (atstovams) saugai ir sveikatai. Taigi aptartoje stadijoje profesinės ligos tyrimo komisijos pasirašytas profesinės ligos tyrimo ir patvirtinimo aktas yra vientisas profesinės ligos priežasčių tyrimo ir profesinės ligos nustatymo bei patvirtinimo procedūros baigiamasis dokumentas. LVAT konstatavo, kad nors profesinės ligos tyrimo ir patvirtinimo akto I-oji („Profesinės ligos priežasčių tyrimas“) ir II-ji („Profesinės ligos patvirtinimas“) dalys pildomos atskirai, tačiau užbaigtas profesinės ligos tyrimo ir patvirtinimo aktas yra vientisas dokumentas, kuriuo pirmiau minėtais teisės aktais numatyta tvarka nustatoma, kad dirbantis arba dirbęs darbuotojas serga profesine liga. Taigi ginčai dėl užbaigto profesinės ligos tyrimo komisijos akto turėtų vykti laikantis privalomos išankstinio ginčų nagrinėjimo ne teismo tvarkos, skundą paduodant Centrinei darbo medicinos

ekspertų komisijai. Prieidamas prie tokios išvados, LVAT, be kita ko, vadovavosi aplinkybe, kad skundą Centrinei darbo medicinos ekspertų komisijai suinteresuotas asmuo gali paduoti profesinės ligos tyrimo komisijai visiškai užbaigus profesinės ligos priežasčių tyrimo ir profesinės ligos nustatymo bei patvirtinimo procedūrą (nustatyta tvarka atlikus veiksmus dėl akto I-osios ir II-osios dalyse nurodytų aplinkybių nustatymo, po to komisijai pasirašius visą profesinės ligos tyrimo ir patvirtinimo aktą).

Aptariamoje administracinėje byloje LVAT, nustatęs, kad pareiškėjas ginčą kėlė iš esmės dėl jau užbaigto profesinės ligos tyrimo komisijos akto, dėl profesinės ligos nustatymo rezultatų (profesinės ligos tyrimo ir patvirtinimo akto II-ąją dalies) yra pateikęs skundą Centrinei darbo medicinos ekspertų komisijai privalomąja išankstinio ginčų nagrinėjimo ne teismo tvarka, o ši minėta institucija iki pareiškėjo skundo pateikimo teismui nebuvo priėmusi jokio sprendimo, laikė, kad skundas teismui paduotas tinkamai nepasinaudojus šios kategorijos byloms nustatyta išankstinio bylos nagrinėjimo ne per teismą tvarka ir dar galima pasinaudoti ta tvarka, t. y. Centrinei darbo medicinos ekspertų komisijai priėmus atitinkamą sprendimą ir pareiškėjui su juo nesutinkant, šis sprendimas gali būti apskūstas administraciniam teismui (ABTĮ 25, 32 str., Darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymo 44 str. 13 d.). Dėl nurodytų priežasčių vadovaudamasis ABTĮ 140 straipsnio 1 dalies 5 punktu, pirmosios instancijos teismo sprendimo dalį, kuria pareiškėjo skundas dėl profesinės ligos tyrimo komisijos profesinės ligos tyrimo ir patvirtinimo akto dalies panaikinimo atmetas, LVAT panaikino ir šioje dalyje pareiškėjo skundą paliko nenagrinėtą.

Atsižvelgęs į tai, kad pareiškėjas taip pat ginčijo Lietuvos Respublikos valstybinės darbo inspekcijos sprendimą, kuris buvo priimtas neprivaloma ikiteismine tvarka išnagrinėjus pareiškėjo skundą dėl profesinės ligos priežasčių ir dėl tyrimo tvarkos profesinės ligos tyrimo ir patvirtinimo akto I-osios dalies), šią skundo dalį nagrinėjo ir pirmosios instancijos teismo sprendimą joje paliko nepakeistą (LVAT 2008 m. lapkričio 26 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁴⁶-1953/2008).

4.4. Ginčų, kylančių ligos pašalpų skyrimo srityje, nagrinėjimo tvarka

---

Remiantis Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo (2010 m. liepos 2 d. įstatymo Nr. XI-981 redakcija) 25 straipsniu, ginčai dėl šio įstatymo taikymo sprendžiami įstatymų nustatyta tvarka.

Kaip matyti iš administracinės bylos Nr. AS⁴³⁸-683/2009, ginčams dėl apskaičiuotos ligos pašalpos dydžio privalomai taikoma išankstinio nagrinėjimo ne per teismą tvarka. Šioje byloje pareiškėjas kreipėsi į teismą su skundu ir prašė panaikinti atsakovo Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Panevėžio skyriaus sprendimą dėl jam apskaičiuotos ligos pašalpos dydžio bei įpareigoti atsakovą priimti naują sprendimą dėl ligos pašalpos skyrimo, atsižvelgiant į pareiškėjo gautas pajamas Panevėžio apskrities vyriausiajame policijos komisariate 2008 metų IV ketvirtį. Teismas, nagrinėtos bylos atveju konstatuodamas, kad Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba yra privaloma išankstinio ginčų nagrinėjimo ne teismo tvarka institucija, rėmėsi Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 37 straipsnio 1 dalimi, pagal kurią suinteresuoti asmenys turi teisę apskūsti Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos teritorinių skyrių ir kitų Valstybinio socialinio draudimo fondo įstaigų, susijusių su Valstybinio socialinio draudimo fondo administravimu, sprendimus ir veiksmus (neveikimą) Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybai. Fondo valdyba yra privaloma išankstinio ginčų nagrinėjimo ne teismo tvarka institucija (LVAT 2009 m. lapkričio 13 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS⁴³⁸-683/2009).

Atsižvelgiant į paminėtas nuostatas, ikiteisminė nagrinėjimo tvarka privaloma ir ginčams dėl atsisakymo skirti ligos pašalpą (LVAT 2010 m. kovo 19 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS¹⁴⁶-152/2010), dėl ligos pašalpos permokos grąžinimo (LVAT 2010 m. balandžio 6 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS¹⁴³-237/2010).

4.5. Teritorinių ligonių kasų direktorių priimtų sprendimų apskundimo tvarka

---

Sveikatos draudimo įstatymo (2010 m. birželio 30 d. įstatymo Nr. XI-960) 40 straipsnyje numatyta, kad draudžiamųjų ir teritorinių ligonių kasų ginčus dėl privalomojo sveikatos draudimo vykdymo nagrinėja teritorinės ligonių kasos taikinimo komisija. Teritorinės ligonių kasos taikinimo komisijos sprendimą draudžiamasis įstatymų nustatyta tvarka gali apskūsti teismui. To paties įstatymo 41 straipsnis įtvirtina, kad draudžiamųjų ir sveikatos priežiūros įstaigų ginčus dėl privalomojo sveikatos draudimo garantuojamų paslaugų sprendžia teritorinės ligonių kasos. Teritorinės ligonių kasos sprendimą draudžiamasis ar sveikatos priežiūros įstaiga įstatymų nustatyta tvarka gali apskūsti teismui.

Administracinėje byloje Nr. A²⁶¹-339/2008 pareiškėjas kreipėsi į teismą, prašydamas pripažinti Vilniaus teritorinės ligonių kasos sprendimą atsisakyti

sudaryti su pareiškėju sutartį dėl antrinės ambulatorinės sveikatos priežiūros veiklos, ortopedo-traumatologo konsultacijų teikimo 2006 metais, neteisėtu, jį panaikinti ir įpareigoti atsakovą sudaryti tokią sutartį su pareiškėju ne vėliau kaip per 14 dienų po teismo sprendimo įsiteisėjimo. LVAT išplėstinė teisėjų kolegija šioje byloje pažymėjo, kad galiojančiuose teisės aktuose nėra nustatyta privaloma ikiteisminė ginčų dėl tokių teritorinių ligonių kasų direktorių priimamų sprendimų nagrinėjimo tvarka, todėl atmestinas prašymas nutraukti nagrinėjamą bylą Administracinių bylų teisenos įstatymo 101 straipsnio 1 dalies 7 punkto pagrindu (LVAT išplėstinės teisėjų kolegijos 2008 m. gegužės 6 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A²⁶¹-339/2008, Administracinė jurisprudencija, Nr. 15).

4.6. Sveikatos apsaugos ministerijos komisijos sprendimo apskundimo tvarka

---

LVAT nagrinėtoje administracinėje byloje nustatyta, kad pareiškėja kreipėsi į teismą su skundu, kuriuo prašė priteisti iš atsakovo – Lietuvos Respublikos, atstovaujamos Sveikatos apsaugos ministerijos, – žalos, susijusios su PET tyrimo atlikimu, sumą, t. y. 4 265 Lt; panaikinti Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos komisijos sprendimams dėl pacientų konsultacijų, ištyrimo, gydymo Europos Sąjungos ir kitose šalyse priimti sprendimus nenukreipti pareiškėjos išsirtinti PET Lenkijos centre. LVAT konstatavo, kad nagrinėtu atveju ginčams dėl Sveikatos apsaugos ministerijos komisijos sprendimų nėra privaloma išankstinė ikiteisminė tvarka:

„Vadovaujantis Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos Komisijos sprendimams dėl pacientų konsultacijų, ištyrimo, gydymo Europos Sąjungos ir kitose šalyse priimti nuostatų, patvirtintų Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2001 m. rugsėjo 6 d. įsakymu Nr. 479, 8 punkto nuostatomis, Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos Komisijos sprendimai gali būti skundžiami Sveikatos apsaugos ministrui per vieną mėnesį nuo jų priėmimo.

Kaip matyti iš bylos medžiagos, pirmosios instancijos teismas konstatavo, jog pareiškėja, teismui ginčydama Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos Komisijos sprendimus nenukreipti jos išsirtinti PET Lenkijos centre, tinkamai nepasinaudojo išankstine ikiteismine ginčų dėl nurodytos Komisijos sprendimų nagrinėjimo tvarka.

Teisėjų kolegija pažymi, kad ši pirmosios instancijos teismo išvada yra

nepagrįsta.

Visų pirma, Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos Komisijos sprendimams dėl pacientų konsultacijų, ištyrimo, gydymo Europos Sąjungos ir kitose šalyse priimti nuostatų, patvirtintų Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2001 m. rugsėjo 6 d. įsakymu Nr. 479, 8 punktą numato ne imperatyvią asmens pareigą kiekvieną jo atžvilgiu priimtą Sveikatos apsaugos ministerijos Komisijos sprendimą ginčyti naudojantis ikiteismine ginčo nagrinėjimo tvarka, tačiau tik įtvirtina alternatyvią galimybę pasinaudoti tokia tvarka (t. y. asmeniui pageidaujant, Sveikatos apsaugos ministerijos Komisijos sprendimai gali būti skundžiami ne tik tiesiogiai teismui, bet ir Sveikatos apsaugos ministrui).

Antra, <...> Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos 2001 m. rugsėjo 6 d. įsakymas Nr. 479, kurio nuostatomis vadovavosi pirmosios instancijos teismas, konstatuodamas, kad pareiškėja nepasinaudojo privaloma ikiteismine ginčo nagrinėjimo tvarka, yra poįstatyminis teisės aktas. Todėl jo nuostatos negali būti aiškinamos, kaip nustatančios imperatyvią pareigą pareiškėjai prieš kreipiantis į teismą privalomai naudotis būtent jame numatyta išankstine ginčo nagrinėjimo tvarka.

Dėl šių priežasčių konstatuotina, jog pirmosios instancijos teismo išvada, kad pareiškėja prieš kreipdamasi į teismą nepasinaudojo nustatyta bylos išankstinio nagrinėjimo ne per teismą tvarka (ABTĮ 37 str. 2 d. 3 p.), yra nepagrįsta. Todėl pareiškėjos atskirasis skundas tenkinamas iš dalies, o Vilniaus apygardos administracinio teismo <...> nutartis panaikinama, perduodant šiam teismui iš naujo nagrinėti pareiškėjos skundo priėmimo klausimą (ABTĮ 151 str.4 p.)“.

(LVAT 2007 m. spalio 18 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS⁸-486/2007).

4.7. Vilniaus visuomenės sveikatos centro sprendimo tvirtinti planuojamos ūkinės veiklos poveikio visuomenės sveikatai ataskaitą ir Valstybinės visuomenės sveikatos priežiūros tarnybos prie Sveikatos apsaugos ministerijos sprendimo apskundimo tvarka

---

Visuomenės sveikatos priežiūros įstatymo (2010 m. balandžio 29 įstatymo Nr. XI-792 redakcija) 41 straipsnio 9 dalyje numatyta, kad Valstybinės visuomenės sveikatos priežiūros tarnybos ir jai pavaldžių teritorinių visuomenės sveikatos priežiūros įstaigų tarnautojų veiksmai gali

būti skundžiami Administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka. Minėta nuostata Visuomenės sveikatos priežiūros įstatyme įsigaliojo nuo 2008 m. sausio 1 d.

Administracinėje byloje Nr. AS¹⁷-439/2007 pareiškėjai kreipėsi į teismą prašydami panaikinti Vilniaus visuomenės sveikatos centro Planuojamos ūkinės veiklos poveikio visuomenės sveikatai ataskaitos tvirtinimo sprendimą ir Valstybinės visuomenės sveikatos priežiūros tarnybos prie Sveikatos apsaugos ministerijos sprendimą. Teisėjų kolegija, įvertinusi Visuomenės sveikatos priežiūros įstatymo, Sveikatos sistemos įstatymo, Sveikatos apsaugos ministro 2007 m. kovo 2 d. įsakymu Nr. V-142 patvirtintų Valstybinės visuomenės sveikatos priežiūros tarnybos prie Sveikatos apsaugos ministerijos nuostatų, Sveikatos apsaugos ministro 2004 m. rugpjūčio 19 d. įsakymu Nr. V-586 patvirtintų Sanitarinių apsaugos zonų ribų nustatymo ir režimo taisyklių ir kitų teisės aktų nuostatas, padarė išvadą, kad teisės aktai nenumato, jog Valstybinė visuomenės sveikatos priežiūros tarnyba prie Sveikatos apsaugos ministerijos yra įgaliota nagrinėti ginčus ne teismo tvarka. Taigi pareiškėjai, nesutikdami su skundžiamu Vilniaus visuomenės sveikatos centro sprendimu, įstatymo (ABTĮ 33 straipsnio 1 dalis) nustatytu terminu turėjo kreiptis į teismą (LVAT 2007 m. spalio 4 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS¹⁷-439/2007).

4.8. Vidaus reikalų ministerijos Medicinos centro Centrinės medicinos ekspertizės komisijos išvadų apskundimo tvarka

---

Įstatymai Vidaus reikalų ministerijos Medicinos centro Centrinės medicinos ekspertizės komisijos išvadoms apskusti nenumato nei privalomos, nei neprivalomos išankstinio ginčų nagrinėjimo ne teisme tvarkos. Viešojo administravimo įstatymo trečiajame skirsnyje reglamentuojama administracinė procedūra yra viešojo administravimo subjekto vykdoma viešojo administravimo procedūra ir ji įstatyme nėra įvardijama kaip išankstinio ginčų nagrinėjimo ne teismo tvarka procedūra. Todėl minėtos administracinės procedūros inicijavimas (nagrinėtu atveju pareiškėja dėl minėtų išvadų kreipėsi į Vidaus reikalų ministeriją, kuri jos skundą persiuntė nagrinėti Sveikatos priežiūros tarnybai prie Vidaus reikalų ministerijos) negali būti laikomas kreipimusi į išankstinio ginčų nagrinėjimo ne teismo tvarka instituciją ir atitinkamo skundo nagrinėjimas negali būti laikomas skundo nagrinėjimu įstatymo numatyta privaloma ar neprivaloma išankstine ginčų nagrinėjimo ne teisme tvarka (LVAT 2009 m. spalio 16 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS⁴⁴²-609/2009).

---

5. Ginčų dėl valstybinių pensijų, skiriamų pagal Pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymą, nagrinėjimo tvarka

---

Valstybinių pensijų įstatymo (2010 m. birželio 30 d. įstatymo Nr. XI-955 redakcija) 1 straipsnyje numatyta, kad viena iš Lietuvos Respublikoje nustatytų valstybinių pensijų rūšių yra pareigūnų ir karių valstybinės pensijos. Šių pensijų skyrimą reglamentuoja Lietuvos Respublikos pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymas (2009 m. gruodžio 8 d. įstatymo Nr. XI-534 redakcija (toliau – ir Pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymas)). Pažymėtina, kad iki 2007 m. sausio 19 d. šis įstatymas vadinosi Vidaus reikalų, specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, kalėjimų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymu (įstatymo pavadinimas pakeistas 2007 m. sausio 18 d. įstatymu Nr. X-1027).

Pagal Pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 12 straipsnio 1 dalį, pareigūnams ir kariams bei jų šeimos nariams pensijas skiria ir moka Vidaus reikalų ministerija, Specialiųjų tyrimų tarnyba, Valstybės saugumo departamentas, Krašto apsaugos ministerija, Generalinė prokuratūra, Muitinės departamentas prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos ar Kalėjimų departamentas pagal tai, kurioje iš šių institucijų pensijos gavėjas tarnavo paskiausiai.

Ginčai, kylantys dėl šių pensijų skyrimo ir kitų klausimų, nagrinėjami minėto įstatymo 12 straipsnio 6 dalyje nustatyta tvarka: jeigu pareiškėjas nesutinka su institucijos, kuri pagal įstatymą yra įgaliota skirti pareigūnų ir karių valstybines pensijas, sprendimu, jis turi teisę šį sprendimą apskųsti tos institucijos vadovui, o jei nesutinkama ir su vadovo sprendimu, ginčas sprendžiamas teisme.

LVAT, nagrinėdamas bylas, kylančias dėl pareigūnų ir karių valstybinių pensijų, laikosi pozicijos, kad tokio pobūdžio ginčams įstatymas yra numatęs privalomą išankstinio ginčo nagrinėjimo ne per teismą tvarką:

„Teisėjų kolegija pažymi, jog sistemiškai aiškinant minėto įstatymo 12 straipsnio 6 dalyje suformuluotą teisės normą, darytina išvada, kad ji įtvirtina privalomą ikiteisminę ginčų dėl valstybinės pensijos skyrimo nagrinėjimo tvarką. Komentuojamoje teisės normoje nurodoma, jog „jei pareiškėjas nesutinka su šio straipsnio 1 dalyje nurodytos institucijos sprendimu, jis turi teisę šį sprendimą apskųsti tos institucijos vadovui“.

Tačiau iš tolesnės šios normos formuluotės matyti, jog ji apibrėžia ne tik pareiškėjo dispozityvią teisę kreiptis į atitinkamos institucijos vadovą nesutinkant dėl valstybinės pensijos skyrimo, bet ir imperatyviai nustato sąlygą kreiptis į teismą dėl valstybinės pensijos skyrimo „jei nesutinkama ir su vadovo sprendimu, ginčas sprendžiamas teisme“. Taigi Vidaus reikalų, specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, kalėjimų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 12 straipsnio 6 dalis imperatyviai numato, jog ginčas dėl valstybinės pensijos skyrimo gali būti sprendžiamas tik tada, kai pareiškėjas jau yra pasinaudojęs savo teise kreiptis į atitinkamos už pensijos skyrimą atsakingos valstybės institucijos vadovą <...>“.

(LVAT 2006 m. gruodžio 14 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS⁸-655/2006).

Administracinėje byloje Nr. A⁷⁵⁶-246/2008 LVAT taip pat pritarė Vilniaus apygardos administracinio teismo išvadai, kad pareiškėjo reikalavimas įpareigoti Vidaus reikalų ministeriją perskaičiuoti pareiškėjui priklausančią pensiją paliktinas nenagrįnetu, kadangi jis nesilaikė išankstinio bylos (ginčo) nagrinėjimo ne per teismą tvarkos, ir ta tvarka dar galima pasinaudoti (LVAT 2008 m. vasario 22 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁷⁵⁶-246/2008).

---

6. Ginčų dėl atitinkamų registrų veiklos nagrinėjimo ypatumai

---

6.1. Išankstinio ginčų dėl Nekilnojamojo turto registro ir kadastro veiklos nagrinėjimo ne per teismą tvarka

---

Nekilnojamojo turto registro įstatymo (2007 m. birželio 28 d. įstatymo Nr. XI-1239 redakcija) 2 straipsnyje, reglamentuojančiame nekilnojamojo turto registro paskirtį, numatyta, kad nekilnojamojo turto registras steigiamas nekilnojamiesiems daiktams, nuosavybės bei kitoms daiktinėms teisėms į šiuos daiktus, šių teisių suvaržymams, įstatymų nustatytiems juridiniams faktams registruoti, oficialiai informacijai apie registre sukauptus duomenis teikti. To paties įstatymo 4 straipsnis įtvirtina, kad visi nekilnojamojo turto registre esantys duomenys nuo jų įrašymo laikomi teisingais ir išsamiais, kol jie nenuginčyti įstatymų nustatyta tvarka.

Nekilnojamojo turto registro tvarkytojo struktūrą sudaro centrinis

padalinys – Centrinis registratorius ir teritoriniai padaliniai – teritoriniai registratoriai (Nekilnojamojo turto registro įstatymo 6 str.). Remiantis minėto įstatymo 7 straipsniu, Centrinio registratoriaus funkcijos yra administruoti nekilnojamojo turto registrą, projektuoti, diegti ir naudoti nekilnojamojo turto registro informacinę sistemą, vadovauti teritoriniams registratoriams, kontroliuoti jų veiklą bei atlikti kitas šiame įstatyme bei Nekilnojamojo turto registro nuostatuose numatytas funkcijas. Teritoriniai registratoriai tvarko nekilnojamojo turto registrą, įregistruoja nekilnojamuosius daiktus, daiktines teises į juos, šių teisių suvaržymus, juridinius faktus (Nekilnojamojo turto registro įstatymo 8 str.).

Nekilnojamojo turto registro įstatymo 30 straipsnyje įtvirtinta, kad teritorinio registratoriaus priimtas sprendimas skundžiamas Centriniam registratoriui išankstinio ginčų nagrinėjimo ne teismo tvarka. Centrinio registratoriaus priimtas sprendimas dėl teritorinio registratoriaus veiksmų teisėtumo skundžiamas ABTĮ nustatyta tvarka. Centriniam registratoriui paduotus skundus dėl teritorinių registratorių priimtų sprendimų nagrinėja bei sprendimus priima Centrinio registratoriaus sudaryta komisija (Nekilnojamojo turto registro įstatymo 32 str. 2 d.).

Taikant ir aiškinant minėtas teisės normas, LVAT praktikoje paprastai laikomasi pozicijos, kad skundžiant teritorinio registratoriaus veiksmus (t. y. keliant ginčą dėl teisės viešojo administravimo srityje), ginčo objektas yra pirminis teritorinio registratoriaus sprendimas, kuriuo yra įregistruojami, pakeičiami arba išregistruojami tam tikri registro duomenys. Todėl laikantis įstatyme nustatytos privalomos ikiteisminės ginčų dėl teritorinio registratoriaus veiksmų apskundimo tvarkos, turi būti ginčijamas būtent prieš tai minėtas teritorinio registratoriaus sprendimas, su skundu kreipiantis iškart į centrinį nekilnojamojo turto registro tvarkytoją.

LVAT administracinėje byloje Nr. A⁴⁴²-651/2010 pažymėjo, kad teritorinis nekilnojamojo turto registro tvarkytojas nėra kompetentingas nagrinėti asmenų skundus dėl teritorinio registratoriaus sprendimo, kuriuo buvo įregistruoti nekilnojamojo turto objektai ir daiktinės teisės į juos registro centriname duomenų banke. Minėtoje byloje pareiškėjos valstybės įmonės Registrų centro Kauno filialui pateikė skundą, kuriuo prašė panaikinti nekilnojamojo turto registro centrinio duomenų banko duomenis, žyminčius, jog Kauno technologijos universiteto vardu yra teisiškai įregistruota ir inventorizuota: šaligatvis b4, aikštelė, tvora t4, t. y. prašė panaikinti minimų statinių teisinę registraciją Kauno technologijos universiteto vardu bei šių statinių kadastro duomenis namų valdos techninės apskaitos byloje. Iš jų

skundo turinio buvo matyti, kad pareiškėjos ginčijo teritorinio registratoriaus sprendimą, kuriuo buvo įregistruoti minėti nekilnojamojo turto objektai ir daiktinės teisės į juos registro centriniame duomenų banke. LVAT nurodė, kad pagal Nekilnojamojo turto registro įstatymo 30 straipsnį, teritorinio registratoriaus priimtas sprendimas skundžiamas Centriniam registratoriui išankstinio ginčų nagrinėjimo ne teismo tvarka, o Centrinio registratoriaus priimtas sprendimas skundžiamas Administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka. Atsižvelgęs į šias nuostatas, LVAT konstatavo, kad teritorinis registratorius nebuvo kompetentingas nagrinėti minėto pareiškėjų skundo ir dėl jo priimti sprendimą. Centrinis registratorius, nagrinėdamas ginčą bylos išankstinio nagrinėjimo ne per teismą tvarka, neatsižvelgė į minėtas aplinkybes, t. y. į tai, kad skundžiamas teritorinio registratoriaus sprendimas buvo priimtas nekompetentingo administravimo subjekto, ir nepagrįstai minėtą teritorinio registratoriaus sprendimą paliko nepakeistą. Byloje pažymėta, jog toks procedūrinis pažeidimas yra esminis, nes dėl jo iš esmės neteisingai buvo sprendžiamas pareiškėjų skunde suformuluotas reikalavimas. Dėl nurodytų priežasčių ginčytas Centrinio registratoriaus ginčų nagrinėjimo komisijos sprendimas panaikintas, pirmosios instancijos teismo sprendimas pakeistas (LVAT 2010 m. balandžio 29 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁴⁴²-651/2010).

Iš esmės tokiai pozicijai pritarta ir administracinėje byloje Nr. A⁴⁴²-583/2010. Šioje byloje pareiškėja skundu kreipėsi į Kauno apygardos administracinę teismą ir prašė panaikinti valstybės įmonės Registrų centro Alytaus filialo 2008 m. rugpjūčio 12 d. sprendimą ir valstybės įmonės Registrų centro Centrinio registratoriaus ginčų nagrinėjimo komisijos 2008 m. spalio 1 d. sprendimą bei priimti naują sprendimą, kuriuo jos skundą patenkinti. Pareiškėja nurodė, kad ginčijamais sprendimais buvo atsisakyta tenkinti jos skundą dėl E. D. K. nuosavybės teisių į statinius įregistravimo. Nuosavybės teisės į statinius buvo įregistruotos asmeniui, neesančiam turto savininku ir neturinčiam jokių nuosavybės teises patvirtinančių dokumentų, todėl ginčijami sprendimai naikintini. Byloje nustatyta, kad valstybės įmonės Registrų centro Alytaus filialas 2008 m. birželio 2 d. priėmė sprendimą įregistruoti E. D. K. nuosavybės teises į pastatus. Šis sprendimas buvo įformintas įrašų nekilnojamojo turto registre.

LVAT nurodė, kad pagal Nekilnojamojo turto registro įstatymo 30 ir 31 straipsnius, tokį teritorinio registratoriaus sprendimą suinteresuoti asmenys turi teisę apskusti Centriniam registratoriui. Pareiškėja nagrinėtu atveju 2008 m. liepos 22 d. surašytu skundu Nekilnojamojo turto registro

įstatymo 30 straipsnyje numatyta tvarka Centriniam registratoriui būtent ir apskundė minėtą valstybės įmonės Registrų centro Alytaus filialo 2008 m. birželio 2 d. sprendimą (padarytą įrašą apie E. D. K. nuosavybės teises). Gavęs šį pareiškėjos skundą, Centrinis registratorius (Centrinio registratoriaus ginčų nagrinėjimo komisija), nustatęs, jog nėra procesinių kliūčių nagrinėti pareiškėjos skundą, pareiškėjos skundą dėl minėto valstybės įmonės Registrų centro Alytaus filialo 2008 m. birželio 2 d. sprendimo privalėjo Nekilnojamojo turto registro įstatymo 32 straipsnyje numatyta tvarka išnagrinėti iš esmės, t. y. įvertinti, ar teisėtai 2008 m. birželio 2 d. buvo padarytas įrašas nekilnojamojo turto registre apie E. D. K. nuosavybės teises. Tačiau nagrinėtu atveju Centrinis registratorius nepagrįstai minėtą pareiškėjos 2008 m. liepos 22 d. skundą traktavo kaip prašymą dėl registro duomenų pakeitimo ir nepagrįstai raštu jį persiuntė nagrinėti valstybės įmonės Registrų centro Alytaus filialui. Gavęs pareiškėjos 2008 m. liepos 22 d. skundą, valstybės įmonės Registrų centro Alytaus filialas jį išnagrinėjo kaip prašymą išregistruoti E. D. K. nuosavybės teises ir priėmė šioje byloje pareiškėjos ginčytą 2008 m. rugpjūčio 12 d. sprendimą, kurį Centrinio registratoriaus ginčų nagrinėjimo komisija šioje byloje ginčytu 2008 m. spalio 1 d. sprendimu pripažino teisėtu. Tokiu būdu šioje byloje ginčijami valstybės įmonės Registrų centro Alytaus filialo 2008 m. rugpjūčio 12 d. sprendimas ir Centrinio registratoriaus ginčų nagrinėjimo komisijos 2008 m. spalio 1 d. sprendimas buvo priimti padarius procedūrinį pažeidimą, t. y. vietoje pareiškėjos 2008 m. liepos 22 d. skundo nagrinėjimo Centrinio registratoriaus ginčų nagrinėjimo komisijoje šis skundas buvo nepagrįstai nagrinėjamas teritorinio registratoriaus kaip prašymas dėl nuosavybės teisių išregistravimo (2010 m. balandžio 8 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A⁴⁴²-583/2010).

Pastebėtina, kad centrinis registratorius (atsakovas) gali pradėti atitinkamo skundo nagrinėjimo procedūrą tik tuo atveju, kai: 1) yra priimti atitinkami teritorinio registratoriaus sprendimai; 2) yra paduotas suinteresuoto asmens skundas dėl šių teritorinio registratoriaus sprendimų. Administracinėje byloje Nr. A¹⁴³-472/2009 pareiškėjas skundu kreipėsi į Vilniaus apygardos administracinę teisumą, prašydamas: 1) panaikinti atsakovo valstybės įmonės Registrų centro Centrinio registratoriaus ginčų nagrinėjimo komisijos 2008 m. sausio 22 d. sprendimo dalį, kuria panaikinti valstybės įmonės Registrų centro Kauno filialo sprendimai ir paliktas galioti valstybės įmonės Registrų centro Panevėžio filialo 2007 m. gruodžio 22 d. sprendimas; 2) įpareigoti atsakovą panaikinti VĮ Registrų centro Panevėžio filialo sprendimą registruoti

nuosavybės teises į parapijoms perduotą turtą atitinkamų parapijų vardu ir atkurti minėto turto registraciją pareiškėjo vardu.

Nagrinėtoje byloje savo teisių pažeidimą pareiškėjas siejo su, jo manymu, neteisėtu trečiojo suinteresuoto asmens VĮ Registrų centro Panevėžio filialo 2007 m. gruodžio 22 d. sprendimu, kuriuo buvo įregistruotos daiktinės teisės į turtą trečiųjų suinteresuotų asmenų, atitinkamų parapijų, vardu. Byloje nustatyta, kad atitinkamoms parapijoms gražinus neteisėtai nusavintą pagal buvusios LTSR (TSRS) įstatymus turtą, jis buvo atitinkamai įregistruotas šių parapijų vardu. Nuo 2003 m. rugpjūčio 12 d., 2004 m. rugpjūčio 2 d. ir 2004 m. liepos 9 d. įrašai apie nuosavybės teisę į šį nekilnojamąjį turtą buvo pakeisti nurodant pagrindą „Asmens prašymas“ ir nuosavybės teisė į šį turtą buvo įregistruota pareiškėjo vardu. Iš minėto trečiojo suinteresuoto asmens VĮ Registrų centro Panevėžio filialo 2007 m. gruodžio 22 d. sprendimo matyti, kad juo buvo panaikinta nurodyto turto registracija pareiškėjo vardu ir buvo atkurta prieš tai buvusi šio turto registracija trečiųjų suinteresuotų asmenų Biržų, Nemunėlio Radviliškio ir Švobiškio evangelikų reformatų parapijų vardu.

Teismas, pasisakydamas dėl Nekilnojamojo turto registro įstatymo 30, 31 ir 32 straipsnių taikymo, konstatavo:

„Nekilnojamojo turto registro įstatymo 30, 31 ir 32 straipsniai reglamentuoja teisinius santykius dėl teritorinių registratorių priimtų sprendimų skundimo. Šio įstatymo 30 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad teritorinio registratoriaus priimtas sprendimas skundžiamas Centriniam registratoriui išankstinio ginčų nagrinėjimo ne teismo tvarka. 31 straipsnyje nurodyta tokių skundų padavimo Centriniam registratoriui tvarka, o 32 straipsnyje – Centriniam registratoriui nustatyta tokių skundų priėmimo nagrinėti ir nagrinėjimo tvarka. Iš nurodytų teisės normų matyti, kad jas taikydamas Centrinis registratorius (atsakovas) atlieka išankstinio ginčų nagrinėjimo ne teismo tvarka institucijos funkciją. Todėl esminis tokio nagrinėjimo procedūros pradėjimo bei vykdymo elementas yra teritorinio registratoriaus atitinkamo sprendimo buvimas. Tai reiškia, kad Nekilnojamojo turto registro įstatymo 31 ir 32 straipsnių nuostatos gali būti taikomos, o Centrinis registratorius (atsakovas) gali pradėti atitinkamo skundo nagrinėjimo procedūrą tik tuo atveju, kai: 1) yra priimti atitinkami teritorinio registratoriaus sprendimai; 2) yra paduotas suinteresuoto asmens skundas dėl šių teritorinio registratoriaus sprendimų. Kolegija pažymi, kad tokios procedūros nesilaikymas ne tik formaliai

pažeistų Nekilnojamojo turto registro įstatymo 30, 31 ir 32 straipsnių nuostatas, kurios yra privalomos atsakovui kaip viešojo administravimo subjektui, o ir iškreiptų pačių ikiteisminio skundo nagrinėjimo esmę. Todėl ABTĮ 89 straipsnio 1 dalies 3 punkto taikymo požiūriu tai laikytina pakankamu pagrindu panaikinti šią procedūrą pažeidusio viešojo administravimo subjekto priimtą sprendimą (aktą). <...>

Iš bylos matyti, kad pareiškėjo skundžiamas atsakovo sprendimas yra priimtas pagal trečiųjų suinteresuotų asmenų <...> vardu 2007 m. lapkričio 27 d. paduotą skundą dėl prieš tai paminėtų (nuo 2003-08-12, 2004-08-02 ir 2004-07-09 galiojusių) teritorinių registratorių (trečiųjų suinteresuotų asmenų VĮ Registrų centro Panevėžio ir Kauno filialų) atliktų įrašų dėl nuosavybės teisės pakeitimų <...>. Tačiau atsakovo nagrinėjimo dalyku tapo kiti, šių teritorinių registratorių po minėto skundo padavimo (2007-11-27) priimti (2007-12-18, 22) sprendimai. Todėl, atsižvelgiant į prieš tai nurodytus Nekilnojamojo turto registro įstatymo 31 ir 32 straipsnių aiškinimo argumentus, konstatuotina, kad šiuo atveju atsakovas kaip ikiteisminė ginčų nagrinėjimo institucija bei viešojo administravimo subjektas pažeidė skundų nagrinėjimo procedūrą ir toks pažeidimas laikytinas pakankamu pagrindu panaikinti skundžiamą sprendimą visa apimtimi“.

LVAT, atsižvelgęs į tai, kas išdėstyta, nurodė, kad ginčytas atsakovo, centrinio registratoriaus, sprendimas negali būti pripažintas teisėtu ir pagrįstu nei viena iš jo dalimi, o spręsti apie minėtų VĮ Registrų centro Kauno ir Panevėžio filialų 2007 m. gruodžio 18 ir 22 d. sprendimų teisėtumą šioje administracinėje byloje nebuvo teisinio pagrindo, nes šie teritorinių registratorių priimti sprendimai pripažintini neapskūstais Nekilnojamojo turto registro įstatymo 30, 31 straipsnių nustatyta tvarka. Atsižvelgiant į nurodytas aplinkybes, pirmosios instancijos teismo priimtas sprendimas buvo panaikintas, o pareiškėjo skundas dėl atsakovo 2008 m. sausio 22 d. sprendimo panaikinimo patenkintas (LVAT 2009 m. birželio 9 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A¹⁴³-472/2009).

Nekilnojamojo turto kadastro įstatymo (2010 m. birželio 22 d. įstatymo Nr. XI-924 redakcija) 15 straipsnio 1 dalyje reglamentuota, kad Nekilnojamojo turto registro įstatyme nustatyta teritorinių registratorių priimtų sprendimų skundimo tvarka *mutatis mutandis* taikoma ir skundžiant nekilnojamojo turto kadastro tvarkytojo sprendimus. Remdamasis šia įstatymo norma, LVAT pripažįsta, jog laikantis prieš tai aptartą išankstinio

ginčų dėl teritorinių registratorių veiksmų apskundimo tvarkos taisyklių, nekilnojamojo turto kadastro tvarkytojo sprendimų apskundimui taip pat taikoma privaloma išankstinio ginčų nagrinėjimo ne per teismą tvarka (LVAT 2009 m. gruodžio 7 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A²⁶¹-1453/2009).

Nekilnojamojo turto registro įstatymo 33 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad suinteresuoti asmenys, sužinoję, kad į nekilnojamojo turto registrą įrašyti duomenys neatitinka dokumentų, kurių pagrindu šie duomenys buvo įrašyti, gali pareikalauti, kad teritorinis registratorius netikslius ir klaidingus duomenis patikslintų ir ištaisytų arba neišsamius papildytų. Pagal to paties straipsnio 4 dalį, tokiais atvejais teritorinio registratoriaus atsisakymas tenkinti prašymą patikslinti ir ištaisyti nekilnojamojo turto registro netikslius ir klaidingus duomenis arba papildyti neišsamius duomenis skundžiamas Centriniam registratoriui šio įstatymo nustatyta tvarka. Centrinio registratoriaus sprendimas gali būti apskūstas ABTĮ nustatyta tvarka. Iš esmės analogiškos nuostatos įtvirtintos ir Nekilnojamojo turto kadastro įstatymo 15 straipsnio 2 dalyje. Taigi minėtos teisės normos kaip taisyklė taikomos nekilnojamojo turto registro ar kadastro klaidų ištaisymo, bet ne ginčo dėl teisės viešojo administravimo srityje procedūroms.

Administracinėje byloje Nr. A¹⁰-282/2007 LVAT yra nurodęs, kad Nekilnojamojo turto registro įstatymo 33 straipsnis, kuriuo vadovavosi pareiškėja, reglamentuoja techninių klaidų taisymą, tai yra atvejus, kai į nekilnojamojo turto registrą įrašyti duomenys neatitinka dokumentų, kurių pagrindu šie duomenys buvo įrašyti (Nekilnojamojo turto registro įstatymo 33 str. 1 d.). Kadangi nagrinėtu atveju pareiškėja neprašė ištaisyti jokios techninės klaidos, o prašė naujai įregistruoti nekilnojamojo daikto priklausinį, LVAT konstatavo, kad Nekilnojamojo turto registro įstatymo 33 straipsnis nagrinėjant bylą pirmosios instancijos teisme netaikytas pagrįstai ir teisėtai (LVAT 2007 m. kovo 16 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁰-282/2007).

Pažymėtina, kad LVAT išplėstinė teisėjų kolegija 2003 m. spalio 22 d. nutartyje administracinėje byloje Nr. A⁷-1020/2003 yra išaiškinusi, kad būtina sąlyga techninio pobūdžio klaidų taisymo procedūrai atlikti yra fakto, kad toks ištaisymas nepažeis teisių į tą nekilnojamąjį daiktą turėtojų ar trečiųjų asmenų teisėtų interesų, konstatavimas. Jeigu yra pagrindas manyti, kad prašomas Nekilnojamojo turto registro duomenų ištaisymas gali pažeisti teisių į tą nekilnojamąjį daiktą turėtojų ar trečiųjų asmenų teisėtus interesus, taisymo procedūra negalima (LVAT išplėstinės teisėjų kolegijos 2003 m. spalio 22 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁷-1020/2003). Todėl, kaip yra pažymėjęs LVAT administracinėje byloje Nr. A⁵⁰²-725/2009 nekilnojamojo turto registro

klaidų taisymas turi būti išskirtinė procedūra, taikoma išimtiniais atvejais, kai visiškai nekyla abejonių dėl grynai techninio pobūdžio klaidos buvimo (LVAT 2009 m. birželio 18 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A⁵⁰²-725/2009).

6.2. Ginčų dėl juridinių asmenų registro veiklos nagrinėjimo tvarka

---

Juridinių asmenų registro įstatymo (2009 m. gegužės 21 d. įstatymo Nr. XI-271 redakcija) 1 straipsnio 2 dalyje numatyta, kad juridinių asmenų registre registruojami juridiniai asmenys, kaupiami, saugomi ir tvarkomi su jais susiję duomenys bei dokumentai. Juridinių asmenų registro įstatymas teritorinių ir Centrinio registratoriaus sprendimų apskundimo tvarkos nereglamentuoja. Juridinių asmenų registro nuostatų 175 punktą nustato, kad registro tvarkytojo ir Teisingumo ministerijos veiksmai gali būti skundžiami įstatymų nustatyta tvarka.

LVAT administracinėje byloje Nr. A⁵⁵⁶-229/2009 pasisakė dėl ginčų nagrinėjimo tvarkos juridinių asmenų registro teisinių santykių srityje. Šioje byloje ginčas iš esmės kilo dėl to, ar Centrinis juridinių asmenų registro tvarkytojas privalėjo priimti pareiškėjo skundą dėl teritorinių registratoriaus veiksmų ir jį išnagrinėti. LVAT konstatavo, kad tiek centrinio registratoriaus, tiek jo filialų sprendimai priimti dėl atsisakymo įregistruoti juridinių asmenų, registruoti juridinio asmens dokumentų ar duomenų pakeitimus, taip pat padaryti juridinio asmens dokumentų ar duomenų pakeitimus gali būti skundžiami tiesiogiai teismui:

„Kaip matyti iš administracinėje byloje esančių duomenų, V. B., iš pradžių, kreipdamasis į Registrų centrą, siekė, jog iš esmės, nepriklausomai nuo to, kaip buvo suformuluota jo dokumento (kreipimosi dokumento) rezoliucinė dalis, būtų peržiūrėtas valstybės įmonės Registrų centro Vilniaus filialo <...> sprendimas. Šiuo teisės aktu bendrijos likvidatoriumi įregistruotas R. P. L. Tai reiškia, jog centriniam registratoriui skųstas valstybės įmonės Registrų centro Vilniaus filialo <...> sprendimas dėl registre registruoto juridinio asmens duomenų pakeitimo.

Juridinių asmenų registro įstatyme nenumatyta centrinio registratoriaus ir jo filialų apskundimo tvarka.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. lapkričio 12 d. nutarimu Nr. 1407 patvirtintų Juridinių asmenų registro nuostatų, reglamentuojančių juridinių asmenų registro <...> paskirtį, objektus, Registro tvarkymo įstaigas, jų teises ir pareigas, Registro objektų registravimą, Registro

tvarkymą, reorganizavimą ir likvidavimą, 175 punkte pasisakyta, jog Registro tvarkytojo ir Teisingumo ministerijos veiksmai gali būti skundžiami įstatymų nustatyta tvarka.

Civilinio kodekso 2.68 straipsnio 3 dalyje nurodyta, kad sprendimas atsisakyti registruoti juridinį asmenį (registre registruotinių duomenų ar dokumentų pakeitimus) skundžiamas teismui įstatymų nustatyta tvarka.

Vadinasi, atsižvelgiant į išdėstytas teisės normas, darytina išvada, kad tiek centrinio registratoriaus, tiek jo filialų sprendimai priimti dėl atsisakymo įregistruoti juridinį asmenį, registruoti juridinio asmens dokumentų ar duomenų pakeitimus, o taip pat padaryti juridinio asmens dokumentų ar duomenų pakeitimus (CK 2.68 str.), gali būti skundžiami tiesiogiai teismui, nenagrinėjant ginčo ikiteismine tvarka. Pareiškėjas, nesutikdamas su VĮ Registrų centro Vilniaus filialo sprendimu dėl gyvenamųjų namų statybos bendrijos duomenų pakeitimo, turėjo teisę kreiptis dėl tokio sprendimo panaikinimo į teismą įstatymų nustatyta tvarka.

Taigi centrinis registratorius, aptariamoje srityje, neturėjo kompetencijos tikrinti filialų sprendimų teisėtumo bei pagrįstumo“.

(LVAT 2009 m. vasario 11 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁵⁵⁶-229/2009).

---

7. Ginčų, kylančių dėl Valstybinės aplinkos apsaugos inspekcijos privalomojo nurodymo, nagrinėjimo tvarka

---

Administracinėje byloje Nr. AS²⁶¹-51/2009 ginčas kilo dėl Valstybinės aplinkos apsaugos inspekcijos vyriausiosios inspektorės privalomojo nurodymo pareiškėjui teisėtumo.

Aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės įstatymo 23 straipsnio 2 dalis numato, kad privalomasis nurodymas per 10 dienų nuo jo įteikimo gali būti skundžiamas aplinkos apsaugos valstybinę kontrolę vykdančios institucijos, kurios pareigūnas davė privalomąjį nurodymą, vadovui. Pagal šio straipsnio 7 dalį, Aplinkos apsaugos valstybinę kontrolę vykdančios institucijos vadovo (aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės priežiūrą atliekančios institucijos) sprendimas įstatymų nustatyta tvarka gali būti skundžiamas teismui. Atsižvelgęs į tai, LVAT priėjo prie išvados, kad įstatymas tokiam ginčui numato išankstinę ginčo nagrinėjimo ne teisme tvarką, kuria pareiškėja nagrinētu atveju nepasinaudojo (LVAT 2009 m. sausio 30 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS²⁶¹-51/2009).

8. Ginčų, kylančių dėl žalos, atsiradusios dėl valdžios institucijų neteisėtų veiksmų, nagrinėjimo tvarka

---

Reikalavimams dėl žalos, atsiradusios dėl valdžios institucijų neteisėtų veiksmų, atlyginimo išankstinio ginčo nagrinėjimo ne per teismą tvarka nėra nustatyta.

LVAT, sprenddamas ginčus dėl žalos atlyginimo, remiasi ABTĮ 18 straipsnio 2 dalies 4 punktu¹⁴, pagal kurį apygardos administracinis teismas, kaip pirmosios instancijos teismas, netaikant išankstinio nagrinėjimo ne teismo tvarka procedūros, nagrinėja bylas dėl turtinės ir moralinės žalos, padarytos fiziniam asmeniui ar organizacijai teritorinių valstybės ar vietos savivaldos institucijų, įstaigų, tarnybų bei jų tarnautojų, einančių tarnybinės pareigas, neteisėtais veiksmais ar neveikimu viešojo administravimo srityje, atlyginimo. LVAT administracinėje byloje Nr. AS⁴-67/2007 nurodė, kad Vilniaus apygardos administracinis teismas, byloje ginčyta nutartimi pripažindamas, kad ginčas kilęs dėl žalos atlyginimo, nepagrįstai nutarė pareiškėjos skundą palikti nenagrinėtu. LVAT kartu konstatavo, jog ginčams dėl žalos atlyginimo įstatymai išankstinio bylos nagrinėjimo ne per teismą tvarkos nenumato (LVAT 2007 m. sausio 18 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS⁴-67/2007).

Reikalavimas atlyginti viešojo administravimo institucijos veiksmais padarytą žalą turėtų būti priimtas nagrinėti, neatsižvelgiant į tai, kad pareiškėjas nėra pasinaudojęs privaloma ikiteismine administracinio akto, iš kurio kildina žalą, ginčijimo tvarka. Šiais atvejais LVAT laikosi pozicijos, kad:

„<...> ginčams dėl viešojo administravimo subjektų neteisėta veikla padarytos žalos atlyginimo įstatymai nenumato išankstinės ginčo nagrinėjimo ne per teismą tvarkos. Todėl, teisėjų kolegijos nuomone, nepriėmus nagrinėti reikalavimo dėl įpareigojimo savivaldybę atsakyti į pareiškėjo prašymą, atsisakymas priimti nagrinėti kitą susijusį reikalavimą dėl žalos atlyginimo tuo pačiu įstatymo pagrindu yra nepagrįstas“.

(LVAT 2006 m. spalio 27 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS¹-531/2006).

---

14 Byloje vadovautasi ABTĮ 18 straipsnio 2 dalies 4 punkto redakcija, galiojusia iki 2007 m. birželio 30 d. Pagal šiuo metu galiojančią minėto punkto redakciją netaikant išankstinio nagrinėjimo ne teismo tvarka procedūros, apygardos administracinis teismas, kaip pirmosios instancijos teismas, be kita ko, nagrinėja bylas dėl žalos, atsiradusios dėl teritorinių valstybinio administravimo subjektų ir savivaldybių administravimo subjektų neteisėtų veiksmų, atlyginimo (Civilinio kodekso 6.271 straipsnis).

---

9. Ginčų dėl valstybės tarnybos teisinių santykių nagrinėjimo tvarka

---

Vidaus tarnybos stažas ir tarnybos Lietuvos valstybei stažas yra skirtingi teisiniai institutai, kuriuos reguliuoja skirtingi teisės norminiai aktai: Vidaus tarnybos statutai ir Valstybės tarnybos įstatymai. LVAT administracinėje byloje Nr. AS⁸-551/2007 konstatavo, jog Vidaus tarnybos statutai, kaip įstatymai, kurio nuostatos turi būti taikomos nagrinėjant keliamą ginčą dėl vidaus tarnybos stažo trukmės, nenumato, jog atitinkamų viešojo administravimo subjektų priimti individualūs teisės aktai ar veiksmai (neveikimas), susiję su vidaus tarnybos stažo nustatymu, privalo būti ginčijami kreipiantis į konkrečią išankstinio ginčų nagrinėjimo ne teismo tvarka instituciją. Dėl to pirmosios instancijos teismo išvada, jog pareiškėjas, tiesiogiai kreipdamasis į teismą, nesilaikė įstatymų nustatytos privalomos bylos išankstinio nagrinėjimo ne per teismą tvarkos, buvo pripažinta nepagrįsta (LVAT 2007 m. gruodžio 6 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS⁸-551/2007).

Valstybės tarnybos departamentas nėra institucija, nagrinėjanti ginčus, kylančius valstybės tarnybos teisiniuose santykiuose, ikiteismine tvarka. Teismas yra nurodęs, kad nors Valstybės tarnybos įstatyme numatyta, kad Valstybės tarnybos departamentas, atlikdamas pavestas funkcijas, ir nustatęs, kad pažeistas Valstybės tarnybos įstatymas ir su juo susiję teisės aktai, valstybės institucijoms ir įstaigoms turi teisę raštu teikti privalomus vykdyti nurodymus dėl šio pažeidimo pašalinimo, tačiau tai nėra išankstinis ginčų nagrinėjimas ne teismo tvarka. Valstybės tarnybos įstatymas nenustato galimybės Valstybės tarnybos departamentui grąžinti valstybės tarnautoją į jo ankstesnes pareigas, priteisti jam darbo užmokestį. Tokie reikalavimai yra nagrinėtini tik teismu, todėl pareiškėjas, skųsdamas atsakovo (Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnybos) įsakymą ir prašydamas grąžinti jį į buvusias pareigas bei priteisti dėl neteisėto perkėlimo susidariusį darbo užmokesčio skirtumą, turėjo kreiptis ne į Valstybės tarnybos departamentą, o tiesiogiai į teismą (LVAT 2008 m. balandžio 3 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS⁵²⁵-185/2008).

---

10. Ginčų pagal Valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymą nagrinėjimo tvarka

---

Asmuo, nesutinkantis su Valstybės saugumo departamento generalinio direktoriaus įsakymu dėl leidimo dirbti ar susipažinti su įslaptinta informacija

panaikinimo, turi teisę jį skųsti Paslapčių apsaugos koordinavimo komisijai. Kaip konstatavo LVAT, tokia tvarka yra nustatyta Valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymo 18 straipsnio 5 dalyje, pagal kurią sprendimą dėl leidimo dirbti ar susipažinti su įslaptinta informacija arba asmens patikimumo pažymėjimo panaikinimo per 30 darbo dienų nuo tokio sprendimo gavimo dienos asmuo arba paslapčių subjektas, gavęs Valstybės saugumo departamento motyvuotą teikimą dėl leidimo panaikinimo, turi teisę apskųsti Paslapčių apsaugos koordinavimo komisijai. Kadangi pareiškėjas administracinėje byloje Nr. A²⁶¹-1429/2008 šia tvarka nepasinaudojo ir tiesiogiai kreipėsi į administracinį teismą, buvo konstatuota, kad jis nesilaikė šiai bylų kategorijai nustatytos išankstinio bylos nagrinėjimo ne per teismą tvarkos (LVAT 2008 m. spalio 13 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A²⁶¹-1429/2008).

---

11. Ginčų, kylančių karo tarnybos teisiniuose santykiuose, nagrinėjimo tvarka

---

Krašto apsaugos sistemos organizavimo ir karo tarnybos įstatymo (2010 m. liepos 2 d. įstatymo Nr. XI-988 redakcija) 48 straipsnis reglamentuoja karo tarnybos ginčų sprendimo tvarką. Pagal minėto straipsnio 1 dalį, ginčai dėl priėmimo į karo tarnybą, nušalinimo nuo pareigų, perkėlimo į kitas pareigas, dėl karių laipsnių, drausminių nuobaudų, kario tarnybos sutarties pratęsimo nagrinėjami krašto apsaugos ministro nustatyta tvarka. Sprendimas gali būti apskųstas pagal pavaldumą aukštesniajam vadui ar pareigūnui iki krašto apsaugos ministro imtinai. Teismai šių ginčų nesprensdžia.

Pažymėtina, kad LVAT 2010 m. birželio 14 d. nutartimi kreipėsi į Konstitucinį Teismą dėl minėtos Krašto apsaugos sistemos organizavimo ir karo tarnybos įstatymo nuostatos konstitucingumo. Teismas prašo ištirti, ar Krašto apsaugos sistemos organizavimo ir karo tarnybos įstatymo 48 straipsnio 1 dalis ta apimtimi, kuria joje nustatyta, jog teismai nesprensdžia ginčų dėl kariams skiriamų drausminių nuobaudų, neprieštarauja konstituciniam teisinės valstybės principui ir Lietuvos Respublikos Konstitucijos 30 straipsnio 1 daliai.

Pagal Krašto apsaugos sistemos organizavimo ir karo tarnybos įstatymo 48 straipsnio 2 dalį, jei iš profesinės karo tarnybos ar kario savanorio tarnybos atleistas asmuo laiko savo atleidimą neteisėtu, Kariuomenės drausmės statuto nustatytomis sąlygomis ir tvarka jis gali atleidimą apskųsti aukštesniajam vadui ar pareigūnui iki krašto apsaugos ministro imtinai.

Krašto apsaugos ministro sprendimas įstatymų nustatyta tvarka gali būti skundžiamas administraciniam teismui per 1 mėnesį nuo sprendimo gavimo ar pranešimo apie jį dienos.

LVAT yra nurodęs, kad ginčams dėl atleidimo iš karo tarnybos taikoma privaloma išankstinio ginčo nagrinėjimo ne per teismą tvarka. Administracinėje byloje Nr. AS¹-472/2006 konstatuota, kad pareiškėjo iškeltas ginčas dėl jo atleidimo iš karo tarnybos patenka į Krašto apsaugos sistemos organizavimo ir karo tarnybos įstatymo 48 straipsnio 2 dalyje nurodytų ginčų, kuriems taikoma išankstinė sprendimo ne per teismą tvarka, kategoriją. Teisėjų kolegija pažymėjo, kad pareiškėjo teiginiai, jog įstatyme nurodyta ginčo sprendimo tvarka nėra privaloma, nes vartojamas žodžių junginys „gali būti apskūstas“, yra nepagrįsti. Minėtoje įstatymo normoje yra aiškiai išdėstyta sprendimų dėl atleidimo iš karo tarnybos apskundimo tvarka – skundai dėl atleidimo iš karo tarnybos gali būti paduodami iki krašto apsaugos ministro imtinai, o teismui gali būti skundžiami krašto apsaugos ministro sprendimai. Tokia teisės normos konstrukcija suponuoja vienintelį teisės normos interpretavimą, jog ginčiuose dėl atleidimo iš karo tarnybos į teismą galima kreiptis tik išnagrinėjus ginčą ikiteismine tvarka, užbaigiama krašto apsaugos ministro sprendimu (taip pat žr. LVAT 2007 m. balandžio 19 d. nutartį administracinėje byloje Nr. AS⁷-186/2007).

LVAT praktika taip pat patvirtina, kad ginčams dėl kariui paskirtos drausminės nuobaudos taikoma privaloma žinybinė ginčo nagrinėjimo tvarka. Administracinėje byloje Nr. AS⁸²²-244/2010 nustatyta, kad pareiškėjas kreipėsi į Vilniaus apygardos administracinį teismą, prašydamas panaikinti dvi jo atžvilgiu Lietuvos kariuomenės karinių oro pajėgų Oro gynybos bataliono vado paskirtas drausmines nuobaudas – papeikimus. Pirmosios instancijos teismas atsisakė priimti pareiškėjo skundą dėl jam paskirtų drausminių nuobaudų, nes skundas buvo paduotas pažeidžiant teritorinio teisingumo taisykles.

LVAT teisėjų kolegija, remdamasi Krašto apsaugos sistemos organizavimo ir karo tarnybos įstatymo 48 straipsnio 1 dalimi, bei nurodžiusi, jog Konstitucinis Teismas 2002 m. liepos 2 d. nutarime yra pažymėjęs, kad krašto apsaugos sistemos organizavimo ir karo tarnybos santykiai turi savo ypatumų, į kuriuos atsižvelgiant įstatymais gali būti nustatyti įvairūs ginčų dėl teisių ar laisvių pažeidimo sprendimo būdai, taip pat ikiteisminė tokių ginčų sprendimo tvarka, konstatavo, jog byloje nesant duomenų, kad pareiškėjas būtų pasinaudojęs išankstine ginčo nagrinėjimo ne teisme tvarka, jis negalėjo su skundu kreiptis į administracinį teismą (ABTĮ 25 str.). Šiomis aplinkybėmis

LVAT konstatavo, jog pirmosios instancijos teismas, atsisakydamas priimti skundą, iš esmės priėmė teisingą nutartį, tačiau netinkamai taikė įstatymą, todėl keistina šios nutarties rezoliucinė dalis ir pareiškėjo skundą atsisakytina priimti dėl to, kad pareiškėjas nesilaikė tai bylų kategorijai nustatytos ginčo nagrinėjimo ne per teismą tvarkos (LVAT 2010 m. balandžio 30 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS⁸²²-244/2010).

---

12. Ginčų dėl prokurorų tarnybos vertinimo bei kvalifikacinių rangų suteikimo nagrinėjimo tvarka

---

Teisinius santykius dėl prokurorų tarnybos vertinimo bei kvalifikacinių rangų suteikimo reglamentuoja Prokuratūros įstatymo (2010 m. gegužės 27 d. įstatymo Nr. XI-855 redakcija) 33 ir 35 straipsniai, taip pat šio įstatymo 10 straipsnio 7 dalies pagrindu patvirtinti Prokurorų atestacijos komisijos veiklos nuostatai. Pagal Prokuratūros įstatymo 33 straipsnio 6 dalį, Prokurorų atestacijos komisija po eilinio prokuroro tarnybos vertinimo turi pateikti Generaliniam prokurorui vieną iš šių pasiūlymų: suteikti prokurorui aukštesnį, palikti tą patį arba pažeminti kvalifikacinį rangą. Pagal Prokuratūros įstatymo 35 straipsnio 3 dalį generalinis prokuroras, remdamasis komisijos išvadomis po prokuroro kvalifikacijos vertinimo, įsakymu suteikia prokurorui kvalifikacinį rangą. Prokuratūros įstatymo 33 straipsnio 7 dalyje nurodyta, kad prokuroras komisijos išvadą gali apskusti generaliniam prokurorui, o generalinio prokuroro sprendimą dėl šios išvados – teismui ABTĮ nustatyta tvarka.

Aiškindama nurodytas Prokuratūros įstatymo nuostatas, LVAT teisėjų kolegija yra pažymėjusi, kad Generalinis prokuroras (po prokuroro tarnybos vertinimo ir komisijos išvados su atitinkamais pasiūlymais jam pateikimo), iš vienos pusės, yra kompetentingas priimti galutinį sprendimą dėl prokuroro kvalifikacinio rango, iš kitos pusės, jis turi patikrinti komisijos išvadas prieš tai minėtų Nuostatų laikymosi aspektu bei, atsiradus ginčui dėl komisijos išvados (prokurorui apskundus komisijos išvadą), atlikti ikiteisminės institucijos funkciją ir kaip išankstinio ginčų nagrinėjimo ne teismo tvarka institucija priimti ABTĮ tvarka skundžiamą sprendimą dėl kilusio ginčo. Todėl ABTĮ taikymo požiūriu Generalinio prokuroro sprendimas dėl prokuroro kvalifikacinio rango turi absorbuoti du minėtus elementus, t. y. prieš tai aptartą Generalinio prokuroro kompetencijos realizavimą ir ikiteisminės institucijos funkcijos įvykdymą. O tai reiškia, kad šie du klausimai turi būti išspręsti vienu Generalinio prokuroro sprendimu, kuris

ABTĪ taikymo prasme turi atitikti individualaus teisės akto reikalavimus. Situacija, kai Generalinis prokuroras vienokiu ar kitokiu būdu išreiškia savo valią dėl Komisijos pateikto pasiūlymo iki termino, per kurį prokuroras gali jam pačiam apskusti Komisijos išvadą, negali būti toleruojama ir ABTĪ 89 straipsnio 1 dalies 3 punkto požiūriu, nes esant tokiai situacijai gavęs prokuroro skundą Generalinis prokuroras yra saistomas savo jau išreikšto apsisprendimo, t. y. vien dėl šios priežasties objektyvių visų aplinkybių įvertinimas nėra užtikrinamas (LVAT 2009 m. balandžio 7 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁴³-443/2009).

---

13. Ginčų dėl bausmių vykdymo institucijų, įstaigų ir pareigūnų veiksmų bei sprendimų nagrinėjimas

---

Teisinius santykius, susiklostančius vykdant bausmes, reglamentuoja Bausmių vykdymo kodeksas (2010 m. balandžio 13 d. įstatymo Nr. XI-743 redakcija). Bausmių vykdymo institucijų, įstaigų ir pareigūnų veiksmų ir sprendimų apskundimo tvarka nustatyta šio kodekso 183 straipsnio 1 – 3 dalyse.

Bausmių vykdymo kodekso 183 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, kad teisės dirbti tam tikrą darbą ar užsiimti tam tikra veikla atėmimo, viešųjų teisių atėmimo, viešųjų darbų, laisvės apribojimo, arešto, terminuoto laisvės atėmimo ir laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmes vykdančių institucijų ir įstaigų pareigūnų veiksmai ir sprendimai per vieną mėnesį gali būti skundžiami atitinkamą bausmę vykdančios institucijos ar įstaigos vadovui. Šis skundą turi išnagrinėti ne vėliau kaip per dvidešimt darbo dienų nuo skundo gavimo dienos. Minėtas bausmes vykdančių institucijų ir įstaigų vadovų veiksmai ir sprendimai per vieną mėnesį gali būti skundžiami Kalėjimų departamento direktoriui. Šis skundą turi išnagrinėti ne vėliau kaip per dvidešimt darbo dienų nuo jo gavimo dienos, o jei dėl skundo atliekamas tyrimas, – per dvidešimt darbo dienų nuo tyrimo baigimo dienos (Bausmių vykdymo kodekso 183 straipsnio 2 dalis). Pagal to paties straipsnio 3 dalį, Kalėjimų departamento direktoriaus veiksmai ir sprendimai per dvidešimt dienų nuo jų įteikimo gali būti skundžiami apygardos administraciniam teismui.

LVAT praktikoje laikomasi nuostatos, kad Bausmių vykdymo kodekso 183 straipsnio 1 dalyje numatyta bausmių vykdymo institucijų, įstaigų ir pareigūnų veiksmų ir sprendimų apskundimo tvarka yra privaloma išankstinio ginčo dėl bausmes vykdančių institucijų, įstaigų ir pareigūnų veiksmų ir sprendimų nagrinėjimo ne per teismą tvarka.

Teismas yra pažymėjęs, kad specialus įstatymas – Bausmių vykdymo kodeksas – įsakmiai nurodo, jog bausmes vykdančių institucijų ir įstaigų vadovų veiksmai ir sprendimai skundžiami Kalėjimų departamento direktoriui, o Kalėjimų departamento direktoriaus veiksmai ir sprendimai gali būti skundžiami apygardos administraciniam teismui (LVAT 2005 m. spalio 20 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS¹⁰-364/2005, taip pat žr. LVAT 2005 m. rugsėjo 22 d. nutartį administracinėje byloje Nr. AS¹⁰-270/2005, LVAT 2007 m. spalio 18 d. nutartį administracinėje byloje Nr. AS⁵-477/2007).

Administracinėje byloje Nr. AS⁵²⁵-632/2009 pareiškėjas prašė teismo įpareigoti Laisvės atėmimo vietų ligoninę pateikti pareiškėjo nuotraukas, kuriose užfiksuoti jo kūno sužalojimai. LVAT nustatė, kad pareiškėjas prašymu dėl prieš tai nurodyto klausimo kreipėsi į Laisvės atėmimo vietų ligoninę, tačiau ši raštu informavo pareiškėją, jog atitinkamų nuotraukų neturi. LVAT pažymėjo, kad remiantis Bausmių vykdymo kodekso 62 straipsnio 1 dalimi, laisvės atėmimo bausmę vykdančios pataisos įstaigos skirstomos į pataisos namus, nepilnamečių pataisos namus, kalėjimus ir atviras kolonijas. Pataisos įstaigų rūšims taip pat prilyginamos laisvės atėmimo vietų gydymo įstaigos: gydymo-pataisos namai ir laisvės atėmimo vietos ligoninė (Bausmių vykdymo kodekso 62 str. 2 d.), todėl atsižvelgiant į Bausmių vykdymo kodekso 183 straipsnio 1 dalį, Laisvės atėmimo vietų ligoninės raštas privalėjo būti skundžiamas ikiteismine tvarka, kuria pareiškėjas nepasinaudojo (LVAT 2009 m. spalio 16 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS⁵²⁵-632/2009).

Remiantis Bausmių vykdymo kodekso 142 straipsniu, laisvės atėmimo bausmę atliekantiems nuteistiesiems gali būti skiriamos nuobaudos. Šio kodekso 143 straipsnio 8 dalyje numatyta, kad nuteistasis turi teisę per penkias dienas nuo nuobaudos paskyrimo apskūsti jam paskirtą nuobaudą aukštesniam pagal pareigas pareigūnui. Aukštesnis pagal pareigas pareigūnas nuobaudą sušvelnina arba ją panaikina, jeigu ją paskyręs pareigūnas viršijo savo įgaliojimus arba jeigu nuobauda paskirta nepadariusiam pažeidimo nuteistajam.

Pagal LVAT praktiką, Bausmių vykdymo kodekso 143 straipsnio 8 dalyje yra nustatyta speciali ikiteisminė nuobaudų, skiriamų laisvės atėmimo bausmę atliekantiems nuteistiesiems, apskundimo tvarka. LVAT 2007 m. gegužės 24 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS¹⁴-241/2007 ir LVAT 2009 m. kovo 26 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁷⁵⁶-411/2009 patvirtina, kad bausmės vykdymo įstaigos vadovo sprendimas paskirti nuobaudą per penkias dienas ikiteismine tvarka skundžiamas aukštesniam pagal pareigas pareigūnui – Kalėjimų departamento direktoriui.

Kalėjimų departamento direktoriaus sprendimas savo ruožtu per dvidešimt dienų skundžiamas apygardos administraciniam teismui vadovaujantis Bausmių vykdymo kodekso 183 straipsnio 3 dalimi (LVAT 2006 m. gruodžio 7 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS¹⁵-630/2006, LVAT 2007 m. gegužės 24 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS¹⁴-241/2007).

Suėmimo vykdymo įstatymo (2008 m. liepos 1 d. įstatymo Nr. X-1660 redakcija) 49 straipsnis nustato, kad tardymo izoliatorių pareigūnų veiksmai ir sprendimai skundžiami Bausmių vykdymo kodekso 183 straipsnyje nustatyta tvarka.

LVAT 2008 m. rugsėjo 18 d. nutartyje administracinėje byloje Nr. AS⁶³-517/2008 konstatavo:

„Nagrinėjamu atveju pareiškėjas būtent ir skundžia Lukiškių tardymo izoliatoriaus – kalėjimo pareigūnų veiksmus, todėl jo skundas pirmiausia turi būti paduodamas Lukiškių tardymo izoliatoriaus – kalėjimo vadovui, jo veiksmai ar sprendimai skundžiami Kalėjimų departamento direktoriui ir tik po to gali būti kreipiamasi į administracinį teismą. Pareiškėjas šios privalomos ikiteisminės ginčo nagrinėjimo tvarkos nesilaikė, todėl jo skundas negali būti priimtas nagrinėti teisme (ABTĮ 37 str. 2 d. 3 p.)“.

(LVAT 2008 m. rugsėjo 18 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS⁶³-517/2008).

Tai, kad bylose dėl tardymo izoliatoriaus pareigūnų veiksmų teisėtumo nuosekliai taikomas Bausmių vykdymo kodekso 183 straipsnis, taip pat patvirtina LVAT 2008 m. rugsėjo 8 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS⁶³-477/2008, LVAT 2010 m. sausio 22 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS¹⁴⁶-41/2010, 2010 m. vasario 5 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS⁵⁵⁶-64/2010, 2010 m. kovo 5 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS⁸²²-121/2010, 2010 m. kovo 19 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS¹⁴⁶-164/2010, 2010 m. balandžio 20 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS⁸⁵⁸-220/2010.

---

14. Ginčų, kylančių tvarkant asmens duomenis, nagrinėjimo tvarka – Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos įgaliojimai

---

Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo (2008 m. vasario 1 d. įstatymo Nr. X-1444 redakcija) 40 straipsnio 3 dalyje numatyta, kad Valstybinės duomenų apsaugos inspekcija, be kita ko, nagrinėja asmenų

skundus ir pranešimus dėl duomenų valdytojo veiksmų (neveikimo), kuriais pažeidžiamos Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo nuostatos.

Administracinėje byloje Nr. A⁷⁵⁶-213/2009 nustatyta, kad pareiškėjas kreipėsi į teismą, prašydamas įpareigoti Valstybinę duomenų apsaugos inspekciją nagrinėti jo prašymo dalį, kurią Valstybinę duomenų apsaugos inspekcija raštu atsisakė nagrinėti kaip išeinančią už jos kompetencijos ribų, t.y. įpareigoti Valstybinę duomenų apsaugos inspekciją nagrinėti, ar antstolio I. G. vykdomojoje byloje iki raginimo išsiuntimo skolininkui atlikti veiksmai tvarkant K. M. asmens duomenis atitinka Civilinio proceso kodekso ir Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo normų reikalavimus.

Teismas konstatavo, kad Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija, nagrinėdama asmens skundą ir spręsdama, ar buvo padarytas pažeidimas tvarkant asmens duomenis vykdomo procese, gali ir turi vadovautis ne tik Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymu, bet ir kitais teisės aktais, kas yra nurodyta ir Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos nuostatuose, tačiau tik asmens duomenų teisėto tvarkymo aspektu, t.y. savo kompetencijos ribose. Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija nėra ir negali būti išankstinio ginčų nagrinėjimo ne teismo tvarka institucija antstolių atliekamų procesinių veiksmų klausimais. Teisėjų kolegija pabrėžė, kad antstolių procesiniai veiksmai, t.y. veiksmai, susiję su vykdomo procesu, gali būti skundžiami tik bendrosios kompetencijos teismui, nepriklausomai nuo to, ar vykdomo veiksmai atsirado civilinių teisinių ar administracinių teisinių santykių pagrindu (LVAT 2009 m. vasario 12 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁷⁵⁶-213/2009).

---

15. Ginčų dėl sprendimo, kuriuo panaikintas leidimas laikyti (nešiotis) ginklą, nagrinėjimas

---

Leidimų nešiotis ir leidimų laikyti ginklus, šaudmenis panaikinimą reglamentuojančias teisės normas įtvirtina Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo (2010 m. sausio 14 d. įstatymo Nr. XI-646 redakcija) 40 straipsnis, kurio 6 dalis numato, kad sprendimą panaikinti leidimą laikyti ar leidimą nešiotis ginklus arba sprendimą nepratęsti leidimo galiojimo priima leidimą išdavusios policijos įstaigos vadovas. Asmuo turi teisę ne vėliau kaip per 30 dienų apskūsti sprendimą policijos generaliniam komisarui. Asmuo, per 30 dienų negavęs jį tenkinančio atsakymo ar visai negavęs atsakymo, sprendimą gali apskūsti teismui.

LVAT praktikoje, aiškinant minėtą teisės normą, laikomasi pozicijos, kad joje nustatyta privaloma (speciali) išankstinio ginčo dėl sprendimo,

kuriuo panaikintas leidimas laikyti (nešiotis) ginklą, nagrinėjimo ne per teismą tvarka:

„Pareiškėjas ginčija atsakovo sprendimą, kuriuo panaikintas leidimas laikyti (nešiotis) ginklą. Kaip teisingai nurodė pirmosios instancijos teismas, leidimų nešiotis ir leidimų laikyti ginklus, šaudmenis panaikinimas yra reglamentuotas Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatyme, kurio 40 straipsnio 6 dalyje numatyta, kad asmuo turi teisę ne vėliau kaip per 30 dienų apskusti sprendimą (sprendimą panaikinti leidimą laikyti ar leidimą nešiotis ginklus arba sprendimą nepratęsti leidimo galiojimo) policijos generaliniam komisarui. Asmuo, per 30 dienų negavęs jį tenkinančio atsakymo ar visai negavęs atsakymo, sprendimą gali apskusti teismui.

Taigi, minėtame įstatyme yra numatyta speciali pareiškėjo keliamo ginčo ikiteisminė nagrinėjimo tvarka: pirmiausia asmuo per 30 dienų sprendimą dėl leidimo panaikinimo turi skusti policijos generaliniam komisarui ir tik po to, per 30 dienų negavęs jį tenkinančio atsakymo arba apskritai jo negavęs, sprendimą gali skusti teismui.

Byloje nėra pateikta duomenų, kad pareiškėjas pasinaudojo minėta tvarka, todėl pirmosios instancijos teismas pagrįstai ir teisėtai atsisakė priimti nagrinėti pareiškėjo reikalavimus (ABTĮ 37 straipsnio 2 dalies 3 punktas)“.

(LVAT 2006 m. gegužės 11 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS¹⁵-159/2006, taip pat žr. LVAT 2007 m. balandžio 5 d. nutartį administracinėje byloje Nr. AS¹¹-156/2007, LVAT 2010 m. kovo 19 d. nutartį administracinėje byloje Nr. AS⁵⁵⁶-14/2010, LVAT 2010 m. kovo 19 d. nutartį administracinėje byloje Nr. AS⁴⁴²-127/2010).

---

16. Ginčų dėl Nacionalinės mokėjimų agentūros sprendimų nagrinėjimo tvarka

---

Administracinėje byloje Nr. AS⁸-424/2007 ginčas kilo dėl išmokų už 2005 metais deklaruotas žemės ūkio naudmenas. LVAT konstatavo, kad nagrinėtu atveju pareiškėjos keltam ginčui nėra nustatyta privaloma ikiteisminė ginčo nagrinėjimo tvarka, t. y. šis ginčas patenka į kategoriją ginčų, dėl kurių skundas pareiškėjos pasirinkimu gali būti paduotas arba administracinių ginčų komisijai, arba tiesiogiai teismui (LVAT 2007 m. spalio 4 d. nutartis administracinėje byloje AS⁸-424/2007).

---

17. Ginčo dėl prekės tinkamumo žmonių maistui nagrinėjimo tvarka

---

Produktų saugos įstatymo (2004 m. sausio 29 d. įstatymo Nr. IX-1988 redakcija) 28 straipsnio 1 dalis įtvirtina, kad gamintojas, platintojas ir paslaugos teikėjas Nacionalinės vartotojų teisių apsaugos tarybos nutarimus arba kontrolės institucijų sprendimus dėl rinkos ribojimo priemonių taikymo bei Nacionalinės vartotojų teisių apsaugos tarybos nutarimus dėl baudų skyrimo per 20 dienų nuo nutarimo ar sprendimo priėmimo dienos gali apskųsti teismui Administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka.

Maisto įstatymo (2005 m. lapkričio 17 d. įstatymo Nr. X-405 redakcija) 11 straipsnio 8 dalyje nurodyta, kad gamintojai, pardavėjai ir paslaugų teikėjai turi teisę apskųsti Vyriausybės įstaigos Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos veiksmus Administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka.

LVAT, aiškindamas minėtas teisės normas, yra nurodęs, kad ginčams dėl maisto prekės tinkamumo žmonių maistui nėra nustatyta išankstinio nagrinėjimo ne per teismą tvarka. Administracinėje byloje Nr. AS⁷-154/2005 konstatuota, kad pirmosios instancijos teismas teisingai nustatė, kad ginčo dėl maisto prekės tinkamumo žmonių maistui santykius reglamentuoja Produktų saugos įstatymas, Maisto įstatymas, atitinkami Europos Sąjungos bei kiti nacionaliniai teisės aktai. Maisto įstatymo 11 straipsnio 8 dalyje numatyta, kad gamintojai, pardavėjai ir paslaugų teikėjai turi teisę apskųsti Vyriausybės įstaigos Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos veiksmus Administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka, tačiau minėtas įstatymas nenustato išankstinės ginčų nagrinėjimo ne teisme tvarkos, todėl Vyriausybės įstaigos Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos veiksmų apskundimui taikytini bendri Administracinių bylų teisenos įstatyme nustatyti terminai ir tvarka (LVAT 2005 m. gegužės 19 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS⁷-154/2005).

---

18. Ginčų dėl Valstybinės darbo inspekcijos pareigūnų veiksmų nagrinėjimo tvarka

---

LVAT administracinėje byloje Nr. AS⁷⁵⁶-250/2008 nurodė, kad vadovaujantis Valstybinės darbo inspekcijos įstatymo 8 straipsnio 2 dalies 5 punktu, Vyriausiasis valstybinis darbo inspektorius nagrinėja piliečių ir

asmenų prašymus ir skundus dėl Valstybinės darbo inspekcijos inspektorių veiksmų ir jų priimtų sprendimų teisėtumo. Pagal to paties įstatymo 10 straipsnį, Valstybinės darbo inspekcijos inspektorių veiksmai ir sprendimai gali būti skundžiami Vyriausiajam valstybiniam darbo inspektoriui arba Administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka administraciniam teismui. Vyriausiojo valstybinio darbo inspektoriaus sprendimai gali būti skundžiami administraciniam teismui. Atsižvelgęs į tai, LVAT padarė išvadą, kad tuo atveju, kai Vyriausiasis valstybinis darbo inspektorius nagrinėja asmenų prašymus ar skundus dėl Valstybinės darbo inspekcijos inspektorių veiksmų ir jų priimtų sprendimų teisėtumo, jis veikia kaip ikiteisminė ginčo nagrinėjimo institucija (LVAT 2008 m. balandžio 16 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS⁷⁵⁶-250/2008, taip pat žr. LVAT 2010 m. balandžio 30 d. nutartį administracinėje byloje Nr. AS⁴⁴²-227/2010).

Administracinėje byloje Nr. AS⁴⁴²-672/2009 LVAT konstatavo, kad Valstybinės darbo inspekcijos įstatymo 10 straipsnyje Valstybinės darbo inspekcijos inspektorių veiksams ir sprendimams skūsti yra numatyta neprivaloma išankstinė ginčų nagrinėjimo ne teisme tvarka, pagal kurią, prieš kreipiantis į administracinį teismą, skundas gali būti paduotas vyriausiajam valstybiniam darbo inspektoriui (LVAT 2009 m. gruodžio 2 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS⁴⁴²-672/2009).

---

19. Ginčų, kilusių dėl eksperto kvalifikacijos suteikimo, nagrinėjimo tvarka

---

Skundų dėl eksperto kvalifikacijos suteikimo nagrinėjimo tvarką nustato Teismo ekspertizės įstatymas (2002 m. spalio 29 d. įstatymo Nr. IX-1161 redakcija), kurio 6 straipsnio 9 dalis numato, kad kvalifikacinės komisijos sprendimai gali būti skundžiami teismo ekspertizės įstaigos vadovui. To paties įstatymo 6 straipsnio 10 dalyje nustatyta, kad teismo ekspertizės įstaigos vadovo sprendimai dėl atsisakymo suteikti teismo eksperto kvalifikaciją ar pratęsti teismo eksperto kvalifikacijos pažymėjimo galiojimo terminą gali būti skundžiami teisingumo ministrui, pagal to paties straipsnio 11 dalį, teisingumo ministro sprendimai dėl atsisakymo patenkinti skundo reikalavimus gali būti skundžiami teismui. Administracinėje byloje Nr. A⁴⁴²-1637/2008 LVAT konstatavo, kad minėtos teisės normos įtvirtina privalomą ginčų, kilusių dėl eksperto kvalifikacijos suteikimo, išankstinio nagrinėjimo ne per teismą tvarką. Prieš kreipdamasis į teismą, suinteresuotas asmuo, nesutikdamas su kvalifikacinės komisijos sprendimu, gali jį apskūsti

teismo ekspertizės įstaigos vadovui, kurio sprendimai dėl atsisakymo suteikti eksperto kvalifikaciją gali būti skundžiami teisingumo ministrui (LVAT 2008 m. spalio 1 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁴⁴²-1637/2008, taip pat žr. LVAT 2009 m. birželio 19 d. nutartį administracinėje byloje Nr. AS⁴³⁸-389/2009).

---

20. Ginčų pagal Potencialiai pavojingų įrenginių priežiūros įstatymą nagrinėjimo tvarka

---

Ikiteisminė ginčų dėl Technikos priežiūros tarnybos ataskaitos sprendimo procedūra, įtvirtinta Technikos priežiūros tarnybos vidaus akte – t. y. Kokybės vadovo 17 skyriuje, nėra privaloma. Tokia išvada administracinėje byloje Nr. AS⁸⁵⁸-209/2010 padaryta atsižvelgus į tai, jog Potencialiai pavojingų įrenginių priežiūros įstatyme nėra nustatyta privaloma ikiteisminė ginčų sprendimo tvarka. Savo ruožtu ikiteisminė ginčo sprendimo tvarka tampa privaloma tik, kai ji yra aiškiai ir nedviprasmiškai nustatyta įstatyme. Tokiu būdu LVAT konstatavo, kad pirmosios instancijos teismas netinkamai pritaikė ABTĮ nuostatas ir nepagrįstai atsisakė priimti pareiškėjos skundą (LVAT 2010 m. kovo 26 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS⁸⁵⁸-209/2010).